

”Bevæpningsordre gitt!”

- En studie av hvordan oppfattelse av risiko, situasjonsforståelse og beslutningsmyndighet spiller inn på antall bevæpninger i Oslo politidistrikt

Masteroppgave i Samfunnssikkerhet

Vår 2014

Sigrid Ingeborg Reenaas

Universitetet
i Stavanger

**MASTERGRADSSTUDIUM I
SAMFUNNSSIKKERHET**

MASTEROPPGAVE

SEMESTER:

Vår 2014

FORFATTER:

Sigrid Ingeborg Reenaas

VEILEDER:

Førsteamanuensis Bjørn Ivar Kruke

TITTEL PÅ MASTEROPPGAVE:

Bevæpningsordre gitt! – En studie av hvordan oppfattelse av risiko, situasjonsforståelse og beslutningsmyndighet spiller inn på antall bevæpninger i Oslo politidistrikt.

EMNEORD/STIKKORD:

Krise, risiko, risikopersepsjon, situasjonsforståelse, beslutninger, beslutningsmyndighet, teorien om rasjonelle valg (TRV), Naturalistic Decision Making (NDM), Recognition-Primed Decision (RPD).

SIDETALL:

103 (Vedlegg kommer i tillegg)

STAVANGER

12.juni 2014

DATO / ÅR

Forord

Når denne oppgaven leveres inn, markeres samtidig slutten på masterstudiet i Samfunnssikkerhet ved Universitetet i Stavanger. De to årene har vært lærerike, interessante og krevende. Selv om jeg har lest alle bøkene selv og gjort reisene til Stavanger alene, er det en rekke personer jeg vil trekke frem og takke – de har hver på sin måte støttet og hjulpet meg underveis i studiet og med oppgaven.

Den første jeg vil takke er min veileder ved Universitetet i Stavanger, førsteamanuensis Bjørn Ivar Kruke. Gjennom råd, vink og anbefalinger har du med stødig hånd veiledet meg gjennom hele prosessen. Takk for ditt engasjement, din tilstedeværelse og evne til å komme med konstruktiv kritikk underveis – og ikke minst takk for dine forsikringer om at alle mastergradsstudenter til tider føler prosessen rimelig kaotisk.

Takk til Kristin Hellesø-Knutsen i POD. Du satte hodet mitt på rett spor og ga meg viktige innspill i startfasen av oppgaveskrivingen. Takk for at du satte av tid i en travel hverdag, og så villig delte av dine egne erfaringer og kom med oppmuntrende innspill.

En stor takk rettes også til min arbeidsplass, Operasjonssentralen (OPS) ved Oslo politidistrikt. Takk til alle mine kolleger som har vist interesse, kommet med innspill og positive ord. I den sammenheng ønsker jeg spesielt å trekke frem min sjef ved Operasjonssentralen, Martin Strand. Den velvilje, tilpasningsvillighet og interesse du har vist for min oppgave og mitt studium, har gjort veien betydelig lettere. Jeg er svært heldig som har deg som sjef.

Jeg vil også takke alle informantene ved Oslo politidistrikt som stilte seg villig til å bli intervjuet. Takk til operasjonslederne ved Oslo OPS og til politibetjentene ved Grønland, Majorstua, Manglerud, Sentrum og Stovner politistasjon. Uten dere, hadde ikke oppgaven blitt til.

Til min studievenninne Elin. Takk for at du og Espen gjennom to år har stilt gjesteseng, sofa, bil og kjøleskap til disposisjon hver gang jeg har tatt turen til Stavanger. Jeg har knapt superlativer for å beskrive ”Hotell Holta” og gjestfriheten jeg har opplevd. Alle de gangene

jeg har sittet i sofaen hos dere, spist god mat, og fått tankene over på noe annet ”kvelden før dagen”, er uvurderlige. Kom til Oslo, så jeg kan gjengjelde servicen.

Camilla og Hilde: Det har vært fantastisk å ha dere to ”medstudiner” sammen med meg i Oslo. Det har blitt mye latter, diskusjoner og en del kaffekopper gjennom de siste to årene. Vi har ”sørget og feiret” sammen, og deres støtte og samarbeid har vært helt essensielt under hele studieforløpet. Jeg er samtidig takknemlig for å ha fått to så flotte venninner.

Kjære venner land og strand rundt, jeg vil takke dere for at dere har vært så forståelsesfulle og støttende. Jeg gleder meg til å være mer sammen med dere. Nå kan jeg endelig begynne å leve igjen!

Tusen takk til tante Aud og onkel Nils, tante Reidun, tante Kari og onkel Dag som har stilt sine hjem til disposisjon da jeg mot slutten av studietiden stod uten bolig i Oslo.

Sist, men ikke minst, vil jeg takke min nærmeste familie. Mamma og pappa – dere er der alltid for meg, og all deres støtte underveis i studietiden har vært fantastisk. Eget kontor på Lillehammer, middag og kaffestunder foran peisen i hektiske perioder. Eller en telefonsamtale for å få tankene i riktig retning. ”Mellomsøstera mi”, Kjersti: Takk for lån av leilighet, oppmuntrende ord og hyggelige familiestunder sammen med deg, Ivar og Herman på Skøyen. Ivar: Tusen hjertelig takk for at du på eget initiativ sa deg villig til å lese korrektur. Fantastisk! ”Storesøstra mi”, Marte: Tenk å få to ting på en gang: Søster og bestevenn! Og kanskje egentlig også psykolog, mentor, korrekturleser, lærer og heiagjeng. Din positivitet og dine gode ord har betydd svært mye for meg gjennom de siste to årene. Takk for all støtte fra deg, Christian og Ingrid.

Oslo, juni 2014.

Sigrid Ingeborg Reenaas.

Sammendrag

Denne studien er gjennomført som en del av mastergradsprogrammet for samfunnssikkerhet ved Universitetet i Stavanger. Studien er gjennomført i samarbeid med Oslo politidistrikt, og ansatte ved ordenstjenesten og Operasjonssentralen. Veileder under studien har vært førsteamanuensis Bjørn Ivar Kruke ved Universitetet i Stavanger.

Studien setter fokus på akutte situasjoner hvor spørsmål om bevæpningsordre kommer opp. Med et snitt på 2-3 bevæpninger i Oslo hver dag, er dette et svært aktuelt tema, og studien har som overordnet målsetting å fremskaffe mer kunnskap om beslutningsprosessene – både med tanke på lovverk, og reelle beslutninger. Studien tar for seg situasjonsforståelse og oppfattelse av risiko på taktisk og operasjonelt nivå, og hvordan dette sammen med beslutningsmyndighet påvirker bevæpningssituasjoner og antall bevæpninger i Oslo politidistrikt. Gjennom teorianvendelse og funn fra lovverk, tallmateriale og intervjuer, forsøker studien å belyse hvordan temaet *faktisk* oppleves, og hvordan noen av faktorene *avviker* mellom nivåene, og *virkelig* påvirker bevæpningssituasjonene.

Det foreligger fire forskningsspørsmål som studien bygger på:

- Hva slags beslutningsmetode kreves i relasjon til bevæpningssituasjoner?
- Hvordan påvirker beslutningsmyndighet bevæpningssituasjoner?
- Hvordan påvirkes antall bevæpninger av situasjonsforståelse på de ulike nivåene?
- Hvordan påvirkes antall bevæpninger av oppfattelse av risiko på de ulike nivåene?

Empirigrunnet fra studien består av 16 individuelle, semistrukturerte intervjuer med ansatte i Oslo politidistrikt. Henholdsvis åtte informanter fra taktisk nivå, og åtte informanter fra operasjonelt nivå. I tillegg har lovverk, instruksjer og tallmateriale om bevæpninger dannet grunnlag for studien. Litteratur om kriser, beslutningsteori og beslutningsmyndighet, samt teori om situasjonsforståelse, risiko og risikopersepsjon benyttes i studien.

I forbindelse med de kjennetegn som foreligger ved bevæpningssituasjoner, og de beslutninger som fattes, står spesielt Klein (1989) og Recognition-Primed Decision (RPD) innen Naturalistic Decision Making (NDM) sentralt i oppgaven. Dette er beslutningsteori som beskriver beslutningstaking innen naturlige settinger, ofte preget av tidsnød og skiftende omgivelser. Sentralt i oppgaven er også Kruke (2012) og hans beslutningsparadoks, sammen

med prinsippene for det norske krisehåndteringssystemet om nærhet, likhet og ansvar (Meld. St. 29 (2011–2012) Samfunnssikkerhet).

Resultatene fra studien viser at beslutninger om bevæpninger i akutte situasjoner i liten grad samsvarer med det lovverket som pr. dags dato foreligger på området. Lovverkets og dets hovedregel med et hierarkiske beslutningssystemet, baserer seg – etter forskerens oppfatning, på analytiske og rasjonell beslutningstaking. Imidlertid er akutte bevæpningssituasjoner ofte preget av kjennetegn som fare, dårlig tid, liten oversikt, stadig utvikling og behov for svært raske avgjørelser. Dette gir indikasjoner om at beslutninger å slike tilfeller best blir fattet lavere i hierarkiet; basert på erfaring og de signaler og inntrykk som kontinuerlig innvirker på situasjonen. Gode beslutningsmetoder synes å være NDM og RPD. Politiet er således ikke i takt med prinsippene for det norske krisehåndteringssystemet.

Videre gjør studien det klart at både risiko og situasjonsforståelse spiller inn på beslutninger om bevæpninger. Studien synliggjør at disse vurderingene – til tross for stadig bedring og mer likhet, fremdeles avviker i noe grad mellom nivåene. Studien peker på erfaring, fysisk posisjon, samt manglende kommunikasjon mellom nivåene som noen av årsakene til avvikene. Patruljerende politi synes å ha et høyere fokus på usikkerhet og risiko i fremtiden, og viser et ønske om bevæpningsordre *før* risikoen har materialisert seg i en akutt hendelse. Men studien peker også på at situasjonsforståelse handler om nåtid, og at både operasjonelt og taktisk nivå kan være i best posisjon for ”korrekt” forståelse av situasjonen.

Innholdsfortegnelse

FORORD	I
SAMMENDRAG	III
FIGUROVERSIKT	VII
TABELLOVERSIKT	VII
OVERSIKT OVER VEDLEGG	VII
1.0 INNLEDNING - ”POLITIET BEVÆPNET SEG OVER 1000 GANGER I OSLO”	1
1.1 OPPGAVENS FORMÅL OG PROBLEMSTILLING	2
1.2 AVGRENSNING AV OPPGAVEN	3
1.3 RELEVANT FORSKNING	4
1.4 OPPGAVENS OPPBYGNING OG INNHOLD	5
2.0 KONTEKST	6
2.1 POLITIET	6
2.1.1 OPERASJONSSENTRALEN	7
2.1.2 ORDENSTJENESTEN	8
2.2 OSLO POLITIDISTRIKT	8
3.0 TEORI	11
3.1 KRISE	12
3.2 BESLUTNINGSTEORI	13
3.2.1 STANDARD OPERATING PROCEDURES – SOP	13
3.2.2 ANALYTISK – RASJONELL OG NORMATIV	14
3.2.3 INTUITIV – ERFARINGSBASERT OG DESKRIPTIV	16
3.3 SITUASJONSFORSTÅELSE	18
3.4 RISIKO	20
3.4.1 RISIKOPERSEPSJON	21
3.5 BESLUTNINGSFULLMAKT/BESLUTNINGSMYNDIGHET	22
3.6 OPPSUMMERING TEORI OG PRESENTASJON AV FORSKNINGSSPØRSMÅL	25
4.0 METODE	26
4.1 FORSKNINGSDESIGN	26
4.2 FORSKNINGSSTRATEGI	27
4.3 FORSKNINGSPROSESSEN	29
4.4 DATAINNSAMLING	30
4.4.1 FORSKER PÅ EGEN ORGANISASJON	31
4.4.2 DOKUMENTANALYSE	32
4.4.3 INTERVJUENE OG INTERVJUGUIDEN	33
4.5 INFORMANTER	34
4.6 DATABEHANDLING OG ANALYSE	36
4.7 RELIABILITET OG VALIDITET	37
4.7.1 RELIABILITET	38
4.7.2 VALIDITET	40
4.8 METODISKE STYRKER OG SVAKHETER	42
4.9 ETISKE REFLEKSJONER RUNDT DET Å FORSKE PÅ EGEN PROFESJON	44

5.0 RESULTATER	46
5.1 DOKUMENTGJENNOMGANG: POLITIETS ARBEIDSOPPGAVER OG BRUK AV MAKT	46
5.1.1. LOV OM POLITIET (POLITILOVEN)	46
5.1.2. VÅPENINSTRUKS FOR POLITIET (VÅPENINSTRUKSEN)	48
5.2 GJENNOMGANG AV TALLMATERIALE: BEVÆPNINGER I OSLO POLITIDISTRIKT	50
5.3 RESULTATER FRA INTERVJUENE	52
5.3.1 BESLUTNINGSTAKING / BESLUTNINGSMETODE OG GRUNNLAG FOR BEVÆPNING	52
5.3.2 BESLUTNINGSMYNDIGHET	60
5.3.3 SITUASJONSFORSTÅELSE	64
5.3.4 OPPFATTELSE AV RISIKO / RISIKOPERSEPSJON	70
6.0 DRØFTING	80
6.1 HVA SLAGS BESLUTNINGSMETODE KREVES I RELASJON TIL BEVÆPNINGSSITUASJONER?	80
6.2 HVORDAN PÅVIRKER BESLUTNINGSMYNDIGHET BEVÆPNINGSSITUASJONEN?	84
6.3 HVORDAN PÅVIRKERS ANTALL BEVÆPNINGER AV SITUASJONSFORSTÅELSE PÅ DE ULIKE NIVÅENE?	88
6.4 HVORDAN PÅVIRKES ANTALL BEVÆPNINGER AV OPPFATTELSEN AV RISIKO PÅ DE ULIKE NIVÅENE?	93
7.0 KONKLUSJONER	97
LITTERATURLISTE	100
VEDLEGG	104

Figuroversikt

FORSIDE: FOTO: SIV JOHANNE SEGLEM / DAGBLADET

FIGUR 1: LEDELSESNIVÅENE I DET NASJONALE BEREDSKAPSAPPARATET

FIGUR 2: ORGANISASJONSKART, OSLO POLITIDISTRIKT

FIGUR 3: TYPOLOGI, KRISER

FIGUR 4: RPD-MODELLEN

FIGUR 5: MAKTPYRAMIDEN

FIGUR 6: UTVIKLING I ANTALL BEVÆPNINGER I OSLO POLITIDISTRIKT: 2009-2013

FIGUR 7: UTVIKLING I ANTALL BEVÆPNINGER PR. POLITISTASJONSDISTRIKT: 2010-2013

FIGUR 8: FAKTORER OG PÅVIRKNINGSGRAD: OPERASJONELT NIVÅ

FIGUR 9: FAKTORER OG PÅVIRKNINGSGRAD: TAKTISK NIVÅ

FIGUR 10: VURDERING AV FARLIGHET: OPERASJONELT NIVÅ

FIGUR 11: VURDERING AV FARLIGHET: TAKTISK NIVÅ

Tabelloversikt

TABELL 1: OPPGAVENS OPPBYGNING OG INNHOLD

TABELL 2: POLITIDISTRIKTNIVÅ

TABELL 3: OVERSIKT OVER INFORMANTER

TABELL 4: OVERSIKT OVER OPPDRAG TIL VURDERING AV RISIKO / FARLIGHET

Oversikt over vedlegg

VEDLEGG 1: INTERVJUVIDE TAKTISK NIVÅ

VEDLEGG 2: INTERVJUGUIDE OPERASJONELT NIVÅ

VEDLEGG 3: FORESPØRSEL OG INFORMASJONSSKRIV TIL INFORMANTENE

VEDLEGG 4: "SKYGGEREGNSKAP" OVER ANTALL BEVÆPNINGER FRA OSLO OPS

1.0 Innledning

”Politiet bevæpnet seg over 1000 ganger i Oslo”

De siste årene har debatten om bevæpning i politiet, og spesielt spørsmålet om generell bevæpning, vært et hett tema i Politi-Norge. I tillegg til den interne debatten har lokal og nasjonal presse tatt for seg temaet, og resultatet av dette er en nesten ubegrenset mengde treff på internett dersom man skriver inn ”politi + bevæpnet” i en av søkemotorene. Mange av treffene dreier seg om politiet i Oslo, og bevæpningstallene i hovedstaden.

Den 20.12.2013 hadde blant annet www.nrk.no en nyhetsavisartikkel med tittelen ”Politiet bevæpnet seg over 1000 ganger i Oslo” (NRK, 2013). Artikkelen forteller at oslopolitiet i løpet av de første elleve månedene i 2013 måtte bevæpne seg over tusen ganger, og at ubevæpnede politifolk flere ganger har slåss mot væpnede forbrytere.

Leder for Politiets Fellesforbund, Sigve Bolstad, går i artikkelen ut og krever at norsk politi må få generell bevæpning. Tillitsvalgte supplerer med sin bekymring overfor den farlige situasjonen, og forteller om en dessverre ikke unik episode hvor ubevæpnet politi plutselig stod overfor en person med avsagd hagle. Denne personen rettet våpenet mot tjenestepersonene. Tillitsvalgte viser til at slike episoder er ekstremt farlige. Artikkelen avslutter med opplysningen om at Politiets Fellesforbund i 2012 gikk inn for generell bevæpning hos politiet, men at Norge fremdeles er ett av kun fem land i verden som har ubevæpnet politi.

Og det er nettopp det politiet i Norge er: politiet er som utgangspunkt ubevæpnet. Til tross for dette, er det ikke et sjelden syn å observere bevæpnede politistyrker i Oslo. Dette faktumet blir også presisert i artikkelen; i snitt bevæpner politiet i Oslo seg 2-3 ganger hver dag. Som ansatt i Oslo politidistrikt og ved Operasjonssentralen (Oslo OPS), er dette noe jeg selv erfarer. På nesten hvert vaktsett hører jeg fra operasjonsleder: *Bevæpningsordre gitt!* Og det er nettopp det som har blitt tittelen på min masteroppgave.

Regjeringens ønsker om et ubevæpnet politi er beskrevet flere steder, blant annet i St. meld. nr. 42 (2004 – 2005):

”Regjeringen ønsker å videreføre ordningen med et ubevæpnet politiet i Norge. En ubevæpnet politi- og lensmannsetat underbygger etatens sivile preg. Selv om enkelte trekk ved samfunns- og kriminalitetsutviklingen er bekymringsfull, er det regjeringen syn at utviklingstrekkene generelt ikke er tilstrekkelige for å begrunne alminnelig bevæpning av norsk politi i overskuelig fremtid. Det er imidlertid viktig å følge utviklingen nøye, og om nødvendig finne effektive tiltak innen gjeldende rammer for politiets bruk av våpen.”

Ønsket fra regjeringen kan ikke politiet se bort fra, uavhengig av hvor mye den enkelte tjenesteperson skulle ønske det. Jeg fant derfor ut at jeg ville se på situasjonene som den foreligger i dag. Jeg har hatt en personlig nysgjerrighet som politibetjent og forsker: Hvorfor er det såpass mange bevæpninger når vi har et ubevæpnet politi? Hvilke faktorer er med å påvirke antallet? Hvordan tas disse beslutningene? Hvordan spiller oppfattelse av risiko, situasjonsforståelse og beslutningsmyndighet inn? Og er det forskjellige oppfatninger om bevæpningsspørsmålet på ulike nivåer innen politiet?

Politiet må være forberedt på et bredt spekter av hendelser som kan kreve større, velorganisert politiinnsats – herunder bevæpning (Meld. St. 42, 2004-2005). Og det er nettopp de situasjonene hvor politiet i Oslo gjør noe annerledes, noe utenfor normaltilstanden, som jeg har tatt for meg. For det å bevæpne seg gjøres kun når situasjonen krever det, og det kan sies å være en eller annen form for ”krisetilstand” når politiet tar steget og bringer med seg våpen på et oppdrag. Men når oppfatter politiet at bevæpning kreves?

1.1 Oppgavens formål og problemstilling

Oppgaven har som overordnet målsetting å fremskaffe mer kunnskap om hvordan beslutningene om bevæpning foregår, og hvordan situasjonsforståelse, risikopersepsjon og beslutningsmyndighet er med på å påvirke antall bevæpninger i Oslo politidistrikt. Jeg har valgt følgende problemstilling:

”Hvordan påvirker beslutningsmyndighet, situasjonsforståelse og oppfattelse av risiko på taktisk og operasjonelt nivå antall bevæpninger i Oslo politidistrikt?”

Ved å se nærmere på hvordan situasjonsforståelse og oppfattelse av risiko arter seg på taktisk og operasjonelt nivå, ønsker jeg å belyse hvordan disse faktorene faktisk spiller inn på bevæpningsordre og bevæpningstall i hovedstaden. Jeg ønsker å studere beslutningsprosessen, og hva som påvirker tjenestemenn og kvinners oppfatning. Ved å ta for meg de to ulike

nivåene, ønsker jeg å avdekke variasjoner og eventuelt ulikheter mellom nivåene. Jeg ønsker å undersøke hvordan bevæpningsordre i virkeligheten oppfattes.

Våpeninstruks for politiet (1989) (Våpeninstruksen) legger føringer for politiets bevæpningsadgang, og et annet mål ved studien er å undersøke hvordan lovverket og beslutningsmyndigheten påvirker bevæpningssituasjonene. Ved hjelp av beslutningsteorier, samt teori om risiko og situasjonsforståelse, lovverk og intervjuer vil jeg forsøke å belyse temaet nærmere.

1.2 Avgrensning av oppgaven

Dette arbeidet handler om bevæpningsordre i politiet – enten bevæpningsordre gitt fra operasjonelt nivå eller anmodning om bevæpningsordre fra det taktiske nivå. Jeg har avgrenset arbeidet til å handle om ”akutte bevæpninger”. Med dette mener jeg bevæpninger som et resultat av akutte meldinger til Operasjonssentralen, eller bevæpninger på bakgrunn av hendelser som patruljerende politi kommer over under sin tjenesteutøvelse. Planlagte aksjoner som involverer bevæpningsordre i forkant blir holdt utenfor.

Min oppgave vil ikke ta for seg spørsmålet om generell bevæpning av politiet, det er en annen og stor prinsipiell problemstilling.

Jeg har også valgt å utelukke spesialavsnittene og tjenstepersoner som har spesielle arbeidsoppgaver eller ansvarsområder i tjenesten. Eksempler på dette er trafikkpolitiet, tjenstepersoner som jobber med narkotikakriminalitet, spaning, hundetjeneste og forebyggende avdeling. Jeg vurderer at å inkludere disse ville gjøre problemstillingen for vid, da jeg ønsket å undersøke bevæpningsspørsmålet i Operasjonssentralen og styrkene på ordinær orden- og patruljetjeneste ved de fem politistasjonsdistriktene i Oslo; Grønland, Majorstua, Manglerud, Sentrum og Stovner.

Arbeidet handler videre om hvordan situasjonsforståelse og oppfattelse av risiko spiller inn på antall bevæpninger. Hellesø-Knutsen (2013) forteller at det i tidligere forskning blant annet er avdekket signifikante kjønnsforskjeller når det gjelder risikooppfatning og ønsker om risikoreduksjon. I min studie har jeg likevel valgt å se bort fra eventuelle kjønnsforskjeller både med tanke på oppfattelse av risiko og situasjonsforståelse. Denne avgrensningen er dels

gjort av kapasitetshensyn, men også fordi oppgaven i så tilfelle kunne fått en veldig annerledes problemstilling. En studie av eventuelle kjønnsforskjeller ville være interessant, men krever eventuelt en egen undersøkelse.

1.3 Relevant forskning

Jeg har lett etter relevant forskning fra norske forhold, men ikke funnet noen forskning som omhandlet akkurat samme tema som jeg selv har begitt meg ut på. Imidlertid har jeg funnet en del forskning som kan relateres til ulike elementer av mitt prosjekt.

Jeg vil først nevne Hellesø-Knutsen (2013) og hennes bidrag til forskning på risikofeltet, samt politiforskningen for øvrig. I sin doktorgradsavhandling "Jakten på risiko: Vurderinger, følelser og valg hos patruljerende politi" tar Hellesø-Knutsen for seg hva som påvirker handlingsvalgene til patruljerende politi – hovedsakelig med tanke på risikoforståelse, følelser og ønske om å redusere forekomsten av ulike risikosituasjoner.

I artikkelen "Police officers' assessment of operational situations" av Flin m.fl. (2007) blir det presentert forskning på politibetjenters oppfatning/vurdering og kategorisering av operative situasjoner. To ulike forskningsresultater blir presentert, før en samlet diskusjon om temaet foreligger. Dette er en av svært få forskningsforsøk på politibetjenters operative situasjonsoppfatning.

Videre har Olsen og Sjøtrø (2013) i sin mastergradsavhandling "Magefølelse som kunnskapsform. En innsatsleders tilnærming til krevende oppdrag" studert hvilken kunnskap innsatsledere baserer seg på under løsning av krevende oppdrag. Magefølelsen og erfaring trekkes fram som svært viktig, faktisk mer viktig enn planverk og instruksjoner. Selv om jeg ikke har involvert innsatsledere i mine undersøkelser, har jeg allikevel sett paralleller til min egen forskning på taktisk og operasjonelt nivå.

Jeg ønsker også å trekke frem Liv Finstad. Finstad har flere utgivelser, leserinnlegg og notater som jeg har hentet inspirasjon og kunnskap fra, blant annet "Politiblikket" (2000). Hun har også vært involvert i undersøkelser omkring generell bevæpning, og hun har jobbet tett med Bevæpningsutvalget, hvor hun blant annet har presentert en intern rapport om hvordan nyere forskning kan informere i diskusjonen om permanent bevæpning.

1.4 Oppgavens oppbygning og innhold

Oppgavens oppbygning og strukturer som vist nedenfor.

Kapittel:	Innhold:
<i>Kapittel 1:</i>	Innledning. Formål, problemstilling og avgrensning. Kort redegjørelse om forskning som kan anses som relevant denne oppgaven.
<i>Kapittel 2:</i>	Gjennomgang av kontekst: Politiet, ledelsesnivå og Oslo politidistrikt blir presentert.
<i>Kapittel 3:</i>	Teoretisk grunnlag. Sentralt står beslutningsteori, risiko og risikopersepsjon, situasjonsforståelse og beslutningsmyndighet. Forskningsspørsmålene blir også presentert.
<i>Kapittel 4:</i>	Forskningsdesign, -prosess og -strategi. Datainnsamling, inkludert utvalg av informanter og behandling av data blir også presentert. Refleksjoner rundt generaliserbarheten, reliabilitet og validiteten på forskningsprosjektet beskrives. Gjennomgang av metodiske styrker og svakheter, samt egne etiske refleksjoner om prosjektet.
<i>Kapittel 5:</i>	Funn og resultater.
<i>Kapittel 6:</i>	Drøfting. Empirien presentert i kapittel 5 blir drøftet opp mot teorien presentert i kapittel 3.
<i>Kapittel 7:</i>	Viktigste funn og forslag til videre forskning.

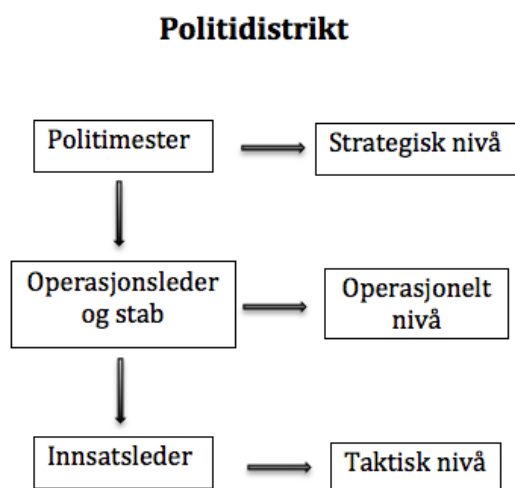
Tabell 1: Oppgavens oppbygning og innhold.

2.0 Kontekst

Oppgaven dreier seg om beslutninger og vurderinger på taktisk og operasjonelt nivå, samt den beslutningsmyndighet som foreligger, og hvordan disse faktorene påvirker antall bevæpninger i Oslo politidistrikt. For å kunne forstå problemstillingen fullt ut, er det nødvendig med en kort presentasjon av politiet og Oslo politidistrikt.

2.1 Politiet

Politi- og lensmannsetaten i Norge består i dag av Politidirektoratet, 27 politidistrikter og syv særorgan. Politi- og lensmannsetaten har ca. 13 000 ansatte, fordelt på ulike avdelinger (Politidirektoratet, 2010). Det øverste ansvar for politiets virksomhet ligger hos Justis- og beredskapsdepartementet. De legger rammer med sine føringer, planer, mål og tillatelser. Politidirektoratet (POD) har fått delegert ansvaret for faglig ledelse, styring og oppfølging og utvikling av politidistriktene og politiets særorgan. Sammen utgjør departementet og POD den sentrale politiledelsen. Hvert politidistrikt har en politimester som har ansvar for polititjenesten, budsjett og resultater (Politidirektoratet, 2010).

Figur 1: Ledelsesnivåene i det nasjonale beredskapsapparatet.

Alle landets politidistrikt følger de samme retningslinjene og har samme inndeling av ledelsesnivåer. Politiinnsatsen ledes på tre nivåer (Politidirektoratet, 2011), jf. figur 1. Politidistriktsnivåene er beskrevet nærmere i tabell 2 på neste side.

Politidistriktnivå:	Beskrivelse av politidistriktnivå:
<i>Strategisk nivå</i>	Dette nivået ledes av politimesteren. På dette nivået utarbeides strategien som i store trekk beskriver hvordan politidistriktet skal drives og utvikles videre.
<i>Operasjonelt nivå</i>	Nivået ledes til det daglige av operasjonsleder. Operasjonsleder har ansvar for å oppnå målene fastsatt av den strategiske ledelsen, og gjør dette ved å planlegge og koordinere politiinnsatsen. Operasjonelt nivå skal sikre sammenheng mellom det strategiske nivå og det taktiske nivå. På operasjonelt nivå utvikles og utarbeides planer for ressursbruk og ordrer til taktisk nivå.
<i>Taktisk nivå</i>	Nivået ledes av innsatsleder, og består for øvrig av innsatsstyrker. De skal gjennomføre oppdrag som blir gitt fra operasjonelt nivå. Innsatsleder har direkte ledelse og skal samordne innsatsstyrkene. I tillegg kan det foreligge delledere som aksjonsleder, objektleder og fagleder. Det utvikles planer for ressursbruk og ordrer til innsatsstyrkene på dette nivået.

Tabell 2: Politidistriktnivå.

2.1.1 Operasjonssentralen

Den daglige politiinnsatsen har hvert politidistrikt ansvar for. Alle politidistrikt har egen operasjonssentral, som er lederstasjon for politidistriktets sambandsnett. Det er Operasjonssentralen som tar imot alle oppdragsmeldinger om ulykker, nødsituasjoner og andre behov for øyeblikkelig hjelp, og det er Operasjonssentralen som gir patruljene ordrer om å utføre oppdrag (Politidirektoratet, 2011). En viktig oppgave for sambandsoperatørene er å løse innkommende oppdrag, samt å hele tiden holde oversikt over pågående og ventende oppdrag. Oppdragene prioriteres i henhold til tildelte ressurser og prioriteringsdirektiv (Politidirektoratet, 2011). Under gjennomføring av oppgaveløsningen, iverksetter sambandsoperatørene tiltak, leder og støtter patruljene ute (Hellesø-Knutsen, 2003). Det er

operasjonsleder som er leder på Operasjonssentralen i drift. Kommunikasjonen til patruljene foregår hovedsakelig via politiets samband, eventuelt også telefon.

2.1.2 Ordenstjenesten

Ordenstjeneste er målrettet forebyggende og oppdragsrettet patruljevirkosomhet. Tjenestepersoner i ordenstjenesten er ikke spesialiserte. De jobber i førstelinjen, som regel med uniform – og de jobber med såkalt hverdagskriminalitet (Hellesø-Knutsen, 2013). Patruljerende politi griper inn overfor forstyrrelse av den offentlig ro og orden eller trusler mot enkeltpersoners eller allmennhetens sikkerhet. I tillegg utøver de tjenesten for å avverge eller stanse straffbare forhold, jf. politiloven § 7 (Nilstad og Nilsen, 2000). Ordenstjenesten er videre regulert i politiinstruksen §§ 8 og 9. En svært stor andel av alle politifolk som jobber i politiet, jobber som patruljerende politi i ordenstjenesten, og de antas å utgjøre litt i underkant av halvparten av de politiutdannede som jobber i politiet. (Hellesø-Knutsen, 2013).

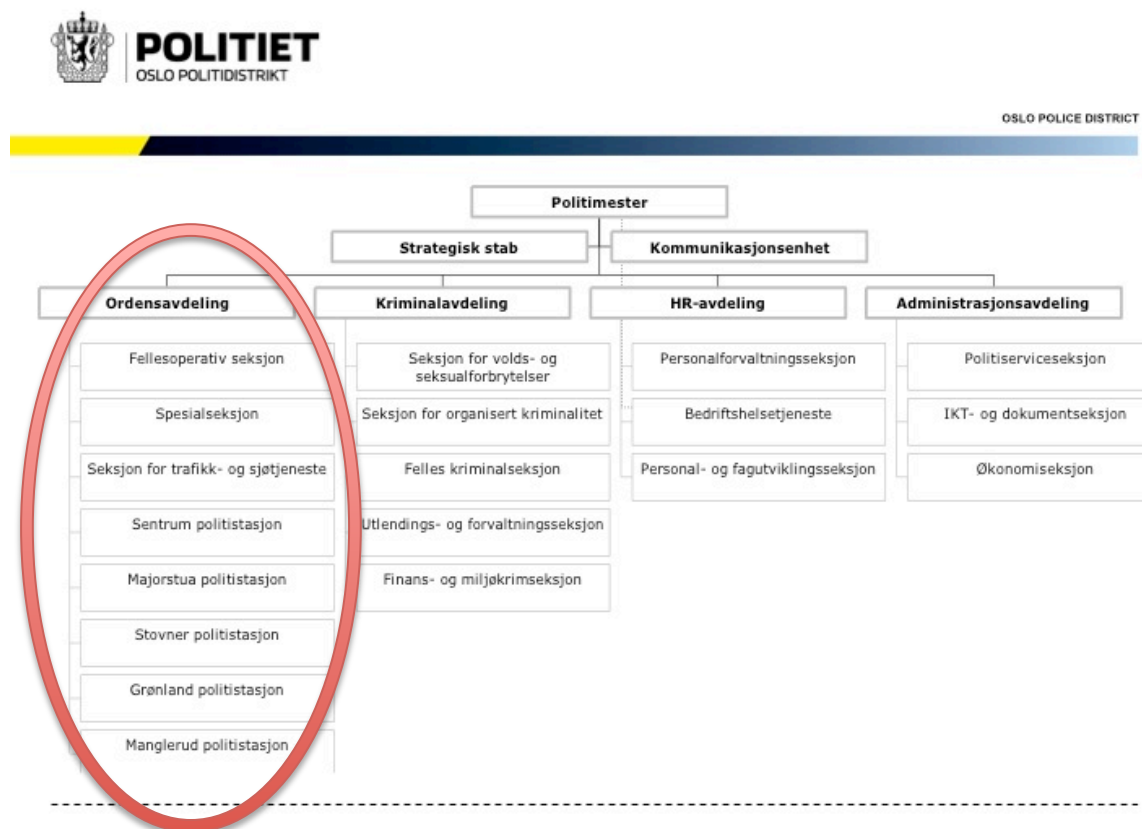
Ordenstjenesten handler om å håndtere hendelser politiet får kjennskap til gjennom publikums meldinger til politiet (Finstad, 2000). Som nevnt over, kan Operasjonssentralen sette patruljer på oppdrag når meldingen kommer inn til dem. Videre kan oppdrag oppstå ved at publikum selv tar kontakt med patruljerende politi ute i gata, eller ved at patruljen selv kommer over hendelser som de må gripe inn i – slåssing, tagging og andre pågående straffbare handlinger (Finstad, 2000). Det er viktig å påpeke at hver enkelt politibetjent, uavhengig av nivå, selv er ansvarlig for å at oppdragene løses i samsvar med polititaktikk, styringsdokumenter, planverk, lover osv. (Hellesø-Knutsen, 2013).

2.2 Oslo politidistrikt

Oslo politidistrikt er landets største i forhold til antall ansatte og størrelse på befolkningen. Pr. 2011 var politidekningen per 1000 innbygger 2,5. (NOU 2012:14). Politidistriktets visjon er: ”Vi skal gjøre Oslo til verdens tryggeste hovedstad”. Visjonen er omsatt til følgende arbeidsmotto for de ansatte: ”På jobb for en trygg hovedstad”. Målet er at de ansatte under tjenesteutøvelsen skal være åpne, ærlige og ansvarlige, og være til for alle.

Figur 2 viser organisasjonskartet for Oslo politidistrikt. Politidistriktet har to operative fagavdelinger, to administrative fagavdelinger og to stab/støtteenheter. Det er

ordensavdelingen og kriminalavdelingen som ivaretar oppgaver i direkte relasjon til politiets hovedmål. Ordensavdeling er videre delt inn i en fellesoperativ seksjon, en spesialseksjon, seksjon for trafikk- og sjøtjeneste, samt fem politistasjonskretser: Grønland, Majorstua, Manglerud, Sentrum og Stovner.

Figur 2: Organisasjonskart, Oslo politidistrikt. Ring er satt rundt ordensavdelingen, hvor både fellesoperativ seksjon (Oslo OPS) og politistasjonskretsene hører hjemme. Oppgaven dreier seg om denne avdelingen.

Hver politistasjonskrets har ansvar for sitt geografiske område, og har egne operative ressurser. Ordenstjenesten på hver enkelt politistasjon ledes av en divisjonsleder/vaktleder. I tillegg har Oslo faste innsatsledere med lederansvar på taktisk nivå, uavhengig av politistasjonskrets. (NOU 2012:14). Innsatslederne er innordnet under felles operativ seksjon, samme seksjon som Sambandsavsnittet og Plan og Beredskap.

Den operative mannskapsstyrken i Oslo politidistrikt ledes gjennom en felles operasjonssentral, Oslo OPS. Oslo OPS ligger under Sambandsavsnittet – Felles operativ seksjon. De ansatte er fordelt på fire divisjoner (vaktlag) som igjen delt inn i to halvdel. Det er to operasjonsledere på hver divisjon – hver med personalansvar for sin halvdel. Tjenesten er organisert slik at det kun er en én som fungerer som operasjonsleder på hvert vaktsett. Det

er operasjonsleder som har det operative ansvaret når han/hun er på jobb. Operasjonsleder fungerer da som Oslo politidistrikts vakt sjef (Hellesø-Knutsen, 2003). Tjenesten er organisert i helkontinuerlig skifttjeneste, og i tillegg til operasjonsleder og operatører, tjenestegjør også et antall sivile operatører. Oslo OPS er lokalisert i Politihuset på Grønland, nært knyttet til politidistriktets stab og LRS-funksjon (Lokal redningssentral).

Oslo OPS har en egen instruks som styrer arbeidet ved avdelingen. Instruksene gir blant annet Oslo OPS rett til å lede og til å gi ordre. Det er operatør eller operasjonsleder som gir ordre om løsning av oppdrag. Dersom det er uenighet om oppgaveløsningen, er det operasjonsleder som tar avgjørelsen (Hellesø-Knutsen, 2003).

Tjenestelistene i Oslo politidistrikt er lagt opp slik at mange av de operative mannskapene ute følger samme turnus som en bestemt divisjon på Operasjonssentralen. Stasjonene har kallesignal basert på en bokstav fra det fonetiske alfabet og nummer, eksempelvis "Sierra-20", mens Oslo OPS har kallesignal "01". Videre i oppgaven, vil Oslo OPS også bli referert til som 01, og stasjon kan i enkelte tilfeller bli omtalt etter det fonetiske alfabet. U05 er kallesignalet for operativ uteleder / innsatsleder på taktisk nivå. Andre forkortelser som kan forekomme er "OL" for operasjonsleder, "PM" for politimester, "Pb" for politibetjent, samt "PO-loggen" som er politiets arbeidslogg og vaktjournal.

3.0 Teori

I dette kapittelet blir begreper og konsepter som er relevante for studien presentert og utdypet. Mitt prosjekt tar for seg mange ulike aspekter og begrep, men sentralt står *beslutninger* og ulike beslutningsteorier. Den analytiske, tradisjonelle beslutningsteorien har de siste tiårene blitt supplert med en ny retning beslutningsteori som er spesielt aktuell for operative yrker og operativ beslutningstaking. Naturalistic Decision Making (NDM) og spesielt Klein (1989) og hans teori om Recognition-Primed Decision (RPD) står sentralt i mitt forskningsprosjekt. NDM og RPD skiller seg fra tradisjonell beslutningsteori ved at det innen disse retningene tas mer hensyn til naturlige situasjoner, menneskets begrensede kapasitet og behov for raske avgjørelser.

Innenfor temaet beslutninger har jeg også tatt for meg *beslutningsmyndighet*, og min oppgave baserer seg på prinsippene det norske krisehåndteringssystemet bygger på: Nærhet, likhet, ansvar og samvirke (Meld. St. 29 (2011–2012) Samfunnssikkerhet), samt tilnærmingen til Kruke (2012) og hans beslutningsparadoks. Da det foreligger klare forbindelser mellom beslutninger og kriser, anså jeg det nødvendig med en rask beskrivelse av *kriser* og krisebegrepet. For dette, har jeg tatt utgangspunkt i Rosenthal m.fl. (2001) og definisjonen til Rosenthal, Charles & 't Hart (1989).

Risiko er et begrep det finnes mange definisjoner på. Av den grunn er det naturlig å foreta en avgrensning, og jeg har valgt å basere meg på tilnærmingen til Aven og Renn (2010). Deres definisjonen er en hybrid mellom den tradisjonelle teknisk-naturvitenskapelige og den sosiale og kulturelle (samfunnsvitenskapelige) tilnærmingen til risiko. Nært knyttet til beslutninger, NDM og risiko er *situasjonsforståelse*, og i min redegjørelse for begrepet har jeg valgt å ta utgangspunkt i definisjonen av Endsley (1987) og videre Endsley (1995) og hennes beskrivelse av tre ulike nivåer innen situasjonsforståelse.

En gjennomgang av denne teorien er nødvendig, både for å forstå litteraturen som har vært med å utforme problemstillingen, men også for å få kjennskap til det som ligger til grunn for drøfting av de funn som blir gjort.

3.1 Krise

Politiet i Norge er en av få politistyrker i verden som til daglig er ubevæpnet, og når politiet beslutter å bevæpne seg eller gi bevæpningsordre, er det visse kriterier som må være tilstede. Et bevæpnet politi i Norge er et unntak fra normaltilstanden, og det gjøres kun når situasjonen krever det. Det kan sies å måtte være en krisetilstand for at politiet skal gå til det steg å beslutte å bevæpne seg.

I Rosenthal m.fl. (2001) finnes denne definisjonen av en krise:

”A serious threat to the basic structures or the fundamental values and norms of a system, which under time pressure and highly uncertain circumstances necessitates making critical decisions.”

(Rosenthal, Charles & Hart, 1989: 10)

Kjennetegn ved en krise er altså at det foreligger en trussel mot fundamentale verdier og normer i et system. Omstendighetene gjør det nødvendig å fatte kritiske beslutninger, og beslutninger er således en essensiell faktor ved en krise. Beslutningene fattes under stor usikkerhet og stort tidspress (Rosenthal, m.fl. 2001).

Avhengig av utviklings- og termineringsmønster (avslutning) er det klassifisert fire ulike former for kriser (Rosenthal m.fl. 2001). Typologiene av kriser, baserer seg både på det politiske perspektiv og den akutte kriseledelsen. Kriser utvikler seg, eskalerer og avsluttes i en dynamisk prosess (Boin m.fl. 2005). I denne oppgaven, vil jeg ikke gå nærmere inn på det politiske perspektivet og den såkalte ”krisen etter krisen”.

Fart på krisens utvikling

		Rask: akutt	Sen: kypende
Fart på krisens terminering (avslutning)	Rask: brå	Raskt brennende krise (Fast burning crisis)	Rensende krise (Cathartic crisis)
	Sen: gradvis	Lange skyggers krise (Long shadow crisis)	Sent brennende krise (Slow-burning crisis)

Figur 3: Typologi over kriser; utviklings- og avslutningsmønster. Fritt oversatt fra modell i Rosenthal m.fl. (2001), s. 32.

Raskt brennende krise: Denne formen for kriser både utvikler og avsluttes raskt (eksempel: flykapring).

Rensende krise: Slike kriser utvikler seg langsomt, men avsluttes raskt (eksempel: opprør).

Lange skyggers krise: Krisene av denne typen, utvikler seg raskt, men avsluttes langsomt (eksempel: tsunami).

Sent brennende krise: Disse krisene både utvikler og avsluttes sakte (eksempel: global oppvarming).

Mest aktuelt for mitt prosjekt, anser jeg lange skyggers krise, men kanskje spesielt raskt brennende kriser. I og med den raske utviklingen, vil utfordringene være tidspres og rask beslutningstaking. Ifølge Rosenthal m.fl. (2001) vil håndtering av krisen avhenge av konteksten. Det som da er viktig, er at man faktisk forstår konteksten, samt har erfaring og personlige egenskaper. Under rask brennende kriser, kan det fort oppstå spenninger mellom institusjonelle rutiner, praksis og fremgangsmåter, og nødvendigheten av å operere fleksibelt og adaptivt i tilfelle av en krisesituasjon (Rosenthal m.fl., 2001).

3.2 Beslutningsteori

Vi fatter beslutninger hver dag. Beslutninger innbefatter små og store valg, enten privat eller i forbindelse med jobb og arbeid. En politibetjent kan eksempelvis stå overfor beslutningen om å bevæpne seg selv, og en operasjonsleder kan måtte vurdere å gi bevæpningsordre i en ny og ukjent situasjon – eller ei.

”Til syvende og sist er det kvaliteten på våre beslutninger som avgjør om utfallet av de vurderinger vi gjør og de order vi gir, endre med suksess eller katastrofe.”

(Brun og Kobbeltvedt i Eid og Johnsen, 2005 : 155.)

3.2.1 Standard Operating Procedures – SOP

Beslutninger kan klassifiseres og inndeles på bakgrunn av ulike teorier og rammer. De kan for eksempel deles inn etter i hvilken grad de krever et gitt sett av prosedyrer for å løses: Standard Operating Procedures – SOP, fritt oversatt til standard operasjonsprosedyre, er en prosess hvor situasjonen gjenkjennes og kategoriseres. Når dette er gjort, er prosedyrene for en løsning gitt: standardprosedyrer (Eid og Johnsen, 2005). Innen strukturerte og

prosedyrestyrte beslutninger finnes ulike underkategorier. Dette er bl.a. *iverksett aksjon-beslutning*, hvor signaldeteksjon er avgjørende for handlingen. Eksempelvis ”skyt!” eller ”ikke skyt!”. Det vil være en betinget handling, hvor handlingen utføres dersom betingelsene vurderes å være tilstede (Eid og Johnsen, 2005). Andre beslutninger kan være *valg av løsning mellom ulike løsninger* som alle leder fram til samme mål. Den store utfordringen i slike tilfeller er å veie fordeler og ulemper ved hvert alternativ, og deretter måle løsningene opp mot hverandre. Denne beslutningsformen er nært beslektet med *multiattributtvalg*. Man kan fatte beslutninger ut fra en kompensatorisk strategi hvor svakheter ved et attributt oppveies av styrken ved et annet, eller man kan ha en ikke-kompensatorisk strategi hvor cut-off-nivå (absolutt grenseverdi) er angitt og dermed åpner opp eller setter en stopper for ulike beslutningsalternativer (ibid.).

I den videre presentasjonen, har jeg valgt å beskrive to retninger innen beslutningsteori litt nærmere.

1. Analytisk – rasjonell og normativ (tradisjonell)
2. Intuitiv – erfaringsbasert og deskriptiv

3.2.2 Analytisk – rasjonell og normativ

Helt innledningsvis kan man si at den tradisjonelle analytiske beslutningsprosessen handler om at handlingsvalg genereres og det fattes et valg mellom disse (Eid og Johnsen, 2005). Retningen bygger på teorien om rasjonelle valg (TRV), og tanken om at individer handler instrumentelt rasjonelt: Mennesker fatter bevisste handlingsvalg hvor det alternativ som oppfattes mest nyttig med henblikk på å realisere ønsker blir valgt (Aakvaag, 2008). Rasjonelle ønsker og rasjonelle oppfatninger fører frem til et rasjonelt valg som igjen fører til handling:

Ønsker og preferanser er fremtidige tilstander som aktøren ønsker å realisere, og ifølge Aakvaag (2008) kommer dette til uttrykk gjennom evnen til å rangere handlingsalternativer etter såkalt ”ønskverdighet”. Ønskene foreligger forut for situasjonen, og vil bestemme våre handlinger når vi befinner oss i beslutningssituasjonen. Det er ønskene som motiverer handlingen, og som ifølge Aakvaag (2008) er ”den kausale drivkraften” bak våre handlinger.

Oppfatninger er vår kunnskap om verden. Vi handler ikke på grunnlag av hvordan verden objektivt er, men hvordan vi subjektivt oppfatter den (Aakvaag, 2008). Aakvaag (2008) understreker at det subjektive og objektive ikke trenger å samsvare. Ifølge TRV må rasjonelle oppfatninger være basert på alle tilgjengelig informasjon i tillegg til tilstrekkelig informasjon. Her kan det fort oppstå et såkalt innsamlingsparadoks hvor vi må veie behovet for mer informasjon, og tiden informasjonsinnhenting tar, opp mot behovet med en rask beslutning. Vi kan også oppleve objektiv usikkerhet hvor det ikke lar seg gjøre å oppnå tilstrekkelig informasjon til å kunne handle rasjonelt (ibid.). I tillegg må oppfatningene være logisk konsistente - hvor oppfatningene oppfattes som sanne, logisk korrekt dannet uten kognitive illusjoner og generaliseringer, samt upåvirket av ønsker.

Ifølge TRV består *handlingsvalget* av en bevisst og overveid beslutning som utløser handlingen for å realisere ønsker i lys av oppfatninger. Aktøren velger det beste alternativ, fordi det er det beste alternativ og det blir valgt på riktig måte – planmessig og overveid (Eid og Johnsen, 2005). Alle alternativer avdekkes altså, før de sammenlignes og et optimalt valg fattes.

Den analytiske beslutningsmodellen er normativ, og angir hvordan beslutninger ideelt skal ta for å oppnå et optimalt resultat. Analytisk tenkning blir gjerne fremhevet som bedre og mer riktig enn intuitive beslutninger, og de to prosessene blir ofte omtalt som gjensidig utelukkende (Eid og Johnsen, 2005). Forskere som har studert operativt personell – som brannmenn, politi, militær m.fl., hevder at det ofte hverken er tid eller rom for tradisjonell analytisk beslutningstaking i operative situasjoner (Eid og Johnsen, 2005). Den rasjonelle/analytiske beslutningsprosessens forutsetninger om klare mål, god oversikt over situasjonen, kjennskap til relevante fakta, samt tid til å fremskaffe informasjon og vurdere ulike alternativ opp mot hverandre foreligger svært sjelden i operative situasjoner – som eksempelvis en krise i politifaglig sammenheng. Beslutningstakeren mangler ofte viktig informasjon (Eid og Johnsen, 2005). I tillegg foreligger begrensninger hva gjelder både intelligens og persepsjon. Dette er faktorer som er med å innskrenke beslutningstakerens mulighet til å beregne det optimale valget (Bazerman, 1998). Personellet vil da være mer tilbøyelig for intuitiv beslutningstaking.

3.2.3 Intuitiv – erfaringsbasert og deskriptiv

Innledningsvis om denne beslutningstypen, kan man si at den er basert på at beslutningene er kreative og intuitive. Her finnes ingen prosedyrer eller manual, og målet er å ikke handle automatisk. Erfaring trekkes frem som en fordel i evnen til å se bort fra standardløsninger. Man kjenner utgangsposisjonen, man kjenner målet, men veien til målet er ukjent (Eid og Johnsen, 2005).

Tanken om den intuitive og erfaringsbaserte beslutningsmodellen steg frem som en kritikk mot den klassiske, rasjonelle beslutningstilnærmingen. Faktorer som manglende informasjon, tid og ressurser begrenser muligheten for å foreta rasjonelle og analytiske valg, noe som ofte er tilfellet i politiets hverdag. Med sterke bidrag fra kjente teoretikere som Klein og Flin, vokste fra 1989 Naturalistic Decision Making (NDM) frem som ”grunnteorien” innen den nye beslutningsretningen (Lipshitz m.fl., 2001). Den intuitive og erfaringsbaserte beslutningsmodellen er deskriptiv – det vil si at den forsøker å beskrive hvordan beslutninger faktisk blir fattet (Bazerman, 1998).

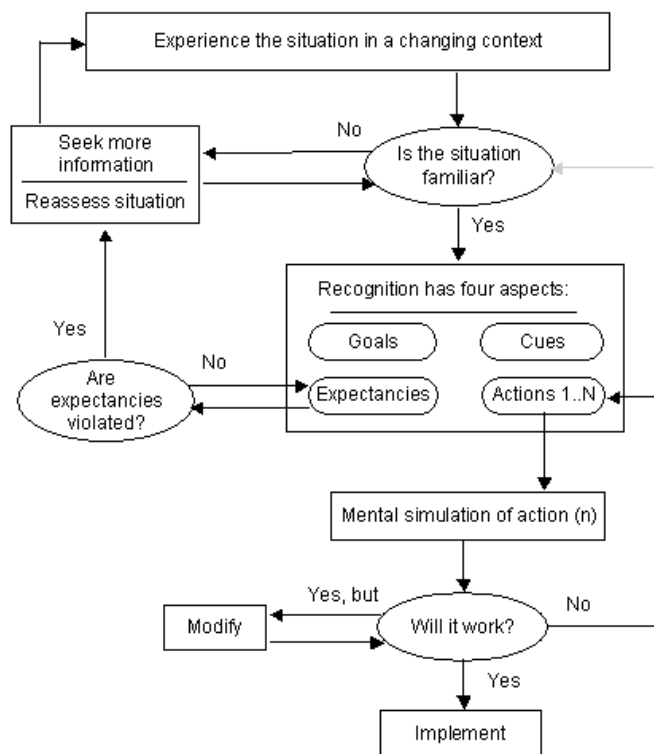
NDM består ifølge Njå og Rake (2008) av to fundamentale momenter:

- Situasjonsforståelse
- Mental simulering

NDM handler om å tolke og oppfatte situasjonen riktig, og ved hjelp av mental simulering kunne se for seg det videre forløpet av den handling det besluttes. Man må være kreativ og faglig dyktig, og tilpasse seg situasjoner i stadig endring. Operative situasjoner vil kreve at man iverksetter tiltak og handling samtidig som man forsøker å analysere situasjonen (Brun og Kobbeltvedt, 2005).

Recognition-Primed Decisions (RPD) er en viktig del av NDM, og beskriver en modell for beslutningstaking innen naturlige settinger (Klein, 1989). Tidspres er den mest kritiske faktoren, og alle mulig alternativer blir ikke gjennomgått, og i en naturlig setting, vil man reagere og handle på bakgrunn av tidligere erfaring. Gjenkjenning og klassifisering av situasjonen er avgjørende for hvilke beslutning som fattes. Det vil bli gjort et valg som er akseptabelt for å løse den pågående utfordringen. Man er opptatt av satisfisering heller enn

den optimale løsningen. Klein (1989) utarbeidet en modell som beskriver Recognition-Primed Decision og beslutningsprosessen i en naturlig setting (Figur 4):

Figur 4: RPD-modellen.

Klein (1989) beskriver RPD-modellen som beslutningstaking via en sekvens av aktiviteter. Beslutningstakeren oppfatter situasjonen, hvoretter han/hun først må beslutte hvorvidt situasjonen er en kjent eller ei. Dersom den ikke er kjent, vil beslutningstaker måtte søke mer informasjon. Når situasjonen anses som kjent, består denne gjenkjennelsen av fire aspekter: mulige mål, signaler/årsaksfaktorer, forventninger og handlingsalternativ. Beslutningstakeren må deretter beslutte hvorvidt forventningene stemmer eller ei. Dersom situasjonen ikke stemmer med forventningene, må han/hun revurdere situasjonen, søke mer informasjon og begynne beslutningsprosessen på nytt. Dersom situasjonen stemmer overens med forventningene, vil beslutningstaker velge et handlingsalternativ og foreta en såkalt mental simulering, hvor han/hun ser for seg om handlingsvalget vil fungere eller i (feed-forward loop) Hvis det ikke fungerer, må et annet alternativ vurderes og mentalt simuleres – slik vil det fortsette fram til beslutningstaker har funnet et handlingsalternativ som vil fungere. Ved et slikt handlingsvalg, kan han/hun enten velge å modifisere/tilpasse dette, eller implementere handlingsvalget direkte. Når dette er gjort, vil beslutningstaker vurdere effekten av dette

valget (feed-back loop) og eventuelt starte prosessen på nytt, eller forsøke et nytt alternativt handlingsvalg.

De fire hovedelementene innen modellen er:

- 1) Gjenkjennelse av situasjonen som typisk
- 2) Situasjonsforståelse
- 3) Serieevaluering
- 4) Mental simulering

Sammenfattet dreier denne beslutningsteorien seg altså om at profesjonelle beslutningstakere sjelden sammenligner alternativer, men oppfatter essensen, gjenkjenner og forstår situasjonen. Deretter velger de tilnærmet intuitivt en handling som de vet eller tror vil fungere. Beslutningsprosessen kjennetegnes av feed-forward loops med mental simulering og feed-back loops hvor effekten av de valgene som er foretatt blir vurdert på nytt (Njå og Rake 2008).

3.3 Situasjonsforståelse

"The perception of the element in the environment within a volume of time and space, the comprehension of their meaning and the projection of their status in the near future."

(Endsley, 1987b, 1988b i Endsley, 1995: 36)

Situasjonsforståelse/gjenkjennelse av situasjon, er nevnt som en av de fire hovedelementene i RPD-modellen. Sitatet over er en definisjon av situasjonsforståelse gjort av Endsley. Det refererer til situasjonsforståelse som en oppfatning av et element i omgivelsene, innenfor avgrenset tid og rom. Elementet blir vurdert ut fra forståelsen av dets mening og innvirkning/påvirkning innenfor nær fremtid. Ifølge Endsley (1995) oppnår man situasjonsforståelse gjennom tre nivåer:

Nivå 1 dreier seg om "oppfatning av et element i omgivelsene". Dette vil si å oppfatte elementers tilstedeværelse, attributter og dynamikker. Eksempelvis vil en dette innenfor operative grener kunne dreie seg om informasjon om nøyaktig lokalisering/beliggighet, type, antall, motstanderens evne/kapasitet og dynamikken mellom fiende og egne mannskaper i et gitt område.

Nivå 2 handler om ”forståelse av den nåværende situasjon”, og går dypere til verks enn nivå 1. Det handler ikke bare om å være klar over elementenes tilstedeværelse, men også om å forstå elementenes innvirkning sett i lys av de mål som er satt. Nivå 2 handler således om å danne seg et helhetlig bilde av situasjonen. Man vil for eksempel forstå at dersom det inntreffer flere tilfeller av ”fiendtlige/uønskede aktiviteter” innen en viss nærhet i tid og geografisk plassering, indikerer dette visse ting om de målene som er satt.

Nivå 3 er det siste nivået blir forklart som evnen til å tilpasse sine handlinger på bakgrunn av de nevnte elementene. Dette er å anse som det høyeste nivået innenfor situasjonsforståelse, og oppstår gjennom kunnskap om (nivå 1) og forståelse av dynamikken elementene har for den spesifikke situasjonen (nivå 2). For eksempel vil man ved å vite at en ”motstander” er aggressiv og befinner seg i et bestemt område, kunne anslå hvilket mål han/hun kommer til å angripe, og på hvilken måte. Dette gir kunnskap (og tid) til å kunne fatte best mulig beslutninger for å møte motstanderen.

Situasjonsforståelse er altså basert på mye mer enn bare det å oppfatte informasjon om eller i omgivelsene. Det inkluderer å forstå *betydningen* av informasjonen, sammenligne disse betydningene med mål, og anslå mulig innvirkninger på fremtidige tilstand som kan være av betydning for beslutningstaking og handlingsvalg (Endsley, 1995). Situasjonsforståelse handler om nåtid, og et viktig element er å *forstå* dynamikken og utviklingen i hver enkelt situasjon.

Faktorer som kan begrense situasjonsforståelsen er manglende oppmerksomhet og liten arbeidshukommelse. Ved liten arbeidshukommelse, kan man unngå disse begrensningene, og man vil forstå informasjon og dens påvirkning for fremtiden (Endsley, 1995). Ved hjelp av minnet vil erfarne mennesker klassifisere informasjonen: forstå situasjonen, gjøre valg, tolke og forstå situasjonen på nytt, samt søke mer informasjon. En nybegynner kan være fornuftig og rasjonell, men mangle det repertoaret som skal til for å forstå situasjonen og foreta de nødvendige beslutningene i krisen (Njå og Rake, 2008). Erfaring vil muliggjøre situasjonsforståelse, og at man på grunnlag av selv ufullstendig informasjon eller under usikkerhet vil gjenkjenne kritiske faktorer i miljøet (Endsley, 1995).

Dersom situasjonsforståelsen er inadekvat, kan det få konsekvenser for beslutningstakeren i form av å velge feil mål, gå glipp av kritiske signaler eller å utføre feil handling (Klein, 1989).

3.4 Risiko

Det finnes ingen entydig definisjon på risiko, men det finnes utallige definisjoner og meninger om begrepet. Hovedsakelig kan vi si at det finnes to kategorier av definisjoner (Aven og Renn, 2010). Tradisjonelt er risiko omtalt som et forventet tall, eller forventet verdi (sannsynlighet x konsekvens) (Aven og Renn, 2010). Dette er den tradisjonell teknisk-naturvitenskapelig tilnærming, hvor sannsynlighet og risiko anses som objektive størrelser. Det motsatte er den mer sosiale og kulturelle (samfunnsvitenskapelige) tilnærmingen til risiko, hvor lekfolks oppfatninger står sentralt (Aven, m.fl. 2011).

Aven og Renn (2010) forsøker å unngå hva de kaller den naive realismen som ser risiko som en rent objektiv kategori, samt det relativistiske perspektivet hvor alle risikobedømminger er subjektive – reflektert av makt og interesser. De sier at det finnes både en fysisk og en sosial dimensjon av risiko, og foreslår en ny definisjon av risiko:

”Risk is defined as an event or a consequence in a specific setting: the consequences (outcomes) are uncertain and something of human value is at stake.”

(Aven og Renn, 2010:3.)

Risiko referer til usikkerhet om, og alvorligheten av hendelser og konsekvenser (eller resultater) i forhold til noe mennesker verdsetter. Usikkerheten om en hendelse og konsekvensen sees i relasjon til alvorligheten av hendelsen og konsekvensene. Aven og Renn (2010) henviser til både ønskede og uønskede resultater, fokuserer på usikkerhet istedenfor tall og sannsynlighet, samt hvilke påvirkning konsekvensens har overfor de berørte heller enn spesifikke resultat. De bygger bro mellom den tradisjonell teknisk-naturvitenskapelig tilnærmingen og den mer sosiale og kulturelle (samfunnsvitenskapelige) tilnærmingen til risiko (ibid.).

Hovedspørsmålet er om risiko er sosiale konstruksjoner eller reelle fenomener. Ulike kulturer kan ha ulike oppfatninger om hva som anses som risiko, uavhengig av tall og sannsynligheter. Ved første øyekast er det åpenbart at risiko utgjør mentale konstruksjoner. Risiko er ikke reelle fenomener, men opphav i menneskesinnet. Allikevel må det understrekes at mennesker samler og setter sammen signaler fra den virkelige verden – verden gir struktur og veiledning til en kontinuerlig vurdering av virkeligheten. Risiko relateres til hva mennesker observerer i virkeligheten, og hva de opplever. Det er vanskelig å identifisere og telle de mentale

konstruksjonene og hva som anses som verdi og interesse (Aven og Renn, 2010). Aven m.fl. (2011) poengterer at risiko både er avhengig av *hvem som vurderer* og *hva som vurderes*. Uavhengig av dette handler risiko om fremtiden.

3.4.1 Risikopersepsjon

I det videre vil det fokuseres på faktorer som påvirker vår risikoforståelse. For hendelsene med høyest ulykkesstatistikk er ikke nødvendigvis de vi frykter mest. Det er mange andre faktorer enn bare ulykkestall som påvirker vår oppfattelse av risiko. Dette omtales som risikopersepsjon (Olsen, m.fl., 2010). Risiko og risikopersepsjon er ikke to uavhengige områder, men risiko er heller ikke det samme som risikopersepsjon (Aven og Renn, 2011).

”Risikopersepsjon handler om hvordan folk flest forstår, opplever og håndterer risiko og farer.”

(Aven og Renn, 2010:40.)

Risikopersepsjon er et begrep fra kognitiv psykologi, og bygger på tanken om at både individuelle forhold og kjennetegn ved den kulturen man er en del av, vil påvirke hva som oppfattes som risiko og hvor risikofyllt noe er. Risikopersepsjon antas å påvirke atferden og hvordan mennesker forholder seg i risikosituasjoner (Olsen m.fl. 2010). Olsen m.fl. (2010) trekker blant annet fram at folk normalt er dårlige til å vurdere sannsynlighet og konsekvens opp mot hverandre, og at vi i noen tilfelle tillegger konsekvensens uforholdsmessig stor betydning i forhold til sannsynlighet. I andre tilfeller, hvor vi anser sannsynligheten som liten, kan vi derimot finne på å gjøre det motsatte: undervurderer konsekvensene. Vi maksimerer eller minimaliserer opplevd risiko. Dette kan være med til å øke sannsynligheten for menneskelig svikt eller menneskelig feilhandling (Olsen m.fl. 2010).

Mens ekspertenes vurdering av risiko baserer seg på statistiske målinger, måling og beregning av sannsynligheter og effekter, betyr de kvalitative aspektene ved risiko mer i lekfolks vurdering. Potensiell risiko blir basert på gjetninger ut fra forestillinger, heller enn kvantitative aspekter som tekniske vurderinger og tall (Olsen m.fl. 2010). Det er flere forhold som påvirker opplevd risiko, og noen av dem er:

- Ufrivillig risikoeksponering:
Ufrivillig risiko øker den opplevde risikoen. Frivillig risiko er lettere å akseptere. Det er eksempelvis lettere å akseptere risiko ved selvvalgte aktiviteter som fjellklatring og bilkjøring.
- Manglende personlig kontroll over risikoen:
Risikoen er lettere å akseptere dersom man har (overdreven?) tro på at egen personlig dyktighet eller egnethet kan påvirke og kontrollere risikokilden og føre til lavere risiko.
- Manglende personlig erfaring med risikoen:
Risiko som er ukjent aksepteres mindre enn den risikoen vi har personlig erfaring med. Mennesker frykter det ukjente.
- Katastrofale hendelser:
Katastrofepotensialet i en hendelse, vil proporsjonalt øke oppfattelsen av risiko. En risikokilde med potensiale til å kreve mange menneskeliv samtidig, vil oppfattes som mer risikofylt enn en hendelse som tar ett liv i gangen. Eksempelvis anses det mer risikofylt å fly enn å kjøre bil.
- Synlighet og umiddelbare konsekvenser:
Er trusselen observerbar og med akutte konsekvenser vil den oppfattes som mer risikofylt enn en noe som er mindre synlig og rammer over tid.

3.5 Beslutningsfullmakt/beslutningsmyndighet

Det norske krisehåndteringssystemet bygger på enkle prinsipper. Disse prinsippene skal ligge til grunn for alt sikkerhets- og beredskapsarbeid i Norge (Meld. St. 29 (2011–2012) Samfunnssikkerhet):

Nærhetsprinsippet:

Uønskede og/eller ekstraordinære hendelser og kriser skal håndteres på lavest mulig nivå. Den som har størst nærhet til krisen, vil vanligvis være den som har best forutsetninger for å forstå situasjonen, og dermed er best egnet til å håndtere den. Beslutningsmyndigheten bør etter prinsippet desentraliseres.

Likhetsprinsippet:

Man skal tilstrebe en mest mulig lik organisering i fred, uønskede og/eller ekstraordinære hendelser og kriser. Ansvarsforholdene internt i virksomheter/organisasjoner og mellom virksomheter/organisasjoner ikke skal endres i forbindelse med krisehåndtering.

Ansvarsprinsippet:

Den myndighet, virksomhet eller etat som har ansvaret for et fagområdet til det daglige, har ansvar for den utøvende tjenesten for det samme fagområdet også ved uønskede og/eller ekstraordinære hendelser og kriser.

Prinsippene har vist seg hensiktsmessige, men kommuniserer muligens i for liten grad nødvendigheten av godt samvirke mellom de ulike ansvarlige aktørene. Det er et behov for å se de totale ressursene i sammenheng, og som et resultat av dette er et siste prinsipp presentert (Meld. St. 29 (2011–2012) Samfunnssikkerhet):

Samvirkeprinsippet:

Hver enkelt myndighet, virksomhet eller etat har ansvar for å sikre et best mulig samvirke med andre relevante aktører. Både med tanke på forebygging, beredskap og krisehåndtering.

Kriser må ifølge nærhetsprinsippet håndteres på et lavest mulig nivå. God kriseledelse må også ved behov understøttes av ressurser fra høyere nivå. Nærhetsprinsippet gir føringer for kriseledelse i kriseområdet, for informasjonsutveksling i organisasjonene og ikke minst for lokalisering av beslutningsfullmakt (Kruke, 2012). Dette er ikke alltid tilfelle, og ifølge Kruke (2012) viser erfaring at lokalisering av beslutningstaking i en krise ofte ikke er optimal for å oppnå effektiv krisehåndtering, eller i forhold til nærhetsprinsippet. Dette kan spissformuleres i et såkalt beslutningsparadoks:

”Jo mer komplekst et problem er, jo høyere i organisasjonshierarkiet tenderer beslutninger til å fattes. Jo mer komplekst et problem er, jo nærmere problemet må man være for å forstå det!”

(Kruke 2012:12/13.)

På operativt nivå, tenderer nødetatene (politi, brann og ambulansetjeneste) mot en kommando og kontroll-tilnærming. Tendensen er sentralisering. Ledelse forekommer etter rang, og

politiet operer ofte under en såkalt militær modell med pyramidalsk kommandostruktur, hvor hierarkiet står sentralt. Mannskap på lavere nivå får kun begrenset informasjon og briefing. Informasjonen skal være tilstrekkelige for å gjennomføre oppdrag, men allikevel så liten at toppledelsen beholder kontroll over operasjonen ('t Hart m.fl., 1993).

't Hart m.fl. (1993) beskriver at det ved beslutningstaking kan oppstå spenninger mellom nivåene i nødetatene. På bakgrunn av hendelser og planer, kan det forekomme ulike former for reaksjonsmønster og beslutningstaking. Resultatet er frivillig eller ufrivillig desentralisering av beslutningsmyndigheten. Noen av reaksjonsmønstrene er:

- Uformell desentralisering av beslutningsmyndighet:
Det er spesielt to faktorer som trekkes frem når dette er tilfelle: 1) Tidspress på nivået som må foreta seg noe (operasjonelt eller taktisk) og 2) Overbelastning sentralt, der beslutninger normalt fattes.
- Formell desentralisering:
En på forhånd planlagt desentralisering av beslutningsmyndighet. Dette er spesielt aktuelt der det kan forventes høy grad av sårbarhet, og hvor kommunikasjonslinjene kan bli forstyrret.
- Ikke-beslutningstaking:
Dette forekommer når 1) det ikke blir tatt noen beslutning sentralt, 2) det blir besluttet å ikke beslutte noe, eller 3) det blir fattet beslutning om å ikke gjøre noe.
- Lammelse/paralyse:
Oppstår når sentralisert beslutningstaker er utsatt for så stort press at vedkommende ikke er i stand til å handle og fatte beslutninger.
- Situasjonsbasert respons:
Enkelte situasjoner er ekstraordinære og krever situasjonsbaserte beslutninger. I hendelser hvor mannskaper oppfatter ekstrem trussel og tidspress, kan de føle seg forpliktet til å bryte formelle beslutningsstrukturer.
- Strategisk unndragelse:
Formell beslutningstaker velger å distansere seg og holde avstand i situasjoner de anser som overveldende. Dette grunnet manglede utsikter for suksess, og at de på bakgrunn av dette ønsker å slippe individuelt ansvar og eventuell kritikk i ettertid.

3.6 Oppsummering teori og presentasjon av forskningsspørsmål

I dette kapitlet har det blitt presenter og gjort rede for kriser og definisjonen av en krise, beslutningsteorier, situasjonsforståelse og oppfattelse av risiko, samt beslutningsmyndighet. Teorien som er presentert, anses som relevant for oppgavens undersøkelser.

Kriser og krisens definisjon synes å være nært knyttet til beslutninger, og i oppgaven vil nettopp denne forbindelsen undersøkes, i tillegg til aspektene som går på det enkelte individ: oppfattelse av situasjon og risiko. Sammen med beslutningsmyndighet, danner dette rammene for den videre oppgaven.

På bakgrunn av problemstilling og den presenterte litteraturen, kom jeg frem til følgende forskningsspørsmål:

- Hva slags beslutningsmetode kreves i relasjon til bevæpningssituasjoner?
- Hvordan påvirker beslutningsmyndighet bevæpningssituasjoner?
- Hvordan påvirkes antall bevæpninger av situasjonsforståelse på de ulike nivåene?
- Hvordan påvirkes antall bevæpninger av oppfattelse av risiko på de ulike nivåene?

4.0 Metode

Jeg vil i dette kapitlet gjennomgå forskningsdesign, -prosess og –strategi for prosjektet. Videre vil datainnsamling, inkludert utvalg av informanter og behandling av data bli gjennomgått. Til slutt vil jeg drøfte generaliserbarheten, reliabiliteten og validiteten i forskningsprosjektet, samt komme med mine egne etiske refleksjoner og beskrive metodiske styrker og svakheter.

4.1 Forskningsdesign

Når man skal jobbe med et forskningsprosjekt, må man velge den forskningsmetoden som passer best til det spesifikke prosjektet. De to hovedformene for metode er kvalitativ og kvantitativ metode. Kvalitativ metode blir ofte presentert som motsatt av kvantitativ; for eksempel ved at den involverer transkripsjon eller mangler statistikk (Silverman, 2000). Dette er et unyansert syn på av metoden. For det første, finnes mange ulike former for kvalitativ metode. For det andre trenger ikke kvalitativ og kvantitativ metode å stå i motsetning til hverandre, men snarere kombineres eller overlapper hverandre.

Kvalitativ metode har både styrker og svakheter. En av stor fordel er at man kan innhente data basert på informantenes egne oppfatninger. Man får muligheten til å studere et begrenset utvalg i dybden, og personlige og unike egenskaper og kjennetegn kan bli avdekket. Metode er beskrevet til å egne seg for undersøkelser av grupper av individer (Silverman, 2000). Dette er noe som er svært nyttig for mitt prosjekt. Metoden vil kunne gi nyanserte data og identifisering av kontekstuelle forhold og faktorer i forbindelse til fenomenet som undersøkes (Johnson og Onwuegbuzie, 2004).

Ved undersøkelser basert på kvalitativ metode, vil data utformes på bakgrunn av kategorier av informanter. Dataene vil deretter uttrykkes i ord. Denne formen for datainnsamling egner seg godt til å utforsker hvordan og hvorfor fenomener oppstår (Johnson og Onwuegbuzie, 2004): Hvorfor bevæpner politiet seg? Metoden egner seg også til å beslutte idiografiske årsaker – som for eksempel til en bestemt hendelse som bevæpningsordre/egenbevæpning.

Man må samtidig være oppmerksom på svakheter som finnes ved denne metoden (Johnson og Onwuegbuzie, 2004). Blant annet kan metodesvakheter være at produsert kunnskap ikke kan overføres til andre personer eller situasjoner – kunnskapen kan være unik for den spesifikke situasjonen, de enkelte informantene eller det enkelte fenomenet. Videre kan det være vanskelig å gjøre kvantitative antakelser, samt å teste hypoteser og teorier. En annen svakhet er at både datainnsamling og analysearbeidet er svært tidkrevende.

Det er også viktig å være bevisst at resultatene kan påvirkes av forskerens egne skjevheter ("bias") og idiosynkrasi (Johnson og Onwuegbuzie, 2004): særegenheter ved forskeren kan forhindre at forholdene blir sett som de er – en slags personlig, indre "motvilje". Kvalitativ metode fordrer et ekstra engasjement og involvering fra forskerens side (Silverman, 2000). Dette vil jeg komme tilbake til i avsnitt 4.7.1 om reliabilitet.

Basert på min problemstilling har målet vært, gjennom en grundig og oppklarende undersøkelse, å få mer kunnskap om bevæpninger. Med tanke på dette, samt det faktum at jeg har tatt for meg en gruppe, ansatte ved Oslo politidistrikt, falt valget ned på kvalitativ metode.

4.2 Forskningsstrategi

Forskeren må velge den forskningsstrategien som er best egnet til å besvare forskningsspørsmålene. Det blir som oftest skilt mellom fire ulike forskningsstrategier; induktiv, deduktiv, abduktiv og retroduktiv (Blaikie, 2010). Hver strategi har sine styrker og svakheter. Hver metode har sin unike logikk, og ulike metoder passer for ulike forskningsprosjekter og deres tilhørende forskningsspørsmål (Blaikie, 2010).

Den abduktive forskningsstrategien blir beskrevet litt forskjellig, men et viktig poeng er at strategien besvarer spørsmål ved å skape forståelse heller enn beskrivelse, og produserer forklaringer istedenfor årsaker (Blaikie, 2010). Den abduktive forskningsstrategien besvarer forskningsspørsmål ved å ha en såkalt "bottom up"-tilnærming, hvor beskrivelser og forståelser forsøker å gjenspeile de sosiale aktørenes ståsted, istedenfor forskerens ståsted. Forskningsstrategien inkorporerer det andre forskningsstrategiene ignorerer: betydninger og tolkninger, motiver og intensjoner som inngår i folks hverdagsliv, og som påvirker deres atferd. Det sosiale fenomenet har en sentral plass, og forskerens oppgave er å oppdage og beskrive "innsiden" (Blaikie, 2010). Den abduktive strategien innebærer ifølge Blaikie (2010)

å utvikle beskrivelser og konstruere teori som kan forankres i dagligdagse aktiviteter, og/eller i språket og betydningen av sosiale aktører.

Danemark (1997) beskriver at de grunnleggende strukturer i abduktiv metode er tolkning og rekontekstualisering av fenomener basert på tenkte eller antatte sammenhenger og mønster. Å forstå "noe" på en ny måte gjennom å vurdere "noe" i en ny sammenheng. Det sentrale spørsmål er ifølge Danemark (1997) hvilke betydning et bestemt fenomen har, tolket ut fra et bestemt mønster eller tolkningsramme. En deduksjon beviser at noe må være på en bestemt måte, mens abduksjon viser noe som muligens kunne være. Danemark (1997) sier at abduksjon har klare likhetstrekk med den hermeneutiske sirkel. *"Den hermeneutiske sirkel peker på forbindelsene mellom det vi skal fortolke, forforståelsen og den sammenheng eller konteksten det må fortolkes i"* (Gilje og Grimen, 2011, s. 153). Ved fortolkning går vi ut fra en viss forhåndsforståelse av helheten som detaljene hører hjemme i. Det sentrale spørsmålet er hvilke sammenhenger en hendelse får, tolket ut fra en viss tolkningsramme (Danemark, 1997).

Styrkene til den abduktive metoden er at den gir veiledning i tolkningsprosessene, hvor vi i større sammenhenger tillegger hendelser mening (Danemark, 1997). Samtidig er en begrensning at det ikke finnes faste kriterier for å avgjøre gyldigheten av slutningen. Den abduktive metoden krever at forskeren er kreativ og fantasifull, samt har evne og kapasitet til å assosiere og se ting i sammenheng.

Jeg har ønsket å undersøke Oslo politidistrikt og beslutninger rundt bevæpningsspørsmålet, hvordan situasjonsforståelse og oppfattelse av risiko kan påvirke antall bevæpninger, samt hvordan beslutningsmyndigheten spiller inn. Jeg ønsker å skape større forståelse omkring praksisen. For å besvare mine forskningsspørsmål, har jeg hovedsakelig valgt en abduktiv forskningsstrategi. Når man ønsker å utforske eller beskrive, som er tilfelle i mitt forskningsprosjekt, er nettopp den abduktive forskningsstrategien gunstig (Blaikie, 2010). Mitt mål for metoden er dog *ikke* å utarbeide nye teorier som igjen kan testes igjen flere ganger. Jeg vil rette oppmerksomheten mot innsiden av Oslo politidistrikt, og vil forsøke å beskrive og forstå sosiale prosesser ved hjelp av aktørenes motiver og forklaringer.

4.3 Forskningsprosessen

I hvilken grad et forskningsprosjekt er gyldig og troverdig, påvirkes av de valg som er foretatt gjennom hele forskningsprosessen. På bakgrunn av dette, vil jeg i dette avsnittet presentere forskningsprosessen for denne studien, samt de valg jeg har gjort underveis i forløpet.

Januar

Helt fra jeg begynte på samfunnssikkerhetsstudiet, har ønsket vært å skrive masteroppgave om et politirelatert tema. Jeg var innom flere tankeprosesser og potensielle problemstillinger, før jeg i januar 2014 falt ned på temaet jeg har valgt å studere: politiet og bevæpninger. Jeg hadde gode samtaler med min sjef ved Oslo OPS, og jeg fikk alle godkjenninger som skulle til for å fortsette mitt arbeid. Deretter utarbeidet jeg en prosjektskisse, hvor jeg skrev ned min første plan for studien.

Februar - Mars

Som forsker med bakgrunn som politibetjent, hadde jeg i startfasen en fordel med god grunnforståelse og en grunnkunnskap om temaet. Jeg viser for øvrig til avsnitt 4.9 om flere refleksjoner rundt min dobbeltrolle. Samtidig som jeg både har taus og formell kunnskap til lover, regler og føringer vedrørende bevæpninger, begynte jeg i januar å lete etter flere dokumenter og relevant litteratur om temaet. Dokumentanalysen er omhandlet nærmere i avsnitt 4.4.2.

Da jeg hadde funnet relevant teori, informasjon og dokumenter, valgte jeg et teoretisk rammeverk. Jeg skrev det første utkastet til teorikapittel, noe som førte til at jeg i større grad fikk dannet meg en oversikt. Teorikapittelet dannet dermed et godt grunnlag for det videre arbeidet. Det teoretiske perspektivet har blitt omgjort, redigert og redusert i løpet av forskningsprosessen. Dette har vært nødvendig både med tanke på oppgavens omfang, men også på grunn av større eller mindre endringer i problemstilling og forskningsspørsmål.

På bakgrunn av dokumenter, teoretisk perspektiv og den endelige problemstillingen med tilhørende forskningsspørsmål, utarbeidet jeg to intervjuguides. Spørsmålene ble utarbeidet for å berøre temaene: beslutninger, beslutningsmyndighet, risiko og situasjonsforståelse. Parallelt som jeg jobbet med intervjuguidene, sendte jeg ut formelle forespørsler om

intervjudeltakelse. Se for øvrig avsnitt 4.4.3 for nærmere beskrivelse av intervjuene og intervjuguidene.

Mars - April

I mars og april kontaktet jeg informantene, og i løpet av drøye fire uker fikk jeg gjennomført alle 16 intervjuer. De dagene jeg hadde pause fra å gjennomføre intervjuer, transkriberte jeg lydopptakene jeg alt hadde. På denne måten ble dataene gjort klar for videre analyse. I midten av april, hadde jeg samlet inn alle data og transkribert alle intervjuer.

April - Mai

I denne perioden fortsatte databehandling, datareduksjon og analyse. Som nevnt over, ble alle intervjuer transkribert. Dataene ble deretter kategorisert og redusert, og gjort klar for drøfting. Jeg så også nærmere på tallmaterialer og dokumenter fra Oslo OPS og Oslo politidistrikt. På denne måten ønsket jeg å finne sammenhenger og kategorier, og mine funn og resultater ble formulert og festet på papiret.

Jeg startet deretter drøftingen av datamaterialet. På denne måten ønsker jeg å få et helhetlig bilde og forståelse av dataene jeg hadde samlet inn. Empiri ble koplet sammen med teori, og grunnlaget for den ferdige studien ble utformet. Jeg både redigerte og supplerte teoridelen, fjernet og tilføyde data fra intervjuene som følge av drøftingen. Det tok flere runder med gjennomgang av teori, empiri og drøfting før alt hang sammen.

Juni

Til slutt var det duket for oppsummering og konklusjoner. Jeg forsikret meg om at det var en rød tråd gjennom oppgaven, og at forskningsspørsmålene var besvart.

4.4 Datainnsamling

Forskningsprosjektet er av undersøkende karakter, og jeg anser intervjuene som den viktigste datakilden. I tillegg er det foretatt dokumentanalyse, og gjennomgang av tallmateriale fra Oslo politidistrikt. Ved å velge flere datakilder, foretar jeg en triangulering, hvor jeg har kombinert ulike metodiske tilnærminger i en og samme undersøkelse (Ellefsen, 1998). Jeg har gjort dette for å styrke mine funn, samt for å overkomme svakheter som ellers kan oppstå. Min egen personlig bakgrunn må nevnes, da dette er en viktig faktor med tanke på

datainnsamlingen. Jeg vil i det neste presentere meg selv, før datainnsamlingen generelt blir gjennomgått.

4.4.1 Forsker på egen organisasjon

Når det gjelder forskning på politiet, refererer Reiner (2000) til fire forskerroller: *innside innside-rollen*, *utside innside-rollen*, *innside utside-rollen* og *utside utside-rollen*. Innside innside-rollen beskriver politi som forsker på politiet i tilknytning til egen akademisk karriere (Reiner, 2000).

Jeg er en innside forsker, med innside-innside rolle. Jeg er utdannet politibetjent fra Politihøgskolen våren 2009. Deretter har jeg tjenestegjort ved Bergen sentrum politistasjon og Oslo sentrum politistasjon. Jeg har variert erfaring fra både ordensavdelingen, ”Sentralvakten” i Bergen og generell etterforskning. Siden høsten 2013 tjenestegjør jeg som sambandsoperatør ved Operasjonsentralen i Oslo politidistrikt. Ved siden av jobben som politibetjent, startet jeg høsten 2012 masterstudiet i samfunnsikkerhet ved Universitetet i Stavanger. Jeg er altså både politibetjent ansatt i Oslo politidistrikt og mastergradsstudent ved Universitetet i Stavanger.

Både før og under prosjektet, har jeg hatt nært samarbeid med Oslo OPS. Som ansatt ved Oslo politidistrikt, har jeg måttet være ekstra bevisst min forskerrolle. Dette fokuset anser jeg som essensielt for kvaliteten på mitt arbeid, samtidig som det er viktig at informantene er klar over dobbeltrollen. Før oppstart på prosjektet, mottok jeg nyttige innspill og idéer som til slutt førte fram til et selvstendig valg av tema og problemstilling. Hele veien har jeg stått fritt til å velge tema, og jeg har arbeidet uavhengig av Oslo OPS og Oslo politidistrikt.

Som ansatt ved Oslo OPS har jeg adgang til lokalene til avsnittet. Dette er gradert adgang, og jeg har også tilgang til gradert informasjon. Jeg har underveis av studien hatt nær kontakt med ledelsen ved Oslo OPS, og jeg har vært spesielt bevisst på å ikke offentliggjøre gradert informasjon. Gjennom mitt ansettelsesforhold har jeg på en enkel måte fått tilgang til informasjon og dokumenter som kan brukes i oppgaven, samt at jeg har dratt nytte av uformelle samtaler med ansatte i Oslo politidistrikt. Med kontinuerlig adgang til lokalene til Oslo OPS, har jeg kunnet gå og komme som jeg har ønsket. Dette har blant annet bidratt til lettere og mer fleksibel gjennomføring av intervjuene ved avsnittet.

En datainnsamlingsmetode er deltakende observasjon. I mitt forskningsprosjekt, har jeg ikke vært en formell deltakende observatør, men siden jeg på daglig basis jobber som politibetjent, både ser og hører jeg hva som skjer i miljøet. Det er også min personlige kunnskap, politibakgrunn, og min nåværende stilling ved Oslo OPS som har ført frem til studiens problemstilling og de aktuelle forskningsspørsmålene. Sett i lys av mine funn og andre data i prosjektet, vil jeg dra paralleller til egen kunnskap og erfaring.

4.4.2 Dokumentanalyse

Jeg har hovedsakelig benyttet dokumentanalysen for å oppnå større forståelse om temaet, samt for å opparbeide meg forkunnskap før gjennomføring av intervjuene. For bedre innsikt i politiets organisering, hierarki og bevæpningsprosess, har jeg tatt for meg en rekke dokumenter. Dette har blant annet vært ”Spesialinstruks om bruk av elektronisk væpningsregister” og ”Spesialinstruks om bevæpning og bruk av skytevåpen, gassvåpen, herunder pepperspray, sprengvåpen og slagvåpen”. Disse dokumentene er unntatt offentligheten, jf. Offentlighetsloven § 5. Opplysninger i dokumentene vil selvsagt *ikke* bli direkte gjengitt eller sitert i min oppgave, men de har allikevel vært med å danne en større forståelse av helheten.

For å få oversikt over organisering av Oslo politidistrikt og lederansvaret på de ulike avdelingene, har jeg også gått gjennom organisasjonskart og lest på politiets intranettsider. Jeg har studert lovverk og instruks om politiet og politiets adgang til bevæpning. I dette øyemed nevnes spesielt politiloven, politiinstruksen og våpeninstruksen. I tillegg har jeg lest flere Stortingsmeldinger om politiet og politiets bruk av makt og våpen, samt studert tallmaterialer vedrørende antall bevæpninger i Oslo politidistrikt i perioden 2009-2013.

Alt dette har ført til at jeg har fått bredere innsikt om temaet. Jeg anser denne dokumentanalysen viktig for kunnskap før, underveis og etter intervjuene. Dårlig kjennskap til politiets organisering, hierarki, lokale instruks og skriv, lover og bevæpningsprosess kunne ha hemmet meg under gjennomføring av intervjuene, samt min evne til å stille utdypende spørsmål.

4.4.3 Intervjuene og intervjuguiden

Jeg valgte i studien å gjennomføre semistrukturerte dybdeintervjuer med enkeltpersoner, såkalte nøkkelinformanter. Semistrukturerte intervjuer er en samtale mellom forsker og informant, hvor gangen i intervjuet er styrt av forskeren. Styringen skjer gjennom en på forhånd laget intervjuguide – en plan over temaer som ønskes belyst gjennom intervjuene (Ryen, 2002). Intervjuguidene ligger vedlagt (vedlegg 1 og 2). Prosessen med å lage intervjuguidene er en fordel for å lettere kunne reflektere over begrepene i intervjuene, samt for å få intervjuene til å omhandle tilnærmet like temaer. Semistrukturerte intervjuer gir i tillegg mulighet til å stille tilleggsspørsmål utover de som står i intervjuguiden. Nøkkelinformanter er ressurssterke personer som har kunnskap om saker, situasjoner, relasjoner og kontekst som ikke er allment kjent. De er velinformert og antas å ha inngående kunnskap og de sammenhenger som skal belyses (Andersen, 2006). Denne metoden ble derfor valgt for å belyse hverdagen til politiet, og den daglige opplevelsen rundt bevæpningsspørsmål. Informantene jeg valgte å intervjuer, har stillinger og arbeidsoppgaver som er avgjørende for den daglige oppdragsavviklingen i Oslo politidistrikt, og kjenner således temaet fra ”det virkelige liv”.

Jeg bestemte meg for individuelle intervjuer foran gruppeintervjuer. Gruppeintervjuer kunne ha vært et godt alternativ, men jeg fryktet blant annet at makt mellom informantene kunne spille inn og påvirke svarene, og således også validiteten på studien. Med semistrukturerte intervjuer ønsket jeg å få en blanding av informantens personlige opplevelser, oppfatninger og følelser omkring risiko, situasjonsforståelse, beslutningsmyndighet og beslutninger om bevæpninger. Silverman (1993:91) omtaler dette som å få ”*an authentic insight into peoples' experiences*”. Hver enkelt informant besitter kunnskap om temaet som jeg ønsket å nyttiggjøre meg i studien.

Prosessen med å utarbeide de ferdige intervjuguidene var både utfordrende og tidkrevende. Jeg valgte å utforme to intervjuguides, henholdsvis en til operasjonelt nivå og en til taktisk nivå. Intervjuguidene hadde samme grunnstamme, men ble tilpasset hvert nivå ut fra deres hverdag og rolle. Underveis i arbeidet hadde jeg hele tiden tema, problemstilling, forskningsspørsmål og teori i bakhodet. Intervjuguidene ble bearbeidet i flere faser: 1) I samråd med Hellesø-Knutsen ved POD. 2) Gjennom flere tilbakemeldinger fra min veileder ved UiS. 3) Ved to pilotintervjuer, henholdsvis på operasjonelt nivå og taktisk nivå.

Pilotintervjuene viste at noen av spørsmålene var overflødige – da de var for nært knyttet til andre spørsmål i intervjuguiden, samt at noen spørsmål måtte presiseres ytterligere for å få svar på temaet jeg ønsket å belyse.

Jeg valgte å ha intervjuguider baserte på presiserte, men åpne spørsmål omkring temaet. I tillegg forekom noen avkrysningstabeller. Intervjuene ble deretter gjennomført med såkalt aktiv intervjuing, der informantens svar på de åpne spørsmålene ble etterfulgt av spontane spørsmål fra min side. Dette førte til større og dypere forståelse av informantens svar (Andersen, 2006).

Det var stor velvilje fra Oslo OPS med tanke på deltakelse til intervjuer. Jeg møtte kun noen små utfordringer med å få gjennomført intervjuene til avtalt tid. Utfordringene ble forårsaket av større eller mindre hendelser i politidistriktet som førte til at informantens arbeidsinnsats var ønsket hos Operasjonssentralen. Intervjuene ble på bakgrunn av dette enten kansellert eller utsatt. Jeg oppfattet allikevel stort engasjement og stor velvilje fra både informanter og overordnede, og med litt tilpasning fikk jeg gjennomført alle de åtte intervjuene i løpet av uke 12.

På taktisk nivå erfarte jeg større utfordringer med å skaffe informanter. Utfordringene varierte fra stasjon til stasjon, hvor noen politistasjoner utmerket seg i positiv retning. Dette skyldes, slik jeg oppfatter det, interessen og engasjement omkring temaet fra den enkelte ordenssjef og de ulike politistasjonene. Utfordringene med å få tak i informanter var et stressende moment i forskningsprosessen, og intervjuene ble i noe grad forsinket. Det lyktes allikevel, ved hjelp av ordenssjefene og personlige kontakter, å oppnå forbindelse med aktuelle informanter fra alle fem politistasjoner i Oslo. Intervjuene ble gjennomført i uke 13, 14 og 15.

I forkant av intervjuene fikk hver enkelt informant tilsendt en e-post med forespørsel om deltakelse, se vedlegg 3. De fikk i forespørselen lese en kort presentasjon av meg og studien. Ingen av informantene fikk utdelt intervjuguiden før intervjuet.

4.5 Informanter

I løpet av studien ble det gjennomført tilsammen 16 intervjuer. Alle informantene er ansatt i Oslo politidistrikt, og ble valgt ut på bakgrunn av sin stilling på henholdsvis operasjonelt og

taktisk nivå. Jeg anser alle til å være såkalte nøkkelinformanter med særlig god oversikt over og innsikt i de spørsmålene jeg ønsket å belyse (Andersen, 2006). Åtte av intervjuene var av operasjonsledere på det operasjonelle nivå ved Oslo OPS, mens de resterende åtte intervjuene var av politibetjenter fra ordenstjenesten på taktisk nivå. Det første intervjuet på hvert nivå omtales som pilotintervjuer, men er begge med i studien. Pilotintervjuene var tonegivende for små endringer i de påfølgende intervjuene. Se tabell 3 for oversikt over informanter.

Stilling	Tittel	Arbeidssted	Nivå
Operasjonsleder 1	Politioverbetjent	Oslo OPS	Operasjonelt nivå
Operasjonsleder 1	Politioverbetjent	Oslo OPS	Operasjonelt nivå
Operasjonsleder 1	Politioverbetjent	Oslo OPS	Operasjonelt nivå
Operasjonsleder 1	Politioverbetjent	Oslo OPS	Operasjonelt nivå
Operasjonsleder 1	Politioverbetjent	Oslo OPS	Operasjonelt nivå
Operasjonsleder 2	Politiførstebetjent	Oslo OPS	Operasjonelt nivå
Operasjonsleder 2	Politiførstebetjent	Oslo OPS	Operasjonelt nivå
Operasjonsleder 2	Politiførstebetjent	Oslo OPS	Operasjonelt nivå
Divisjonsleder	Politiførstebetjent	Sentrum politistasjon	Taktisk nivå
Divisjonsleder	Politiførstebetjent	Sentrum politistasjon	Taktisk nivå
Divisjonsleder	Politiførstebetjent	Manglerud politistasjon	Taktisk nivå
Politibetjent	Politibetjent 2	Manglerud politistasjon	Taktisk nivå
Politibetjent	Politibetjent 2	Majorstuen politistasjon	Taktisk nivå
Politibetjent	Politibetjent 3	Stovner politistasjon	Taktisk nivå
Politibetjent	Politibetjent 3	Grønland politistasjon	Taktisk nivå
Politibetjent	Politibetjent 3	Grønland politistasjon	Taktisk nivå

Tabell 3: Oversikt over informanter.

Utvelgelsen av informantene var til en viss grad strategisk, og jeg ønsket å fordele antall intervjuer likt mellom operasjonelt og taktisk nivå. De ulike nivåene har svært ulike roller, og jeg anså det som nødvendig å intervjuer informanter på begge nivåer for å belyse temaet.

For å få tak i informanter på de to nivåene, henvende jeg meg tjenestevei. Ved Oslo OPS tok jeg kontakt med øverste leder, for deretter å sende ut en direkte rettet e-post til hver av de 16 ansatte med operasjonelt lederansvar ved Oslo OPS. Jeg fikk meget god respons, og 12 av de

16 operasjonslederne sa seg villig til å stille til intervju. Den videre utvelgelsen ble kun foretatt på bakgrunn av praktiske årsaker – med hensyn til arbeidsturnus og arbeidsmengde på de ulike vaktsettene. Siden jeg anså alle 12 til å inneha relevant kompetanse, tok jeg i mindre grad hensyn til representativitet i form av faktorer som bakgrunn, kjønn og erfaring i stillingen. Jeg intervjuet henholdsvis tre politiførstebetjenter med stilling som OL2 og fem politioverbetjenter med stilling som OL1.

På taktisk nivå tok jeg kontakt med ordenssjefene ved de ulike politistasjonene i Oslo. Fra noen stasjoner fikk jeg anbefalt politibetjenter med relevant erfaring, mens jeg ved andre stasjoner benyttet meg av personlige kontakter for å få dialog med aktuelle informanter. Jeg sendte også denne gang personlig e-post til alle jeg ønsket å intervju. For å unngå eventuelle skjevheter, var det viktig for meg å velge informanter med ulik stilling / rang og med tilknytning til alle av Oslos fem politistasjoner. Alle informantene på taktisk nivå hadde minst fem års erfaring i politiet. Jeg endte til slutt opp med tre intervjuer av divisjonsledere (politiførstebetjenter), to intervjuer av politibetjent 2 og tre intervjuer av politibetjent 3.

Grunnet regler i blant annet Lov om behandling av personopplysninger (2000) vil jeg i den videre oppgaven kun referer til stilling og / eller hvilket nivå informanten jobber ved. Dersom denne anonymiseringen ikke foreligger, vil det etter mitt skjønn være mulig å koble opplysningene til enkeltpersoner. Informantene vil bli omtalt som henholdsvis *operasjonsleder* eller *politibetjent*, tilknyttet operasjonelt og taktisk nivå. Jeg mener oppgaven ikke vil lide under dette, og at hensyn til informantens personvern og anonymitet må være av høy prioritet.

4.6 Databehandling og analyse

Etter samtykke ble alle intervjuer tatt opp på bånd. Dette ble gjort med tanke på å sikre informasjonen best mulig, ha mulighet for å gjennomgå intervjuene direkte og for å kunne benytte direkte sitat i resultat og drøfting. Båndopptager frigjorde også mental kapasitet, slik at jeg var mer ”tilstede” i hvert intervju. Jeg opplyste om at sletting av opptak og makulering av eventuelle notater vil foregå så snart sensur foreligger. Intervjuene hadde en varighet fra ca. tre kvartet til en time og 40 minutter.

Når det empiriske datagrunnlaget skal analyseres, kan ulike tilnærminger tas i bruk. En fellesnevner innen kvalitativ forskning, er at det forekommer en fortolkende tilnærming (Dalen, 2011). Fortolkning bygger på våre forventninger og antakelser, men også på informantenes utsagn som videreutvikles i dialog med forskeren. Det er svært viktig å foreta en kritisk vurdering om tendensene og resultatene er virkelige, eller om de er et resultat av egne konstruksjoner (Jacobsen, 2005). Sistnevnte må selvsagt forsøkes unngått.

Da intervjuene var gjennomført, transkriberte jeg dem direkte inn i intervjuguidene. På denne måten fikk jeg en dobbel gjennomgang av intervjuene, og jeg fikk bearbeidet informasjonen grundig – først i selve intervjusettingen, og deretter ved transkriberingen. Etter transkriberingen, satt jeg igjen med store mengder data. For lettere å håndtere og systematisere dataene, valgte jeg å ta for meg ett og ett nivå. Jeg samlet og fjernet overflødig informasjon fra intervjuene til hvert nivå; jeg noterte meg hovedtrekk og data som gikk igjen, og fjernet informasjon som omhandlet andre tema. Data jeg anså som relevant for mitt studie ble deretter kategoriserte under ulike overskrifter som var sammenfallende med min problemstilling og mine forskningsspørsmål: beslutninger, beslutningsmyndighet, situasjonsforståelse og oppfattelse av risiko. Jeg sammenstilte deretter funnene med dataene jeg hadde fra dokumentgjennomgang og tallmateriale, og søkte etter tendenser og hovedinntrykk.

4.7 Reliabilitet og validitet

Innen moderne samfunnsvitenskap har begrepene reliabilitet, validitet og generaliserbarhet ifølge Kvale (1997) oppnådd status som vitenskapelig ”hellig treenighet”. All vitenskapelig forskning bedømmes ut fra de tre aspektene, og alle sanne tilhengere av vitenskap har respekt for dem (ibid.). Som også Kvale (1997) understreker, kan ordene fremstå som noe fremmede fra det norske hverdagspråket. Jeg vil i det neste presentere begrepene, samtidig som jeg viser til utfordringer rundt reliabilitet, validitet og generaliserbarhet som har vært aktuelt i min studie.

4.7.1 Reliabilitet

Reliabilitet betegner hvor konsistente resultatene er, altså i hvilken grad resultatene kan etterprøves (Kvale, 1997). Reliabilitet er nært knyttet til undersøkelsens data, og da både i forhold til hvilke data man velges, og videre hvordan innsamling og bearbeidingen av disse skjer. (Johannessen m.fl., 2005). Kvale (1989) kommer opp med to ulike aspekter når det gjelder reliabilitet; ekstern og intern reliabilitet. Ekstern reliabilitet viser til i hvilken grad forskningsfunnene kan reproduseres under identiske forhold, mens intern reliabilitet omhandler de praktiske og logiske prosedyrenes nøyaktighet (Kvale, 1989).

Ekstern reliabilitet

Kvale (1997) ser på idealet om identiske forhold som en illusjon, og en utfordring med kvalitativ forskning er nettopp at intervjusituasjonene aldri kan repeteres, gjengis eller gjenskapes nøyaktig likt. En reproduksjon av forskningsfunnene er nesten å anse som umulig.

Innen ekstern reliabilitet er det et skille mellom ulike elementer; 1) formell normativ struktur, og 2) elementer som er uttrykk for kultur (Kvale, 1989). Oslo politidistrikts organisatoriske struktur, hierarkiske beslutningssystem vedrørende bevæpningsordre og aktører er av en stabil struktur. Strukturen vil ikke avvike i stor grad, og de er uavhengige av forskeren. Litt annerledes er det når det gjelder de enkelte beslutningssituasjonene, samhandlinger, relasjoner og uttrykk for meninger og holdninger som jeg har blitt kjent med under intervjuene. Funnene er i tillegg tolket og fremsatt av meg – noe som er umulig å unngå. Jeg vil aldri gå inn i en situasjon helt nøytral, og jeg vil tolke svarene i lys av min utdanning ved Universitetet i Stavanger, tidligere utdanning, personlige erfaring og yrkesmessige bakgrunn. Selv om jeg har forsøkt å være så nøytral som mulig i hele min forskningsprosess, er det ikke til å stikke under stol at en annen forsker kunne ha tolket og fremsatt de samme dataene annerledes. Ekstern reliabilitet er lettere å oppnå med elementer som omhandler formell normativ struktur enn kultur.

Intern reliabilitet

Intern reliabilitet handler blant annet om hvordan datamaterialet blir innhentet og kategorisert; prosessen hvor man leter etter hovedtendenser og tilbakevendende svar (Kvale, 1989).

Gjennomføring av intervjuene vil jeg beskrive nærmere i avsnitt 4.8. Intervjuene ble i etterkant bearbeidet ved direkte transkripsjon. Den manuelle fremskaffelsen av resultatene var en lang og tidkrevende prosess, men jeg valgte denne metoden for å ha et godt utgangspunkt for analyse. Jeg har utelatt direkte avskrift av digresjoner i intervjuene som åpenbart ikke har noe med temaet å gjøre. I tillegg har jeg utelatt avbrytelser fra andre, spørsmål om jeg vil ha kaffe, behov for toalettpause eller lignende. Jeg har valgt å transkribere alle intervjuene på bokmål, og dermed utelatt dialektord. Selv om jeg har gjort om på dialektene, anser jeg ikke at meningen av setningene har blitt borte. Det har istedenfor ført til en anonymisering av hvem som har sagt hva.

Å velge informanter som kan bidra med informasjon og relevant data er en forutsetning for reliabiliteten. For å sikre reliabilitet må man derfor være bevisst hvem man velger å snakke med. Informantenes åpenhet og vilje til å delta står også sentralt. Jeg viser til avsnitt 4.5 om utvalg av informanter, samt avsnitt 4.9 om etiske refleksjoner.

Intervjuereffekten er et moment jeg må være bevisst. Dette er den effekten jeg, som intervjuer og forsker, har på informantene, samt de mulige påvirkningene jeg har på dataene (Johannessen m.fl. 2005). Informantene og jeg vil stå i et forhold til hverandre. I tillegg kan mitt valg om bruk av båndopptaker påvirke. Å benytte båndopptaker kan både hemme og fremme et forskningsprosjekt. Negative sideeffekter kan være at informanter, grunnet frykt for å angre i ettertid eller redsel for at opptaket vil bli brukt mot dem, avstår fra å si det de mener (Esterberg, 2002). Mine personlige erfaringer tilsier allikevel at dersom man kun har sine egne notater å støtte seg til, vil fokuset på intervjuobjektet avta og tid med øyekontakt vil reduseres. Som konsekvens vil man kunne gå glipp av momenter av interesse for oppfølgingsspørsmål. De fleste vil dessuten etterhvert glemme at båndopptageren står på. Et ekstra moment som taler for bruk av båndopptaker, er muligheten for å gå tilbake og høre hva vedkommende *faktisk* sa under intervjuet (Esterberg, 2002). Samlet sett anser bruken av båndopptaker til å øke reliabiliteten.

På grunn av båndopptaker og direkte transkripsjon, har jeg i min studie hatt mulighet til å bruke flere direkte sitater. Sitatene er presentert sammen med resultater i kapittel 5. Ifølge Yin (2014) er bruk av sitater med til å øke prosjektets reliabilitet, da leseren på denne måten selv kan vurdere resultater og konklusjoner.

Denzin (1978) forklarer at reliabiliteten øker ved like funn fra ulike intervjuer, og ved det å bruke ulike forskningsmetoder (triangulering). Jeg ønsket å ha en bredde i mine intervjuer, og valgte informanter fra både taktisk og operasjonelt nivå. Jeg oppfattet svarene internt på hvert nivå som til tider svært like. Jeg fant noen ulikheter mellom nivåene om enkelte temaer – eksempelvis oppfattelse av risiko. Slik jeg ser det, er ikke disse ulikhetene noe som skader reliabiliteten, men snarere interessante funn som er med å besvare min problemstilling og mine forskningsspørsmål. Å i tillegg gjennomføre dokumentanalyser ser jeg på som en styrke for studien. Selv om for eksempel oppfattelse av risiko og situasjonsforståelse ikke står skrevet svart på hvitt, foreligger det allikevel skriftlig materiale omkring bevæpningssituasjonene som totalt sett styrker reliabiliteten i mitt forskningsprosjekt.

4.7.2 Validitet

Validitet er et uttrykk for om undersøkelser faktisk har undersøkt det den hadde til hensikt å gjøre, og validitet referer ofte til sannhet og korrekthet (Kvale, 1997). Validitet handler også om forskerens evne og kompetanse til å stille de riktige spørsmålene, og kvaliteten på det arbeidet forskeren har lagt ned. Troverdighet er et vesentlig element (Kvale, 1989). Johannessen m.fl. (2005) viser til tre former for validitet: Begrepsvaliditet, intern validitet og ytre validitet.

Begrepsvaliditet

Begrepsvaliditet handler om dataenes representasjon av det generelle fenomenet. Det vil si hvorvidt man lykkes i å måle og registrere det man ønsker, på en tilfredsstillende og pålitelig måte (Johannessen, 2005). Når det gjelder disse målingene, kan feilene være tilfeldige eller mer systematiske. Tilfeldige målingsfeil handler om at variablene oppfører seg på en tilfeldig måte, mens systematiske målingsfeil handler om feil som har tendens til å slå ut i samme retning ved gjentatte målinger. Tilfeldige feil kan sies å gi reliabilitetssvikt, mens de systematiske feilene ikke reduserer reliabiliteten, men nettopp validiteten.

Det bør være samsvar mellom fenomenet som undersøkes og operasjonaliseringen av det. Operasjonalisering vil si å gjøre noe målbart – og for validiteten er det viktig er å fange opp ulike svar ved ulike målemetoder. Dette gjorde jeg blant annet ved å kategorisere intervjuene, samt at jeg under intervjuene benyttet en kombinasjon av åpne spørsmål og avkrysninger

vedrørende samme tema. Informantene ble i forkant av avkrysningene oppmuntret til å komme med egne kommentarer eller supplerende opplysninger.

For å sikre studien optimal validitet, er det også en god idé å anvende ulike strategier for informasjonsinnhenting. Gjennom triangulering vil man kunne styrke disse mulighetene, og man vil på denne måten se gjennom flere ”forskerbriller” (Ellefsen, 1998). Ellefsen (1998) referer videre til triangulering i metode, teori og analyse og sier at ulike perspektiver, metoder og innfallsvinkler kan gi ulike svar. Jeg valgte å intervju flere nivåer innen Oslo politidistrikt, og jeg har i tillegg valgt å gjennomgå ulike dokumenter.

Spørsmålene i intervjuguiden bygger på teori, gjennomgåtte dokumenter, lovverk og pilotintervjuene. Informantene ble valgt ut på bakgrunn av sin rolle og medfølgende kjennskap til fenomenet rundt bevæpningsordre. Til sammen er dette med til å styrke studiens samlede begrepsvaliditet, og sikrer samtidig at jeg måler de teoretiske konseptene og begrepene jeg faktisk ønsket.

Intern validitet

Når det gjelder intern validitet, dreier det seg om kausale sammenhenger – altså forholdet mellom årsak og virkning – i fortolkning av data, troverdighet og i hvilken grad funnene virker fornuftige for informantene (Johannessen m.fl., 2005). Innen samfunnsvitenskapen er det vanskelig å påvise kausale sammenhenger. Man kan heller si at man finner sammenhenger mellom variabler, at noe peker i en bestemt retning eller indikerer en trend. Det jeg har forstått og de slutningene jeg har trukket, er basert på dokumenter og lover, samt svarene informantene har gitt meg under intervjuene. Har jeg forstått dette riktig? Vil informantene kjenne seg igjen i mine beskrivelser?

For å forsikre meg om at jeg forstod informantene riktig underveis, var jeg opptatt av å ha en aktiv rolle underveis i intervjuene. Jeg gjentok eller oppsummerte svarene til informantene på de ulike spørsmålene, før vi gikk videre i intervjuene. På denne måten fikk informanten mulighet til å komme med innvendinger og rettelser der jeg hadde misforstått.

Validitet handler også om evnen til å stille riktige spørsmål under intervjuer. Jeg bygde opp intervjuguiden basert på den presenterte litteraturen. Jeg forsøkte videre å sikre validiteten på spørsmålene gjennom samtale med Hellesø-Knutsen i POD og gjennom flere grundige

tilbakemeldinger fra min veileder og påfølgende revidering av intervjuguidene. I tillegg førte pilotintervjuene på hvert nivå til endringer for å sikre en så god spørsmålsstilling som mulig.

Ytre validitet

Ytre validitet handler om i hvilke grad resultatene fra forskningsprosjektet er generaliserbare; om resultatene kan overføres til andre sammenhenger (Johannessen m.fl. 2005). Vitenskapen stiller krav om generaliserbarhet. Et generaliseringsmål er å studere *hvordan noe er*; å fastslå det typiske, det alminnelig, det sedvanlige (Kvale, 1997). Forskningsprosjektet har tatt utgangspunkt i ett konkret politidistrikt. Oslo politidistrikt, og dets ansatte vil ha sine oppfatninger og tanker om temaet.

Generalisering dreier seg blant annet om at informantene skal være et tilfeldig utvalg fra en befolkning (Kvale, 1997). I mitt tilfelle var "befolkningen" politiet i Oslo politidistrikt. Jeg viser til avsnitt 4.5 om utvelgelsen av informanter. Operasjonelt nivå var generelt svært positive til å delta som informanter, og dette gjorde det lett med tanke på tilfeldig utvalg. Det en god fordeling mellom OL1- og OL2-informanter, og mellom de ulike divisjonene informantene jobber på. Det var større utfordringer på taktisk nivå. Enkelte politistasjoner og tjenestemenn utmerket seg og viste stor interesse og vilje til å stille på intervju, mens andre politistasjoner var mer vanskelige å få i dialog. Det lyktes meg å sikre informanter fra alle fem politistasjonene i Oslo, og på denne måten fikk jeg ikke kun synspunkter fra de som er mest "på". Jeg anser utvalget som generaliserbart.

Selv om studien tar for seg Oslo politidistrikt, finnes er det samme lovverket gjeldende i hele landet. Tjenestepersoner i alle politidistriktene må dessuten ta hensyn til det samme beslutningshierarkiet, og de ulike rollene i bevæpningsspørsmålet. I tillegg vet jeg at flere av mine informanter har arbeidet ved flere politidistrikt, og således deler av sin erfaringsbank både fra Oslo politidistrikt, men også fra andre steder i landet. Samlet kan dette øke muligheten for ekstern validitet, og momenter fra studien kan trolig overføres til andre politidistrikt og således ha en overføringsverdi.

4.8 Metodiske styrker og svakheter

Jeg gjennomførte intervjuer med åtte av 16 operasjonsledere. Dette utgjør totalt 50 prosent, noe som må sies å være en høy prosentdel. Jeg gjennomførte også åtte intervjuer på taktisk

nivå. I motsetning til operasjonelt nivå, utgjør dette en svært liten prosentdel av den totale styrken på dette nivået. Åtte intervjuer på hvert nivå er således kanskje å anse som lite, og jeg kunne med fordel ha hatt flere informanter – spesielt på taktisk nivå. I tillegg kunne jeg ha intervjuet et bredere utvalg av informanter, eksempelvis også politimester, visepolitimester, innsatsledere og sambandsoperatører. Jeg valgte heller ikke å ta hensyn til antallet kvinner og menn. Noe av årsaken til dette var en rent faktisk umulighet på det operasjonelle nivå. Dette utgjør en svakhet i utvalget. På grunn av oppgavens omfang og tid til rådighet lot dette seg ikke gjøre.

Selv om jeg i min ordinære tjeneste alltid jobber i uniform, valgte jeg å gjennomføre intervjuene i sivile klær. Dette var et bevisst valg for å understreke min sivile rolle som forsker. Ønsket var å skape mer åpenhet, og for å unngå at informantene så på meg som en representant fra politiet, og dermed ville vegre seg fra å snakke sant. Dette mener jeg er med å styrke min metode og mitt prosjekt.

Videre ble alle intervjuene på operasjonelt nivå gjennomført på Oslo OPS, mens intervjuene på taktisk nivå ble gjennomført ved den enkeltes tjenestested. Alle intervjuene ble gjennomført i informantenes arbeidstid, enten i løpet av informantenes dag- eller kveldsvakt. Foruten ett intervju, ble alle intervjuene foretatt ansikt til ansikt. Å gjennomføre intervjuene på denne måten førte til god kontakt og kommunikasjon, og lettet min mulighet for å lese personen – og vis a versa.

Det siste intervjuet på taktisk nivå ble av praktiske årsaker gjennomført over telefon. Jeg oppfattet at kontakten ble noe redusert grunnet mangel på nonverbal kommunikasjon. Nonverbal kommunikasjon er kommunikasjon via kropp og mimikk, og er viktig med tanke på å uttrykke personlige holdninger (Ibsen m.fl., 2008). Ytringer består av 55% nonverbal kommunikasjon, 7% verbal kommunikasjon (ord) og 38 % vokal kommunikasjon (stemmeleie). I tillegg var linjen delvis dårlig, og det var støy i bakgrunnen som vanskeliggjorde flyten i kommunikasjonen. Varigheten på intervjuet ble betydelig kortere enn de andre, men allikevel understøttet svarene fra dette intervjuet mine tidligere funn.

For å styrke min forskning, mine funn og oppgavens validitet for øvrig har jeg, som tidligere nevnt, benyttet meg av triangulering. Jeg har kombinert ulike metodiske tilnærminger i håp om at dette kan hjelpe med å overkomme svakheter som ellers kan oppstå.

4.9 Etiske refleksjoner rundt det å forske på egen profesjon

Som forsker innen samfunnsvitenskapen, må man forholde seg til etiske retningslinjer vedtatt av Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora (NESH) (Rachlew, 2010). Jeg vil ikke ta for meg alle retningslinjene, men har valgt ut enkelte hovedregler som jeg anser som spesielt viktig og utfordrende, spesielt med tanke på min rolle som forsker på egen organisasjon.

NESHs hovedregel nr. 3 omhandler betydningen av fri forskning. Forskning må sikres mot påvirkning som hindrer at velbegrunnede problemstillinger utforskes. Man må unngå selektiv rapportering – eller at konklusjoner og resultater blir holdt tilbake. For å gjennomføre mitt prosjekt, har jeg inngått en avtale med min sjef ved Oslo OPS om et visst antall studiedager. Jeg fikk også tilpasset turnusen min. Min arbeidsgiver hadde ingen krav eller føringer til oppgaven, og jeg har stått fritt til å velge tema og problemstilling. Som Rachlew (2010) understreker, kan man allikevel aldri forsikre seg om ubevisste psykologiske bånd som knyttes. Det vil være relasjoner mellom meg, som forsker, og mitt arbeidssted og mine kolleger som jeg har gjort til gjenstand for forskning.

Hovedregel nr. 9 tar opp kravet om informert og fritt samtykke. Informantene skal vite hva de deltar i, og ha full mulighet til å reservere seg. Denne muligheten skal være reell og ikke medfører ulemper eller noen form for press. Jeg kjenner både organisasjonen og delvis også mine informanter. I verste fall kan dette ha ført til at noen har følt forpliktelse til å stille opp, da de visste at jeg var avhengig av deres deltakelse for å gjennomføre prosjektet (Rachlew, 2010). Jeg er allikevel av den oppfatning at alle har deltatt av fri vilje. En positiv faktor med tanke på frivilligheten er at alle intervjuene fant sted i informantenes arbeidstid. De har på denne måten ikke ”ofret” noe for å stille opp.

Informantene fikk før intervjuet tilsendt skriftlig forespørsel om å delta. I skrivet opplyste jeg om den praktiske gjennomføringen, samt bruk av båndopptager. De fikk informasjon om sin rett til å ombestemme seg – før, under og etter intervjuet, og fikk opplyst at i så tilfelle, ville all innsamlet data de har bidratt med bli slettet. Alle informantene leste og signerte skrivet.

Der forskeren opptrer med flere roller i forhold til informantene, har forskerens ansvar for å fremtre med klarhet og å tydeliggjøre grensene for forskningsrelasjonen, jf. hovedregel nr. 19.

Jeg har vært spesielt bevisst på å opplyse om min ”dobbelrolle”. I den ovenfor nevnte forespørselen, skrev jeg litt om meg selv og min politifaglige bakgrunn. Jeg beskrev at prosjektet ble gjennomført som en del av mitt studieprogram ved Universitetet i Stavanger. Disse opplysningene ble gjentatt muntlig før oppstart av intervjuene, sammen med understreking av min forskerrolle, og forsikring om konfidensialitet og at enkeltpersoner ikke vil bli identifisert i oppgaven.

Forskeres og forskningsinstitusjoners uavhengighet tas opp i hovedregel nr. 39. Kjernespørsmålet i dette prosjektet har vært nettopp å balansere nærhet og distanse. Jeg har ikke møtt de tradisjonelle metodiske spørsmålene omkring hvor tett jeg skal nærme meg forskingsfeltet for samtidig å opprettholde den nødvendige analytiske distansen. Jeg har heller måttet fokusere på å komme meg ut av ”feltet” for å skaffe meg oversikt (Rachlew, 2010). Jeg har måttet ta av meg politicapsen og iføre meg forskerhatten. Finstad (2000) sier i denne sammenheng at det ikke finnes noen privilegerte utkikkspunkter, noe også Reiner (2000:221) påpeker:

”There is no neutral Archimedean point from which objective data can be collected: the researcher always influences the social interaction that constitute the data. All one can do is to seek to be reflexively aware of this and interpret material in the light of the probable biases.”

I noen tilfeller kan jeg nyte godt av min rolle som innsideforsker: inngående forkunnskap, enkel tilgang på informasjon og lett samtykke fra ansvarlige ledere. På en annen siden kan inngående kjennskap til kultur, struktur og begrepsapparat føre til ”blindhet”, hvor en rekke selvfølgeligheter blir oversett (Rachlew, 2000). Dette kan føre til at spørsmål som det ellers er naturlig å stille, blir oversett. En av informantene sa etter intervjuet: *Det er lett å høre at du var en kvalifisert lytter*. Informanten utdypet dette med at jeg kjente organisasjonen, og lett hang med på notene. I andre tilfeller følte jeg at jeg måtte ”unnskyld” dumme spørsmål. Spørsmål som jeg stilte som forsker, selv om svaret for meg som politi var selvsagt.

Jeg valgte å gjennomføre semistrukturerte intervjuer med nøkkelinformanter. Andersen (2006) hevder at det ikke er uvanlig at informantene holder tilbake og pynter på informasjon, feil eller personlige nederlag. At jeg er innsideforsker, vil være en styrke i så tilfelle; pynting på informasjon og usannheter blir mer vanskelig for informantene (Rachlew, 2010). Jeg følte at jeg fikk ærlige svar på det jeg lurte på, og at de ikke holdt tilbake.

5.0 Resultater

Jeg vil i det følgende presentere mine resultater. Jeg vil starte med å presentere mitt dokumentstudium vedrørende bevæpning og bevæpningsordre, før jeg vil legge frem noen enkle tallmaterialer fra Oslo OPS. Til slutt vil jeg redegjøre for resultatene fra intervjuene. Jeg har etter beste evne forsøkt å gjengi hva informantene fortalte meg under intervjuene. Ut fra intervjuene har jeg valgt ut det jeg anser som relevant for å besvare min oppgave og min problemstilling. Resultater fra intervjuene vil utgjøre størstedelen av kapittelet.

5.1 Dokumentgjennomgang: Politiets arbeidsoppgaver og bruk av makt

Politiets arbeidsoppgaver og hjemler er beskrevet i flere stortingsmeldinger, lover og instruksjoner. Sentralt står Politiloven (1995), Politiinstruksen (1990) og Våpeninstruksen (1989). Politiet er samfunnets legale og sivile maktapparat, og er av staten gitt myndighet til å utøve makt. Det ikke bare en rett, men også en plikt å anvende makt overfor borgerne i ordenshåndhevende og kriminalitetsbekjempende øyemed, og politiet stiller således i en særstilling i forhold til andre etater (Meld. St. 29, 2011-2012).

”Tradisjonelt har oppgaver knyttet til politiets trygghetsskapende virksomhet, opprettholdelse av ro og orden, samt kriminalitetsbekjempelse vært ansett som politiets kjerneoppgaver. I håndhevingen av disse oppgavene har politiet som samfunnets sivile maktapparat både rett og plikt til å benytte makt overfor borgerne der dette måtte være nødvendig og forholdsmessig.”

(Meld. St. 42, 2004-2005, avsnitt 7.1.)

5.1.1. Lov om politiet (Politoloven)

Av Lov om politiet (Politoloven) § 1 fremgår det at politiets overordnede mål er å fremme og befeste borgernes rettsikkerhet, trygghet og alminnelige velferd for øvrig. Dette skal gjøres gjennom forebyggende, håndhevende og hjelpende virksomhet. Politiloven § 2 beskriver videre at politiet skal beskytte person, eiendom og fellesgoder og verne om all lovlig virksomhet. Politiet skal opprettholde den offentlige orden og sikkerhet og enten alene eller sammen med andre myndigheter verne mot alt som truer den alminnelige tryggheten i samfunnet. Videre skal politiet forebygge kriminalitet og andre krenkelser av den offentlige orden og sikkerhet, avdekke og stanse kriminell virksomhet og yte borgerne hjelp og tjenester i faresituasjoner. Politiet skal også på anmodning bistå andre myndigheter, samt samarbeide

med myndigheter og organisasjoner tillagt oppgaver som berører politiets virkefelt. I tillegg skal politiet utføre andre oppgaver som er fastsatt av lov eller sedvane. Politiets jobb går altså hovedsakelig ut på å avdekke og redusere hendelser som overfor enkeltpersoner og samfunn kan medføre negative konsekvenser.

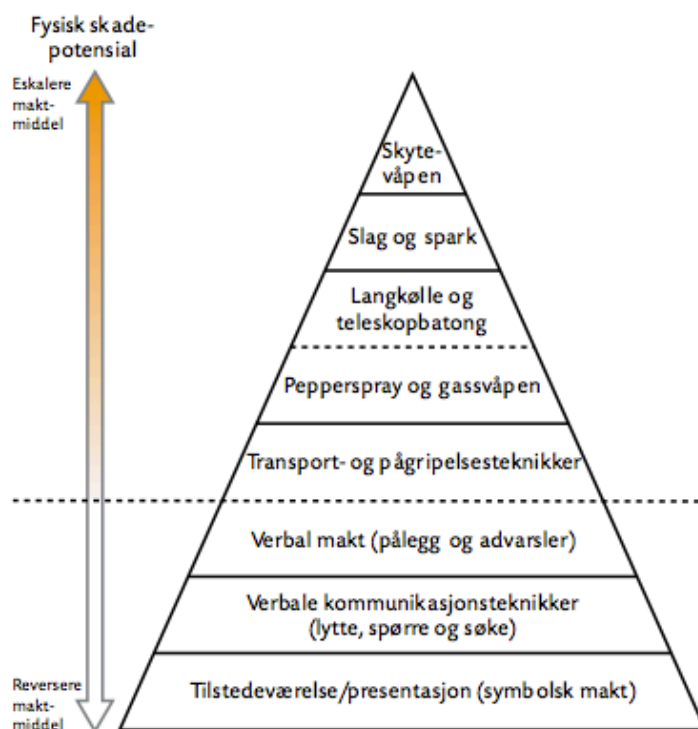
Når politiet, på vegne av staten, anvender makt mot borgerne, er det en selvfølge at dette må skje innenfor lovens rammer. Politiloven § 6 forteller om grunnprinsippene for politiets myndighetsutøvelse. Særlig viktig er § 6, 2.ledd som sier:

”Politiet skal ikke ta i bruk sterkere midler uten at svakere midler må antas utilstrekkelig eller uhensiktsmessige, eller uten at slike forgjeves har vært forsøkt. De midler som anvendes, må være nødvendige og stå i forhold til situasjonens alvor, tjenestehandlingens formål og omstendighetene for øvrig.”

Politiloven § 6 legger altså føringer for politiets valg av metode ved løsning av tjenesteoppdrag (Nilstad og Nilsen, 2000). Politiet retter seg bl.a. etter følgende prinsipper:

- *Legalitetsprinsippet*: Politiet må ha hjemmel i en rettsregel for å kunne gripe inn.
- *Opportunitetsprinsippet*: Politiet kan, etter en skjønnsmessig vurdering, unnlate å påtale et forhold som er straffesanksjonert.
- *Behovsprinsippet*: Politiet må ikke anvende sin myndighet overfor borgerne i større utstrekning enn det som er nødvendig for å realisere lovens formål.
- *Forholdsmessighetsprinsippet*: Det må være forholdsmessighet mellom oppdraget som skal løses (målet) og de tiltak / virkemidler som iverksettes for å løse oppdraget.

Bruk av makt utøves på flere nivåer. Gjennom maktpyramiden, se figur 5, har Lie og Lagestad (2011) billedliggjort politiets ulike nivåer for bruk av makt. Nederst i pyramiden finner vi politiets symbolske makt – makten som politiet utøver kun ved sin tilstedeværelse. Pyramiden er videre bygget opp via verbale kommunikasjonsteknikker og verbal makt (pålegg og advarsler) til transport- og pågripelsesteknikker. Deretter følger pepperspray og gassvåpen via langkølle og teleskopbatong til slag og spark. Helt øverst på maktpyramiden er politiets bruk av skytevåpen. Dette er den mest ekstreme maktanvendelsen politiet kan benytte seg av. Det fysiske skadepotensialet øker proporsjonalt med nivået i maktpyramiden.

MAKTPYRAMIDEN (LIE & LAGESTAD, 2011)

Figur 5: Maktpyramiden.

5.1.2. Våpeninstruks for politiet (Våpeninstruksen)

Norsk politi er en av få ubevæpnede politistyrker. I denne sammenheng er ubevæpnet forstått som uten skytevåpen. Selv om norsk politiet som utgangspunkt er ubevæpnet, tillates bevæpninger og bruk av skytevåpen i gitte situasjoner (Nilstad, 2004). Bevæpninger er regulert av Våpeninstruks for politiet (1989) (Våpeninstruksen).

Våpeninstruksen § 10 sier:

”Politisjef kan for det enkelte tilfelle gi ordre om bevæpning med skytevåpen av politimann når:

- konkrete opplysninger eller omstendighetene for øvrig gir grunn til å tro at politimann i tjenesteoppdrag vil stå overfor bevæpne person, eller
- oppdraget fremstår som særlig farlig for de impliserte politimenn, eller
- oppdragets karakter gjør bevæpning nødvendig av andre grunner, eller
- Justisdepartementet har samtykket i eller beordret at bevæpning foretas til løsning av spesielle oppdrag, eller under særlige forhold.

Når politisjef ikke er tilgjengelig og forsinkelsen kan føre til tap av menneskeliv eller alvorlig personskade, kan hans faste stedfortreder gi slik bevæpningsordre. I stedfortreders fravær kan jourhavende gi ordre om bevæpning. Er heller ikke jourhavende tilgjengelig, kan vaktsjef gi bevæpningsordre. I slike tilfeller skal ordren snarest mulig forelegges for vedkommende politisjef.

Justisdepartementet kan i særlige tilfeller gi samtykke til at også andre bemyndiges til å gi bevæpningsordre.

Politisjef gir instruks om bevæpning med skytevåpen i spesielle oppdrag.

Den som gir bevæpningsordre, avgjør hvilke skytevåpen som skal utleveres. Politimann kan kun utrustes med den / de våpentype(r) han er godkjent for bruk av.”

Politimester omtales i våpeninstruksen under tittelen ”politisjef”. Operasjonsleder er ”vaksjef”. Når politiet bevæpner seg, er det å anse som en bevæpningsordre (Nilstad, 2004). Av personlig erfaring, blir bevæpningsordre i det daglige politiarbeidet også ofte omtalt som bevæpning. Disse begrepene vil i denne studien bli brukt om hverandre. Når det gjelder bevæpninger og bevæpningsordre, er dette organisert hierarkisk. Hovedregelen er at det er politisjef (politimester) som fatter bevæpningsordre, dersom vilkårene i § 10 a, b eller c er oppfylt. Bevæpningsordre kan skje på ulike måter. Enten ved at patruljen anmoder om bevæpningsordre, eller ved at bevæpningsordren gis direkte fra Operasjonssentralen samtidig som oppdraget leses ut¹. Hvem som beslutter bevæpning, avhenger av tiden som er til rådighet. Ofte fungerer bevæpningsordre ved at operasjonsleder tar vurderinger, som hun eller han igjen fremlegger for politimester. Operasjonsleder foretar da en trusselvurdering, vurderer hvilke ressurser som skal settes inn, og hvilke våpen disse bør utstyres med. I Oslo er det også svært mange tilfeller hvor operasjonsleder direkte fatter beslutning om bevæpningsordre, jf. våpeninstruksen § 10, 2.ledd:

”Når politisjef ikke er tilgjengelig og forsinkelsen kan føre til tap av menneskeliv eller alvorlig personskade, kan hans faste stedfortreder gi slik bevæpningsordre. I stedfortreders fravær kan jourhavende gi ordre om bevæpning. Er heller ikke jourhavende tilgjengelig, kan vaksjef gi bevæpningsordre. I slike tilfeller skal ordren snarest mulig forelegges for vedkommende politisjef.” I praksis omtales § 10, 2. om tilfeller hvor operasjonsleder (vaksjef) fatter bevæpningsordre uten å varsle politimester, visepolitimester eller jourhavende.”

For å oppnå lik trusselvurdering er det svært viktig med godt meldingsmottak og god meldingsformidlingen (Nilstad, 2004). Dette gjelder både mellom taktisk og operasjonelt nivå, og mellom operasjonelt og strategisk nivå.

Bevæpningshierarkiet i politiet definerer hvem som kan gi bevæpningsordre utenom politisjef. Beslutningsmyndigheten går stigen fra fast stedfortreder, jourhavende, vaksjef og til slutt politimannen selv, jf. våpeninstruksen § 11:

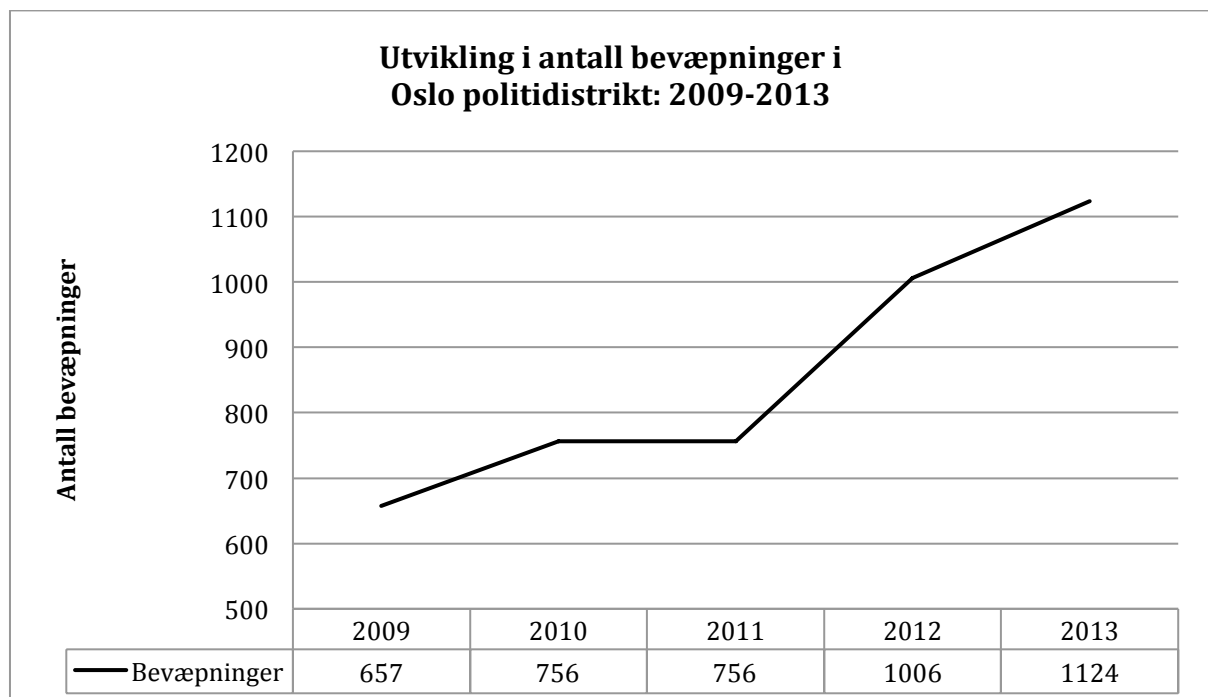
”Politimann som i det enkelte tilfelle er avskåret fra å innhente foresattes bevæpningsordre kan, når situasjonen gjør det helt nødvendig, bevæpne seg selv eller andre politimenn som er underordnet ham.”

¹ At et oppdrag ”leses ut” vil si at Operasjonssentralen via sambandsnettet kaller opp patruljer, gir dem et oppdrag og beskriver de opplysninger Operasjonssentralen sitter med.

² Med ”historikk på mistenkte i oppdraget” menes søk i politiets systemer som viser mistenktes tidligere med

5.2 Gjennomgang av tallmateriale: Bevæpninger i Oslo politidistrikt

Jeg vil nå presentere tallmaterialet jeg ble kjent med gjennom mitt studie. Dataene er fra tidsrommet 2009 til 2013, og er hentet fra et såkalt ”skyggeregnskap” ved Oslo OPS. Dataene gjelder bevæpning med alle former for skytevåpen og gassvåpen. Tallene er noe høyere enn de som er innrapportert sentralt. En årsak til dette kan være dobbelføringer i ”skyggeregnskapet”. Dobbelføringer finner blant annet sted i tilfeller hvor ett opprinnelig oppdrag genererer i ett eller flere nye væpnede oppdrag i samme anledning. Eksempelvis: Knivstikking – bevæpningsordre gitt på hovedoppdraget. Sett at det fremkommer opplysninger om to navngitte gjerningspersoner i hovedoppdraget, vil dette kunne føre til forsøk på væpnet pågripelse på to ulike adresser. Forsøk på de to pågripelsene genererer da to nye deloppdrag med bevæpnet politi. Dette kan altså leses som enten én bevæpningsordre (hovedoppdrag) eller tre bevæpningsordre (hovedoppdrag + to deloppdrag). I tilknytning til den grafiske fremstillingen, vil jeg kommentere funnene. Først presenteres en grafisk oversikt over utviklingen i antall bevæpninger i Oslo politidistrikt, 2009-2013.

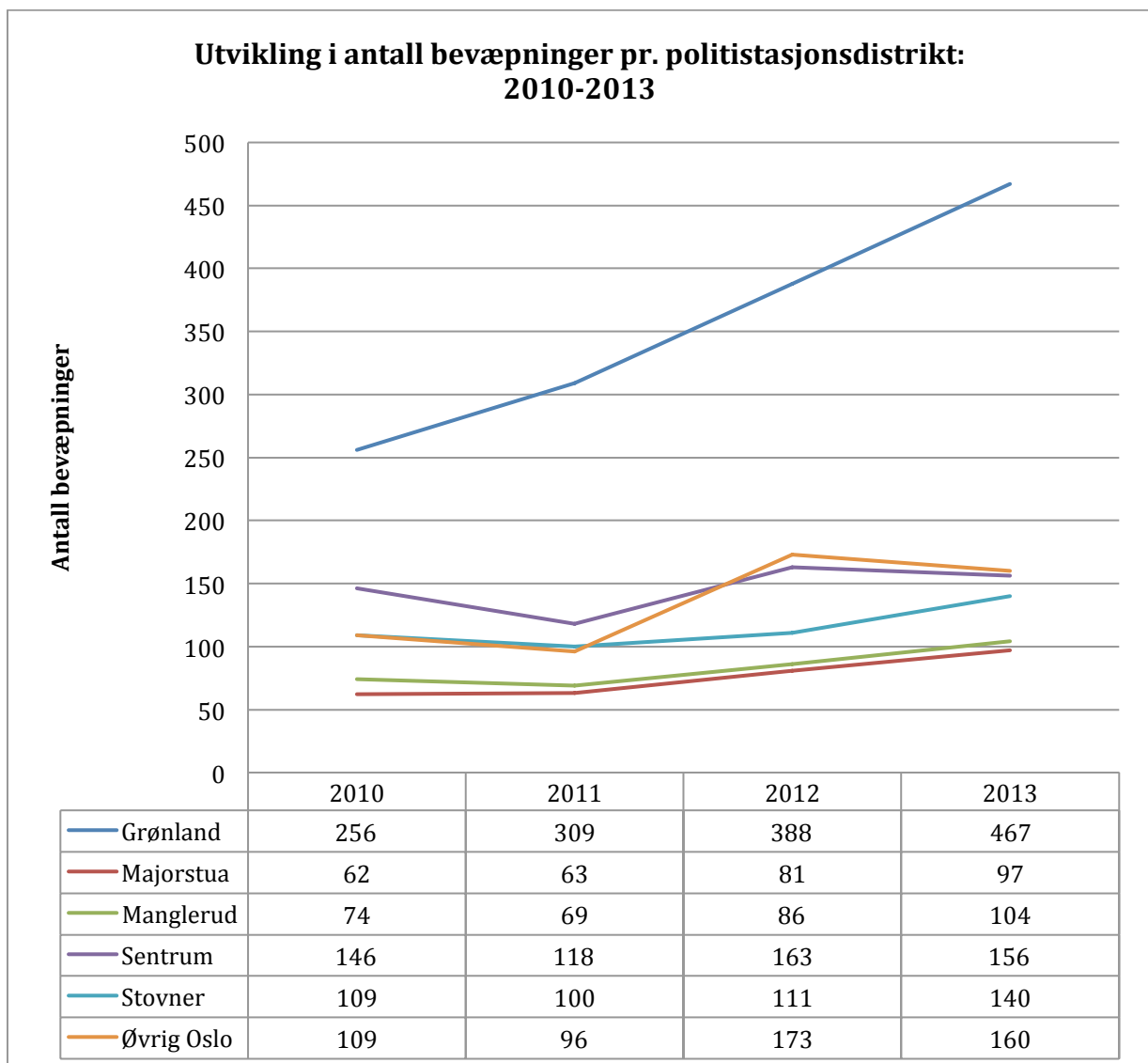

Figur 6: Utvikling i antall bevæpninger i Oslo politidistrikt: 2009-2013.

Tallmaterialet fra de siste fem årene forteller om en økning i det totale antallet bevæpninger i Oslo politidistrikt. ”Antall bevæpninger” viser til oppdrag med bevæpninger; det loggføres ett bevæpnet oppdrag, uavhengig av hvor mange bevæpnede tjenestepersoner det spesifikke

oppdraget har. Jeg vil poengtere at dette er det totale antall bevæpninger i Oslo politidistrikt, og at det ikke foreligger noen separate data for hva som er egenbevæpninger og hva som er bevæpninger som følge av bevæpningsordre. Uavhengig av dette, er det samlede antall bevæpninger de siste fem årene 4299. I gjennomsnitt er dette 860 bevæpninger pr. år. Trenden er en økning i antall bevæpninger, fra 657 i 2009 til 1124 i 2013. Totalt er dette en økning på 467 bevæpninger, tilsvarende 71,1 %. Den største endringen fant sted mellom 2011 og 2012, hvor antall bevæpninger steg med 33,1 %.

På grunn av noe manglende politistasjonsdistrikt-data fra de siste fire månedene i 2009, vil den videre presentasjonen kun omhandle de fire siste årene, 2010 – 2013. Det totale antall bevæpninger i denne perioden var 3642, avrundet til 911 bevæpninger pr. år.

Figur 7: Utvikling i antall bevæpninger pr. politistasjonsdistrikt: 2010-2013.

Av stasjonskretser er det Grønland politistasjonskrets som står for flesteparten av bevæpningene i Oslo. De fire siste årene har Grønland årlige vært involvert i mellom 33,6% og 41,5 % av bevæpningstilfellene. Som grafene viser, er det et ganske stort skille mellom Grønland og de øvrige stasjonskretsene. I den grafiske fremstillingen omfattes "Øvrig Oslo" av oppdrag utført av Oslos spesialavsnitt, eget oppdrag i annet politidistrikt, samt bistand til annet politidistrikt. Sett bort fra "Øvrig Oslo", følger Sentrum politistasjon etter Grønland, med Stovner tett bak. Deretter er det Manglerud, og den som i snitt har lavest andel bevæpninger i Oslo er Majorstua politistasjon. Alle politistasjonsdistriktene har hatt en økning i antall bevæpninger de siste fire årene.

5.3 Resultater fra intervjuene

I det følgende vil jeg redegjøre for resultatene fra intervjuene. Jeg har etter beste evne forsøkt å gjengi hva informantene fortalte til meg, og jeg har valgt ut det jeg anser som relevant for å besvare min oppgave og min problemstilling.

5.3.1 Beslutningstaking / beslutningsmetode og grunnlag for bevæpning

Det er naturlig først å gjennomgå bevæpningssituasjonene generelt, beslutningsprosessene og faktorer som taler for bevæpningsordre – enten det handler om å beslutte bevæpningsordre fra operasjonelt nivå, eller at taktisk nivå velger å anmode om bevæpningsordre. Når det gjelder beslutningsgrunnlaget for å gi bevæpningsordre, samt grunnlaget for å anmode om bevæpningsordre, ser jeg en tendens i at taktisk og operasjonelt nivå er forholdsvis enige om kriteriene. Begge nivåene var under intervjuene opptatt av å siterer utdrag fra lovverket, spesielt våpeninstruksen. Jeg får signaler fra begge nivåene om at lovverk og instruks ligger i ryggmargen, og at selv om ingen i den daglige utøvelsen av tjenesten direkte siterer lovverket eller slår opp i instruks, er dette noe som er underbevisst i alle beslutninger, jf. uttalelsen fra en politibetjent på taktisk nivå: *(...) men for å si det sånn som med lovverket: ja, det ligger der, og det bruker vi. Men det er veldig automatikk i det.*

Jeg får signaler om at det er en felles forståelse blant både operasjonsledere og politibetjenter på taktisk nivå om at svært mange situasjoner hvor spørsmål om bevæpningsordre kommer opp, preges av *rask utvikling* og *liten oversikt*. Det blir også poengtert at beslutningsprosessen ofte starter på bakgrunn av mangelfull informasjon, som de deretter må bygge videre på for å

fatte riktig beslutning, jf. uttalelsen til en operasjonsleder: *De akutte oppdragene, for å ta dem, kommer som regel med en logg med meget mangelfull informasjon.* Mens en politibetjent på taktisk nivå sa følgende: *Vi har ikke oversikten i det hele tatt. Det er ofte veldig kaotiske situasjoner, veldig ofte så er det situasjoner som haster. Det er ting som er pågående, og da har du den lille informasjonen du får via samband. Og det er det du vet før du da kommer fram til stedet.* Situasjonene og beslutningsprosessene er videre preget av *dårlig tid*, både med tanke på å utføre oppdraget, jf. uttalelsen fra en politibetjent: *Du må kanskje redde liv, eller inn og sjekke at ting står bra til, og dermed også dårlig tid til å fatte beslutninger.* Jeg blir forklart at politibetjenter og operasjonsledere ofte fatter sine beslutninger i løpet av kun få sekunder, på bakgrunn av de opplysningene de sitter med. En av operasjonslederne beskrev beslutningsprosessen rundt spørsmål om bevæpningsordre på denne måten:

”Tidsaspektet. Det er veldig essensielt. I vår beslutningstaking, så kan man ikke sette seg ned i en gruppe og diskutere om.. for eller mot bevæpning. Man må på bakgrunn av de opplysningene man har, ta en beslutning. Og når man da har bare sekunder på å bestemme seg, kan det hende man har veldig, veldig lite opplysninger. Så du kan godt kalle det at det er uoversiktlige situasjoner.”

I tillegg er det enighet mellom nivåene om at situasjonene kan være *farlige* – både for patruljene, tredjeperson og eventuelt gjerningspersonen selv. En politibetjent på taktisk nivå uttalte: *”(...) Nei, altså det er jo farlig for oss, og det er farlig for tredjepart kanskje, og det kan ikke minst være farlig for gjerningsperson.”* Mens en operasjonsleder sa det på denne måten: *I all hovedsak er det farlig for tredjeperson. (...) Det er sjelden vi får melding om at noen truer politiet med kniv. Men når politiet kommer fram, så kan dette snu seg. At gjerningsmannen retter sin aggresjon mot politiet. Enten for å komme seg vekk, eller for å skade en politimann.*

Flere informanter på operasjonelt nivå fortalte om en hverdag hvor de er bindeleddet mellom taktisk og strategisk nivå. De har slags kontrollfunksjon, for å sikre at alt går riktig for seg, og at lovverket etterfølges, jf. uttalelsen: *Det er jo operasjonsleder som er satt til å da være en slags kontrollfunksjon, en slags ja.. garantist for at man liksom er innafor regelverket når det gjelder bevæpninger.* De forklarer videre at de i bevæpningssituasjoner må avgjøre hvorvidt de skal fatte beslutningene direkte selv, eller kontakte politimester eller visepolitimester for å

fremme anmodningen, jf. sitatet: *Man skal i utgangspunktet, på de aller fleste væpningsaker, bortsett fra de hvor det er forhåndsordre, ringe bakvakta.* Alle operasjonslederne jeg snakket med trakk frem operasjonsledernes mulighet til å gi bevæpningsordre etter § 10, 2.ledd, og forklarte at når de formelle kravene er tilstede, er det er *tiden* som avgjør hvorvidt de fatter beslutningen direkte eller ei, jf. sitatene fra to operasjonsledere: *I de tilfellene hvor det ikke er tid til å innhente, ifølge min vurdering ikke tid til.. fordi patruljene er så tett på at jeg bare er nødt til å gjøre det for å hindre tap av tid, i forhold til hendelsen ute. Da ringer man selvfølgelig i ettertid.*

”(...) Fra vi får en melding til første patrulje er rett ved eller på stedet, så går det ofte bare minutter, noen ganger bare sekunder. (...) Her er det avstandene som vil spille veldig mye inn på tidsperspektivet. Så jeg nøler ikke med å gi bevæpning når jeg da ut ifra den der totalvurderingen syns at her må vi ha bevæpning. (...) Jeg er veldig motstander av å stoppe, fryse på en måte den situasjonen for lenge, for det er antageligvis publikummere, eller andre som på en måte ønsker eller kan kreve at politiet handler.”

Alle operasjonslederne jeg intervjuet mener det har blitt større fokus på § 10, 2. de siste årene, noe som flere trekker frem som positivt. Det blir opplyst at det å komme tidlig på banen er en faktor som frigjør kapasitet – både hos dem inne og de ute. Flere uttrykker at de har et ”mantra”, eller et mål, om å ligge i forkant av patruljene, og at operasjonslederne i størst mulig grad ønsker å gi en ”pakke” til patruljene, hvor både opplysninger om oppdraget og eventuelt bevæpningsordre lese ut på samband samtidig. En av operasjonslederne sa det på denne måten: *Mitt mantra er på en måte det at patruljen skal ikke måtte be om bevæpning, det skal komme ut. Det er jeg som skal komme på.. før oppdraget leses ut. Så har vi kjørt det. Det er utgangspunktet mitt.*

Også informantene på taktisk nivå trekker frem denne utviklingen hos Operasjonssentralen, og ser på det som en svært positiv og gledelig endring. Flere informanter på taktisk nivå sier at bevæpningsordre svært ofte blir gitt samtidig som oppdragene leses ut, eller at det blir lest ut at bevæpningsordre fortløpende vurderes. Jeg får signaler om at dette gjør at patruljene kan rette fokus fremover, og at de vet at operasjonsleder er ”med” på oppdraget. Informantene på taktisk nivå sier også at de oppfatter terskelen for å gi bevæpningsordre som lavere nå enn før, og at det gjøres en mer aktiv vurdering fra Operasjonssentralen og operasjonsleders side, jf. sitatet: *01 har blitt mye flinkere, mye mer runde i forhold til å gi den bevæpningen. (...) Idet*

meldingen leses ut, så er det liksom bare sånn.. så gis det bevæpning. Og det syns jeg er veldig bra.

Jeg får klare signaler fra begge nivåene om at erfaring er essensielt, både med tanke på å gi bevæpningsordre, men også med tank på å anmode om bevæpningsordre. En av politibetjentene sa: *Jeg er jo sånn som alle er bygd tror jeg. Erfaringsbanken bygges jo opp, og så vil du på en måte sammenligne situasjoner.* Jeg får indikasjoner på at erfaringene politibetjentene opparbeider seg i stor grad påvirker hva de velger å foreta seg. De har vært borti lignende oppdrag før, og vet hva som kan fungere. De fleste av operasjonslederne understreker i denne sammenheng at de har lang erfaring og fartstid som patruljerende politi, noen har tilhørt spesialavsnitt med svært høy taktisk kompetanse, mens for andre er det kun kort tid siden de selv kjørte ordenspatrulje. De viser til at beslutningene fattes svært raskt, under skiftende omstendigheter, og at de er intuitive. *Det er ganske intuitivt, ikke sant.. På de tilfellene der, sa en operasjonsleder.* På bakgrunn av egne erfaringer og sunn fornuft forsøker de å se for seg hva taktisk nivå vil kunne møte under sin utøvelse av tjenesten:

”Så jeg tror nok jeg spiller veldig mye på, skal vi si.. egen erfaring. Kall det gjerne sunn fornuft, egenerfaring, egne opplevelser ute. Jeg har kjørt patrulje ute ca. 20 år, så jeg har liksom vært borti en del forskjellige, hva skal man si for noe.. settinger, forskjellige situasjoner. Så jeg tror at det ligger i bunn, og så baserer jeg veldig mye av min avgjørelse på erfaring. Altså, hvordan ser jeg for meg at det er ute, eller kan bli for de ute? Hva vil de kunne møte?”

Operasjonsleder.

Mine intervjuer viser videre at informantene er enige om at det må være tilstrekkelig opplysninger eller informasjon, og at en del konkrete faktorer må foreligge før bevæpningsordre kan gis, jf. sitatet fra en operasjonsleder som sa: *det må være nok informasjon for meg igjen, til å sett den inn i båsen ”vi kan stå overfor en bevæpnet person”, ergo bevæpningsordre gis.* Flere operasjonsledere referer til at bevæpningsordre ofte blir gitt på bakgrunn av meldingsmottaket, og at det nevnes noen utløsende faktorer, av flere omtalt som ”nøkkelord”, jf. sitatet: *Man får veldig ofte en god indikasjon på hvor dette går hen, på bakgrunn av det initiale meldingsmottaket til operatøren. Det kan bli nevnt nøkkelord som våpen, kniv – det er i alle fall gode nøkkelord.*

Disse nevnte nøkkelordene blir forklart å kunne være *kniv, våpen, skytevåpen* og *bevæpnet person*. Bevæpnet person er også ordlyden i våpeninstruksen, jf. våpeninstruksen § 10. Informantene viser til at ”bevæpnet person” ikke kun handler om kniv eller skytevåpen, men også andre gjenstander som kan være farlige, eksempelvis øks, saks og syl. Flere operasjonsledere sier at de støtter seg til Tor Geir Myhrer og hans bok ”Som siste utvei” når de skal avgjøre hva som anses som bevæpnet, jf. sitatet:

”Bevæpnet her må sees på samme måte som våpeninstruksen omtaler politiets bevæpning. Det er ikke bare skytevåpen, men det er også slagvåpen og gassvåpen (...) Hvis det er ting som tilsier at politimann / kvinne kan stå overfor en person bevæpnet med den type våpen, eller tilsvarende – øks, det kan være en øks, en saks.. syl. Det er mange ting som på en måte kan defineres som et våpen.”

På bakgrunn av intervjuene finner jeg at det allikevel er noen ulikheter mellom nivåene med tanke på bruken av nøkkelordene i beslutningstakingen. Jeg opplever at operasjonslederne ikke er ferdige med sin vurdering om bevæpningsordre når nøkkelordene er nevnt, men ønsker å vite mer for å sikre at de er innenfor instruks. Det må være konkrete opplysninger, og en eller annen form for aktiv bruk. Hele settingen vurderes, inkludert vurdering av melder, tid på døgnet og sted, jf. sitatet:

”Hvis det er nevnt våpen, så er jeg litt opptatt av om det bare er en som sier at noen har sett et våpen. Jeg vil gjerne ha mer, en så sikker som mulig observasjon på et våpen. Da begynner vi å nærme oss at ting er innenfor instruksen. Men dersom noen bare har sagt ”jeg skal skyte deg”, uten at det ligger noe mer, og det er en tvilsom melder i tillegg, vil jeg ha mer for å underbygge om vi er innenfor instruksen.”

I samme forbindelse ser jeg en trend til at taktisk nivå i større grad oppfatter nøkkelordene som ledende for å anmode om bevæpningsordre. Flere viser til at situasjonen hvor det er nevnt eksempelvis våpen, eller kniv fort kan forandre seg, og at de stiller spørsmål ved hvor mye man skal stole på en melder som eksempelvis sier at det er ”kontroll på kniven”. At det er kontroll på stedet, trenger ikke være tilfelle når patruljen kommer frem, og politiet kan da bli satt i en svært vanskelig situasjon hvor det er avstand mellom oppdragets lokalisering og patruljebilen. En av informantene uttalte: *situasjonen kan forandre seg veldig kjapt, og idet vi har forlatt bilen, så er det vanskelig å få tak i det skytevåpenet etterpå*. Det blir pekt på

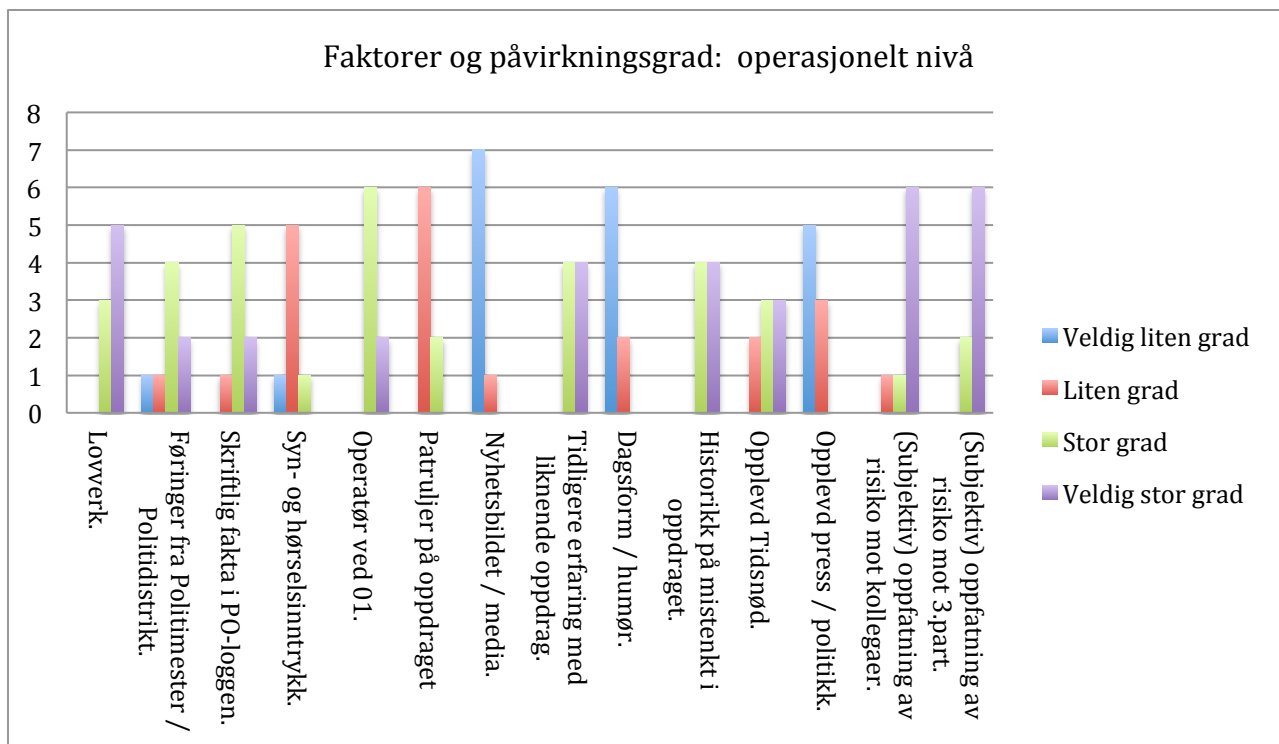
usikkerhetsmomentet, og at ingen vet hvordan oppdraget utvikler seg. Jeg oppfatter at det er et større fokus på fremtiden fra mine informanter på dette nivået.

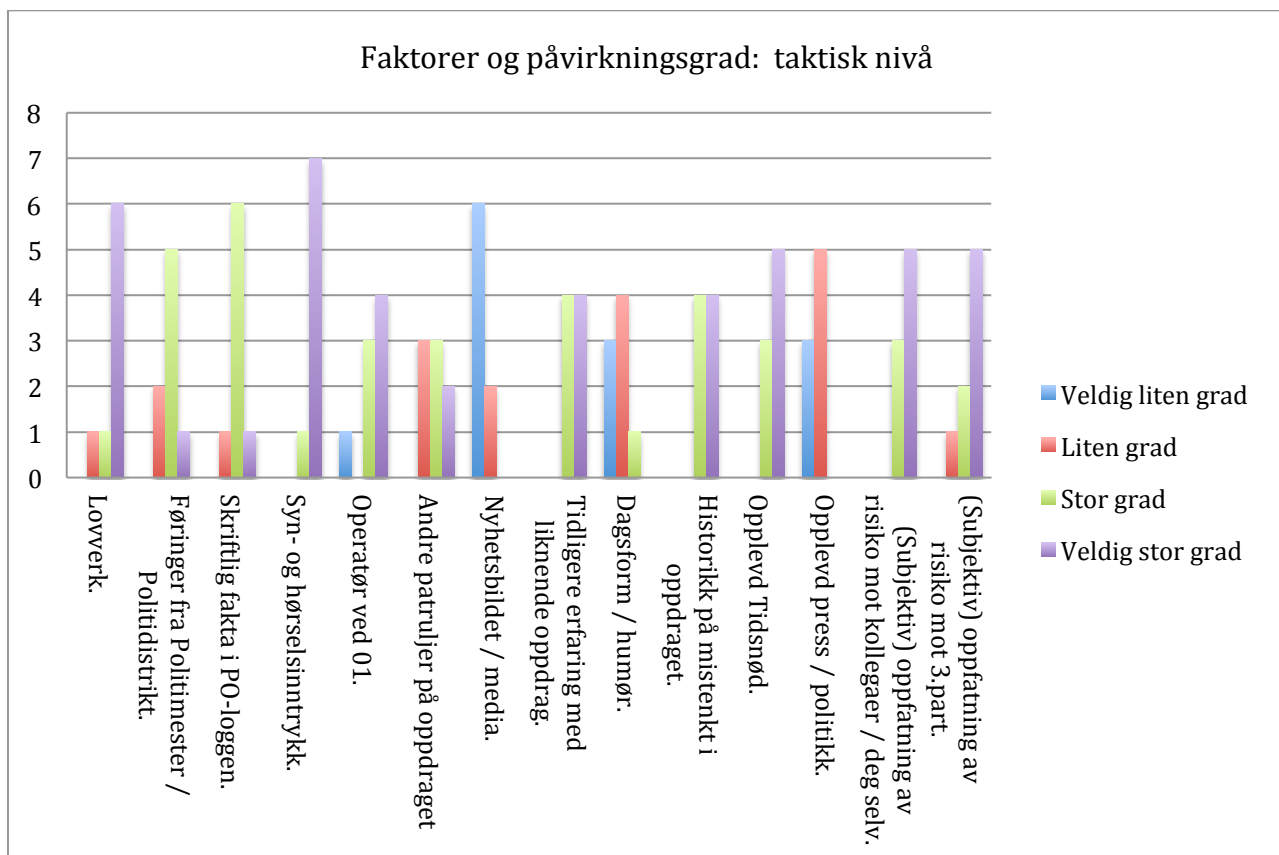
Under intervjuene fikk alle informantene utlevert et skjema med forespørsel i hvilke grad ulike faktorer spilte inn på deres beslutninger og avgjørelser. Resultatet er presentert i figur 8 og 9. Figurene, samt de kommentarer og innspill jeg mottok underveis i intervjuene, viser at informantene på taktisk og operasjonelt nivå i stor grad påvirkes av de samme faktorene når det gjelder sine beslutninger. Av felles faktorer, synes størst vekt å legges på risiko – både mot tredjepart og patruljer på oppdaget/seg selv, lovverk, erfaring, historikk på mistenkte i oppdraget² og operatør ved 01.

Det som i størst grad avviker mellom de to nivåene er hvordan ”syn og hørselsinntrykk” spiller inn på beslutningene. De fleste operasjonslederne sier at de i liten grad blir påvirket av denne faktoren, mens politibetjentene på taktisk nivå i stor eller veldig stor grad blir påvirket av den samme faktoren. Flere informanter på taktisk nivå viser til at situasjonen er i stadig endring, og at de må forholde seg til en helt ny situasjon når de kommer frem til stedet. De viser til at syn og hørselsinntrykk er ledende for hva de oppfatter om situasjonen, blant annet uttalte en politibetjent på taktisk nivå dette om syn og hørselsinntrykk: *Det påvirker i stor grad, for da kan ting ha endret seg fra det vi har fått melding om. For det er bare skriftlig eller det som blir lest ut. Så når vi er det ute og ser hvordan situasjonen er, og det er roping og skriking så..* Flere informanter viser til at situasjonen også endres underveis når de er på stedet. Dette er noe de må ta hensyn til, og direkte syn og inntrykk kan også være årsak til egenbevæpninger.

² Med ”historikk på mistenkte i oppdraget” menes søk i politiets systemer som viser mistenktes tidligere med politiet. Søkene foretas blant annet i Agent 3.5, PO, STRASAK, Elys2 og ulike etterretningssystemer.

Figur 8: Faktorer og påvirkningsgrad: operasjonelt nivå. X-aksen viser til ulike påvirkningsfaktorer, mens y-aksen referer til antallet som har angitt den spesifikke påvirkningsgrad for hver påvirkningsfaktor (delt inn i fargekoder til høyre i figuren.)

Figur 9: Faktorer og påvirkningsgrad: taktisk nivå. X-aksen viser til ulike påvirkningsfaktorer, mens y-aksen referer til antallet som har angitt den spesifikke påvirkningsgrad for hver påvirkningsfaktor (delt inn i fargekoder til høyre i figuren.)

Mens politibetjentene ute på patrulje møter syn- og hørselsinntrykk både med tanke på hva Operasjonssentralen sier, og deretter fra hva de erfarer på stedet – hyl, skrik, lukt – sitter operasjonslederne i en annen posisjon. Syn og hørselsinntrykk påvirker operasjonslederne i mindre grad. Denne formen for påvirkning kommer til operasjonsleder via det som verbalt sies av kolleger / operatører, deres kroppsspråk, eller det de eventuelt ser på overvåkningskameraer, jf. sitatet:

”Jeg pleier ikke gå inn på medlytt på operatørene. (...) men vi merker jo etter hvert som vi blir kjent med kollegene, operatørene, når det her virker mer reelt. Du hører på stemmeleiet, du ser på kroppsspråket (...) Synsinntrykk kanskje i den grad at vi for eksempel får bilde fra politihelikopter, det at det er noe som skjer hvor VTS³ kan fange det opp med sine kameraer, eller i verste fall at vi ser hendelsen samtidig som vi får en telefon om det.”

Operasjonsleder

Jeg får videre en indikasjon, både fra avkrysning, men også fra den frie talen under intervjuene om at taktisk nivå i større grad føler seg påvirket av tidspress og tid til rådighet. Dette både med tanke på fysisk nærhet til oppdraget, men også ved at de føler noe jeg oppfatter som en slags ”handleplikt”. De trekker frem eksempler hvor de har fått kjeft fordi de har kommet sent, eller selv føler at de burde ha vært raskere. Tidsaspektet er noe politibetjentene på taktisk nivå trekker frem som en viktig årsak til at de anmoder om bevæpningsordre før de har fått den lest ut. De følgende sitatene bærer preg av dette: *“(...) vi vil heller ha bevæpning for ett minutt siden, enn om ett minutt. Så sekundene virker veldig lange for patruljen ute, det gjør det.”* og *”Du har ikke tid fordi du må kanskje redde liv, eller inn og sjekke at ting står bra til. Så du har litt dårlig tidsperspektiv på det”*

Jeg får informasjon også fra flere operasjonslederne om denne tendensen, og flere uttalte at de oppfatter at taktisk nivå har fått det mye mer travelt. De opplever at oppdrag i større grad blir oppfattet som ”pågående”, og de ser på utviklingen med bekymring. Noen trekker frem at dette kan være en konsekvens av hendelsene 22. juli 2011, og de påfølgende rapportene og gjennomgangen av politiets innsats. De mener det opplevde tidspresset kan gå på bekostning av den gode avgjørelsen med informasjon, forsterkninger, utstyr og så videre, jf. sitatet:

³ VTS er en forkortelse for Vegtrafikksentralen. Vegtrafikksentralen samarbeider tett med Oslo OPS, og har blant annet en rekke direkteoverførte videokameraer rundt om i Oslo trafikksystem.

”(...) Folk har fått det veldig travelt, folk har veldig hastverk. Oppdrag, tidligere med ”en fot i bakken” – vent på forsterkning, ta den gode avgjørelsen, innhent informasjon – og så iverksett ting, den har blitt mindre. Stadig flere folk som tolker ting i at det pågår, at det gjør at de opplever tidspress, at det å vente på bil nummer to, det å vente på riktig utstyr, det å vente på riktig avgjørelse – den lommen har blitt mindre. Det er veldig den der.. de to som stod på kaien, på landsiden på Utøya der.”

Operasjonsleder.

5.3.2 Beslutningsmyndighet

Beslutningsmyndighet vedrørende bevæpning er som nevnt hierarkisk. Hovedregelen er at politimester skal avgjøre spørsmål om bevæpningsordre. Ut fra intervjuene jeg har gjennomført, finner jeg stor enighet mellom informantene på operasjonelt og taktisk nivå om at denne ordningen ikke er ideell. Resultatene viser spesielt skepsis til politimesters rolle vedrørende bevæpningsordre. For det første blir det trukket frem den ekstra belastning og den tiden varslingen stjeler i en ellers hektisk hverdag, og spesielt i situasjoner som raskt skifter og dermed krever raske avgjørelser, jf. sitatet fra en av operasjonslederne: *det er veldig dumt å sitte i telefon med bakvakta når vi har en skarp situasjon gående og operatørene maser og... ikke sant.*

I tillegg til tiden denne varslingen tar, blir det stilt spørsmål ved funksjonen til politimester og / eller visepolitimester. Det blir kommentert at ordningen med å kontakte bakvakt / politimester anses som svært gammeldags, og at en lovendring snart bør foreligge. Spesielt blir det stilt spørsmål om aktuell politimester eller visepolitimester er i stand til å trekke korrekte avgjørelser, både med tanke på fysisk tilstand, men også på bakgrunn av manglende politifaglig, taktisk og operativ kunnskap. En av operasjonslederne uttalte:

”(...) At en antatt erfaren operasjonsleder må ringe en visepolitimester midt på natt (...) vekker en bakvakt midt på natta for å legge fram en situasjon. Halvakutt. (...) Altså, i hvilken grad er faktisk vedkommende i stand til å absorberer og vurdere? Det ene er at du blir vekket om natta, og antageligvis er fortumlet de første minuttene. Så får du masse informasjon, og så skal du vurdere det, og så skal du gi et svar. (...) Og så er spørsmål to: I hvilken grad har de.. altså operativ erfaring? I hvilken grad har de faglig kompetanse til å ta den vurderingen?”

Mine resultater peker også på en enighet mellom taktisk og operasjonelt nivå om at politimester ikke er ”inne” i situasjonen, og har da heller ikke bakgrunn for å fatte avgjørelsene. De som er inne i situasjonen er for det første operasjonsleder, og han / hun vil ha dårlig tid til å gi informasjonen videre til politimester i en situasjon hvor spørsmål om bevæpningsordre kommer opp, jf. sitatet fra en operasjonsleder: *Operasjonsleder sitter i situasjonen. Får fortløpende, der og da, informasjon om hva som foregår. (...) Vi bruker ikke ti minutter å komme med historikk og så videre. Det går veldig fort når vi ringer bakvaktene. Jeg føler det er litt sånn for å ha ryggen fri, sånn er bare ordningen.*

Resultatene viser en klar trend til at de fleste operasjonslederne ikke ringer politimester for å *anmode* om bevæpningsordre, eller rådføre seg, men fordi de *skal* ha det. De kontakter bakvakt fordi det står i regelverket, og det anses som en formalitet heller enn et fornuftig beslutningsmønster, jf. uttalelsene: *Når vi ringer bakvakta, så er det ikke fordi vi er usikre. Vi ringer fordi vi vil ha bevæpning. Jeg ringer ikke for å spørre hva bakvakta mener. Det er for at han godkjenner det, og Grunnen til at det gjøres er at det står i instruksen. Jeg ringer aldri bakvakten for å spørre om bevæpning. Da er jeg ganske klar på at der skal det være bevæpning.*

Videre ser jeg en klar oppfatning, både fra operasjonelt og taktisk nivå om raskere avklaringer med tanke på bevæpningsspørsmålet. Flere operasjonsledere sier at dette i stor grad skyldes en endring på Operasjonssentralen, og en større bevissthet rundt bruken av våpeninstruksen § 10, 2.ledd. Operasjonslederne fatter oftere bevæpningsordre selv – basert på at tjenestepersoner høyere opp i bevæpningshierarkiet ikke er ”tilgjengelig”, og med tanke om at forsinkelsen i verste fall kan føre til tap av menneskeliv eller personskade. Med ”tilgjengelig”, trekkes momenter som tid og nærhet mellom patruljene og åstedet frem som viktige aspekter. En av operasjonslederne uttalte: *For noen år siden tror jeg man ringte bakvakta mye, mye mer. Nå tror jeg vi er mye mer proaktive, og velger å ikke bruke tid på å sitte i telefon med bakvakta (...) Så jeg tror ofte vi tar en veldig selvstendig avgjørelse nå, og orienterer bakvakta i ettertid.*

Jeg fikk også indikasjoner som peker på at selv når tiden og avstanden til stedet i praksis tilsier at politimester *kan* varsles og forlegges spørsmål om bevæpningsordre, unnlater noen operasjonslederne i enkelte tilfeller allikevel å gjøre det, spesielt på nattestid. En av operasjonslederne uttalte dette ved spørsmål om hvordan vedkommende oppfatter ordningen

med å ringe bakvakt på natta: ”Åh, håpløst... Helt håpløst! Så det har jeg slutta med. Jeg gjør ikke det lenger.” Videre fremkommer det i intervjuene at operasjonslederne ikke mottar noen negative reaksjoner fra kolleger på denne trenden.

Videre viser mine resultat at taktiske nivå er de som er desidert nærest situasjonen, i alle fall når de har kommet fram til stedet for oppdraget. Politibetjentene på patrulje kommer til stedet, hvor de ser, hører og erfarer situasjonen direkte. En av politibetjentene sa: *Vi står oppi noe og ser en trussel, eller opplever trusselen.* Det ble også ytret noen uttalelser fra taktisk nivå om at også operasjonsleder i en del tilfeller ikke er ”nærme nok” situasjonen etter at patruljen har kommet til stedet, og at de ifølge noen informanter på taktisk nivå ikke alltid klarer å fatte korrekte avgjørelser. En politibetjent på taktisk nivå uttalte: *de sitter trygt og god inne i 3. etasje.*

Resultatene viser at selv om operasjonelt nivå ikke alltid fatter ”korrekte” avgjørelse ifølge taktisk nivå, blir det vurdert at slik lovverket foreligger i dag, er det operasjonsleder som bør vurdere spørsmål om bevæpningsordre. Selv om flere ytrer ønske om generell bevæpning, og bestemmelsesrett på patruljenivå, mener flere informanter at det per dags dato er for stor variasjon i forhold til både kompetanse og taktiske ferdigheter blant de ansatte på taktisk nivå til at beslutningsmyndigheten på generell basis bør ligge hos patruljeleder. En av informantene på taktisk nivå uttalte:

”(...) Gi operasjonsleder den beslutningen der (...). Eller så bør det legges ned til patruljeleder. Men! Det er litt vanskelig (...) pr. i dag så er det jo alt mulig på orden, det har jo blitt mer og mer som en sekkepost, hvor ”alle” kan komme en tur innom, så jeg skjønner at det ikke kan ligge der.”

Flere informanter på taktisk nivå trekker videre fram at lovverket allerede tillater beslutning om bevæpning fra den enkelte tjenestemann / kvinne, jf. våpeninstruksen § 11. De peker på den kompetansen operasjonslederne har, samt viktigheten av å ha en viss tyngde og helhetlig forståelse av situasjonene, jf. sitatet fra en av politibetjentene på taktisk nivå:

”(...) Der tror jeg vi har et veldig greit regelverk med at vi *kan* bevæpne oss selv. Men jeg tror det, at hvis du senker det lavere enn det, U05 og OL, så vil du miste det overordna perspektivet - på det som gjør at vi kan ha en viss kontroll, og det er nettopp... Det store

problemet ligger i at en patrulje vil ha et snevert syn på et oppdrag, mye mindre enn det operasjonsleder, enn kanskje U05 vil ha.”

Også operasjonslederne vurderer sin rolle i forhold til beslutningsmyndighet lavere ned i hierarkiet, og flere viser til at de i de fleste situasjoner sitter i en posisjon som gjør dem i stand til å fatte gode, men samtidig distanserte avgjørelser om bevæpningsordre. Flere peker på operativ psykologi, tunnelsyn, farging av situasjonen, nærhet og vurdering opp mot lovverk, jf. denne uttalelsen fra en av operasjonslederne:

”Ja, det er disse.. den operative psykologi-faktoren (...) Jo tettere du er på de tingene som skjer, jo mer tunnelsyn, jo mer farget blir du av ting og tang. Så litt av tanken da (...) at operasjonsleder skal være mer tilbaketrukket, skal være mer distansert til det som skjer, og det er en viktig rolle i funksjonen, og i bevæpningsspørsmål. Du skal ikke bli revet med i situasjonen. Du skal vurdere ting, situasjonen, opp etter lover og regler, og fatte en avgjørelse.”

Resultatene viser at egenbevæpninger etter våpeninstruksen § 11 skjer når det er svært, svært tidskrittisk. Patruljen rekker ikke å innhente bevæpningsordre i forkant, og står ofte allerede i situasjonen når de velger å foreta en egenbevæpning, jf. uttalelsen til en politibetjent på taktisk nivå: *”Altså det haster. Da har vi ikke tid til å innhente det. Da er det pågående situasjon. De gangene jeg har gjort det, har det vært pågående, dødelig vold. Og da har jeg ikke tid til å gjøre det. (...) Du informerer om hva du gjør, og så handler du og gjør et eller annet i situasjonen.”* Mine resultater avdekker også at en annen årsak til egenbevæpning er blokkering eller tett trafikk på samband. Patruljen står i situasjonen, men kommer ikke gjennom på samband. Flere sier at i noen tilfeller opplever at de ikke har tid til å vente på samband, og velger å heller informere så fort de kommer til om at de allerede har gjennomført en egenbevæpning. En politibetjent forklarte det på denne måten: *Ja, det er jo ofte den kapasiteten på sambandet da.. kan jo blokkere dette her ganske greit. Det kan det. Det er den største utfordringa.*

Intervjuene viser at både taktisk og operasjonelt nivå opplever egenbevæpninger som uproblematisk. Det er helt naturlig i politihverdagen, hvor situasjonene er dynamiske og kan utvikle seg i svært raskt tempo. Selv om det er naturlig, poengterer flere operasjonsledere at det ikke bør forekomme i for stor grad, og at politiet har et regelverk å forholde seg til. En

operasjonsleder sa følgende om situasjoner med egenbevæpning: *Det tenker jeg er helt greit. Det bør forekomme sjelden, men fra tid til annen bør det også forekomme fordi de dumper opp i situasjoner som de ikke rekker å melde fra godt nok om.*

5.3.3 Situasjonsforståelse

Intervjuene indikerer en felles oppfatning på både taktisk og operasjonelt nivå om at situasjonsforståelse handler om hvordan den enkelte, på bakgrunn av sine forutsetninger og den informasjonen man har, oppfatter situasjonen. Situasjonsforståelsen avhenger av den enkelte, og vil variere fra person til person, jf. sitatene: *Situasjonsforståelse er hvordan du oppfatter situasjonen ut fra dine forutsetninger. Og den konkrete informasjonen du har ut fra omfanget av situasjonen da, og: Min situasjonsforståelse kan være én, og din kan være en annen en, og det er det viktig at man blir enige om en felles en. Hva er det egentlig det dreier seg om? Hva er settingen her?* Som siste del av sitatet indikerer, fikk jeg informasjon om at felles situasjonsforståelse er et ”moteord”, men samtidig et svært viktig moment for at samarbeidet i politiet, deriblant mellom operasjonelt og taktisk nivå, skal være vellykket – spesielt med tanke på bevæpningssituasjoner. I de situasjonene det er forskjellig situasjonsforståelse på de forskjellige nivåene, kan det fort oppstå konfliktsituasjoner med stor uenighet. En av operasjonslederne sa det på denne måten: *Det som er et sånt moteord nå, det er ”felles situasjonsforståelse”. Det er jo en viktig faktor. Det er en viktig faktor både i rommet, blant operatørene på Operasjonssentralen, og med de ute, med samarbeidspartnere og så videre.*

Begge nivåene uttrykker at situasjonsforståelsen vil utvikle seg kontinuerlig i oppdraget, på bakgrunn av ny informasjon, og at det vil variere i oppdragsforløpet hvem som sitter inne med mest opplysninger. Ved et oppdrag initiert fra 01, vil operasjonsleder og Operasjonssentralen til å begynne med sitte med mest informasjon, og kanskje de beste forutsetningene for å danne seg en korrekt situasjonsforståelse. De får informasjon gjennom meldingsmottak, og søk på person/sted med mer, jf. sitatet fra en operasjonsleder: *I starten kanskje, kan vi sitte på masse informasjon, søk og alle våre meldingsmottak og alt mulig sånn. Og da har de et vakuum, eller kanskje ikke vakuum akkurat, men de har mindre opplysninger.* Patruljene på taktisk nivå er i denne fasen avhengig av sambandet og de meldingene de får fra Operasjonssentralen for å danne seg et bilde av situasjonen, jf. uttalelsen fra en informant på taktisk nivå: *Det går mer i , altså... beskrivelsen fra 01 når de leser ut om en persons oppførsel. Så vil du gjerne*

liksom danne et grunnlag (...) man får liksom et bilde av det 01 beskriver, og så vil man ofte da gjøre en vurdering. Deretter skrider oppdraget fram og patruljen kommer til stedet. Det er nå skjæringspunktet inntreffer, og det forekommer et skifte hvor det plutselig er patruljen på stedet som har best forutsetninger for en god situasjonsforståelse. De er på stedet, ser og hører, jf. sitatet fra en operasjonsleder:

”Og så skrider oppdraget fram. De kommer til stedet (...) Og da sitter vi fremdeles med vår litt aldrende situasjonsforståelse, mens *de* har en helt fersk og oppdatert en, som kanskje er ganske annerledes enn den vi sitter på, men med mindre den tilfaller oss på et eller annet vis, så sitter vi jo i vår situasjonsforståelse og skjønner ikke helt hvorfor de gjør som de gjør..”

Kommunikasjon trekkes frem som den viktigste faktoren for å oppnå en felles situasjonsforståelse. Det er enighet om at dette er vanskelig blant annet grunnet fysisk posisjon og dårlig tid til å melde på samband; patruljen er ute og ser og opplever trusselen, mens operasjonsleder er inne og baserer sin situasjonsforståelse på sine søk og det melder sier – samt det patruljene melder tilbake, jf. politibetjenten på taktisk nivå: *Du har jo alltid de tilfelle hvor vi står oppi noe og ser en trussel, eller opplever trusselen – og vi kanskje ikke klarer å formidle den godt nok fordi vi allerede er i situasjonen. Mens 01 sitter på informasjonen de har fra melder.* I tillegg er en utfordring at det kan oppstå en såkalt ”forståelse om at vi har lik forståelse”, hvorpå situasjonsforståelsen ikke blir formidlet mellom nivåene. En politibetjent på taktisk nivå sa: *Veldig ofte føler du at det er samme situasjonsforståelse. Du føler det bare, du vet det ikke – så du formidler det ikke. (...) men så kan.. i ettertid snakke.. at ”nei, det var ikke helt likt.* Videre får jeg beskrevet at det til tider er store vansker grunnet politiets sambandsnett. Den første utfordringen som nevnes med sambandsnettet og situasjonsforståelse er dårlig kapasitet, hvor patruljene for eksempel ikke kommer til for å få meldt fra om situasjonen de står i, jf. sitatet fra taktisk nivå: *Det er jo den ofte kapasiteten på sambandet da, kan jo blokkere dette her ganske greit. (...) Jeg bruker ikke lang tid på å (...) få ut min situasjonsforståelse, så det er akkurat det der: å få et lite vindu da til å komme med min bit.* Dette stemmer godt overens med mine egne erfaringer som ansatt i Oslo politidistrikt, og jeg har selv opplevd at patruljer har blitt avskåret fra å melde fra om viktig informasjon. I denne sammenheng nevnes det fra informantene på taktisk nivå at blokkeringen på samband både kan skyldes snakkesalige sambandsoperatører, men også andre patruljer som melder seg på oppdraget, eller kommer med ”unødvendig” mye

tilbakemeldinger. Taktisk nivå etterlyser mer bruk av ”pri” på samband⁴, spesielt i situasjoner som potensielt kan eskalere. Det vises videre til at man på samband må være svært ordknapp for å ikke oppholde sambandet for lenge, samt at det er utfordringer i kun å kommunisere med ord – med tonefall som eneste virkemiddel. Det ”mellom linjene” blir borte. En operasjonsleder uttalte: *Via et samband skal det være korte meldinger. Det er sånn vanskelig å komme inn på sambandet. Du får aldri lest ut det litt sånn mellom linjene.* Flere operasjonsledere viser i tillegg til utfordringen ved at de svært sjelden selv snakker på samband. Deres situasjonsforståelse ytres således gjennom en sambandsoperatør, noe som gir større rom for feil kommunikasjon, jf. uttalelsen: *Situasjonsforståelsen min kommer gjerne gjennom to ledd: Først fra meg til operatør, og fra operatør via nettet til patruljen. (...) stort rom for feilgrep, eller feil ordbruk, ja..*

Kommunikasjonsutfordringene gjelder begge veier: både fra operasjonelt til taktisk nivå, og omvendt. Operasjonsleder etterlyser oppdatert informasjon fra patruljene ute når de kommer fram til stedet. De har forståelse for at patruljer handler på bakgrunn av forhold på stedet, men på grunn av manglende informasjon/tilbakemeldinger kan disse handlingene fremstå som uforståelige for operasjonslederne. Dette stemmer godt overens med mine egne erfaringer som operatør ved Oslo OPS. Jeg har flere ganger kontaktet patruljene i ettertid for å få svar på hvorfor de fattet sine avgjørelser. Hvilken informasjon satt de med som jeg ikke fikk? Operasjonslederne peker på viktigheten av at taktisk nivå deler informasjon med operasjonelt nivå – både for å kunne oppdrive en felles forståelse, men også for at operasjonsleder kan fatte riktige beslutninger. Operasjonslederne synes å være klar over at situasjonsforståelse på 01 ikke alltid er den riktige, men at operasjonsleder og operatører må få informasjon for å kunne korrigere den, jf. sitatet:

”Det som vi må være klar over, det er at vi får ikke nødvendigvis den rette situasjonsforståelsen sittende her inne. I et sånt rom uten vindu, og ikke er på stedet. (...) Vi må ta høyde for at det er ting vi ikke hører og ser. Og derfor er det så viktig, og jeg pleier å gjenta (...) det med situasjonsforståelse, hvor viktig kommunikasjon er. Begge veier!”

Operasjonsleder.

⁴ ”Pri” = prioritet på sambandet. Dette innebærer at en eller flere enheter får prioritet til sendinger i den angitte sambandstalegruppe. Prioritet gis oftest ved pågående tidskriske og potensielt farlige oppdrag. Prioritet innebærer radiotaushet fra ikke-involverte enheter, og tidsmessig er prioriteten så kort som mulig. Prioritet på samband kan kun gis og oppheves av Operasjonssentralen.

Likeledes indikeres det fra taktisk nivå om at de er klar over at deres situasjonsforståelse ikke alltid heller er riktig, men at mye av årsaken til dette kan være at Operasjonssentralen sitter på informasjon som ikke blir kommunisert ut til patruljene, jf. sitatet fra en politibetjent om hvorfor det kan oppstå ulik situasjonsforståelse: *Det går litt sånn på bakgrunn av at noen ganger så sitter jo kanskje Operasjonssentralen på informasjon som man ikke har gitt ut, som er vanskelig for oss i bilen å forstå.*

Flere informanter valgte under intervjuene å nevne nettbrettene som er innført i en del patruljebiler. Gjennom nettbrett har patruljene blant annet tilgang til Oslo politidistrikts PO-logg, og kan følge med på oppdrag som loggføres fra Operasjonssentralen. Dette kan lette felles situasjonsforståelse ved at alle har den samme skriftlige informasjonen. Samtidig indikerer flere operasjonslederne at nettbrett også kan føre til en del utfordringer. Taktisk nivå får i starten *kun* med seg det skriftlige, det som blir skrevet inn i ”sanntid”⁵, og basert på dette danner de seg en kanskje feil oppfattelse og situasjonsforståelse av oppdraget. De får ikke med seg det som blir sagt inne på Operasjonssentralen, samt de vurderinger, initiale søk og kunnskap som operatøren sitter med, jf. sitatene. Operasjonsleder: *Operatørene de skriver fakta. ”Mann observert med våpen” (...) men de skriver ikke den følelsen de får – den vurderingen de gjør som politifolk da, når de snakker med melder. Den skriver de ikke ned, men ofte så kan de si den i rommet.*

”Så vi har hatt noen PO-logger som det ser ut som det er pågående skyting – altså skyting pågår, mens vi snakker med gjerningspersonen, men så vipper operatøren av seg hodesettet og sier: ”Vet du hva? Dette her er psykiatri. Dette her skjer ikke. Han sitter og finner på dette...” Men det som står i PO-loggen er ”skyting pågår”. ”

Operasjonsleder.

Noen operasjonsledere forteller i denne sammenheng om utålmodige patruljer, eller patruljer som kjører seg for tett inn i situasjoner før oppdraget er samkjørt og koordinert på den måten de bør være. Det er mye som foregår i ”kulissene” på Oslo OPS som patruljene ikke kan lese i PO-loggen. Jeg får signaler om at dette handler om å forstå arbeidsmetodikken til Operasjonssentralen, og det å ha litt is i magen og stole på at Oslo OPS vet hva de gjør, jf. sitatet fra en operasjonsleder: *Og det går på rutiner igjen, det å ha is i magen og stole på at vi*

⁵ I Oslo politidistrikt tilstrebes det at sambandsoperatører skriver i ”sanntid”. Dette vil si at operatøren samtidig som han / hun får informasjonen, skriver dette inn i PO-loggen. Så lite som mulig skal loggføres i ettertid.

som jobber med det vi jobber med her, er faktisk ganske gode på det vi driver med! Og la oss få det lille minuttet, hadde det vært mer akutt – så hadde du fått det.

Sambandsoperatøren og hans/hennes rolle er den faktoren flest informanter trekker frem når det kommer til påvirkning av situasjonsforståelse. Sambandsoperatør fremheves som i en særstilling, og har stor påvirkning overfor begge nivåene. For operasjonslederne er sambandsoperatør avgjørende for at operasjonsleder i det hele tatt skal kunne danne seg et bilde av situasjonen. De sitter i samme rom, og har mulighet for direkte kommunikasjon med operasjonsleder:

Jeg avhengig av det operatøren skriver i loggen og det han muntlig formidler til meg. Så jeg er avhengig av at operatøren tar imot en så god melding som mulig for at jeg skal klare å forstå hva dette dreier seg om (...) jeg prøver å danne mitt bilde av det som skjer, ut fra det operatøren skriver og forteller meg.

Operasjonsleder.

Sambandsoperatør påvirker videre taktisk nivå gjennom det som kommuniseres gjennom samband. Dette både når det gjelder valg av ord, tonefall og energinivå. Energien operatøren utstråler vil smitte over på patruljene. Det er snakk om å finne den riktige balansen for å få patruljene til å skjønne hva det dreier seg om, slik at de kan starte sin psykiske forberedelse. En informant på taktisk nivå forklarte smitte av energi og beredskap på denne måten:

”Si at du sitter i en bil, og så er du på vet til et eller annet. Så får du først en situasjonsforståelse fra 01, så vil du kanskje oppleve at operatøren starter med å bare ”ja.. dra.. og sjekk.. en kar..”. Da vil du bli påvirket. Eller om han er veldig høyt oppe og ”DU MÅ DRA DIT OG SJEKKE!!!!”. Da vil du oppleve at du høyner beredskapen.”

Mine informanter uttrykker at felles situasjonsforståelse mellom nivåene har bedret seg de siste årene. Dette hevder begge nivåene. Slik jeg oppfatter det, handler det kanskje ikke om selve situasjonsforståelsen, men forståelsen av at hendelser kan fortone seg annerledes enn det enkelte selv tror. De tidligere forskjellene er forsøkt bedret blant annet gjennom ”divisjonsleders time”. Divisjonsleders time er et tiltak hvor divisjonsledere på taktisk nivå og operasjonsleder får mulighet til å møtes for å ta opp ulikheter og utfordringer slik at det kan skapes et bedre samarbeid. Det var unison enighet blant informantene om at dette forumet er

svært positivt, jf. uttalelsen fra en informant på taktisk nivå: *”(...) før var det veldig stor forskjell. Og så kan jeg skyte inn der at de der ”divisjonsleders time” – det er veldig bra. Da får man akkurat tatt opp de tingene her, som man ikke gjorde før eksempel tidligere. Det er et ordentlig pluss!”*

Informantene på begge nivåer, spesielt taktisk nivå, viser til forskjeller mellom operasjonslederne med tanke på å oppnå felles situasjonsforståelse med taktisk nivå. Flere beskriver at situasjonsforståelse er den forståelsen du sitter med på bakgrunn av egne erfaringer og informasjon fra alle kanaler, men flere informanter på taktisk nivå understreker at noen er bedre til å ”sette sammen” informasjonen og forstå den enn andre. Jeg får fra begge nivåer forklart at de som er best på dette, er operasjonsledere med nærhet til ordenstjenesten. ”Nærhet” kan enten være tid siden egen operativ tjeneste, men det kan også handle om lang erfaring og fartstid på patrulje, spesialkompetanse eller et sterkt engasjement og interesse for feltet, jf. sitatet fra en politibetjent på taktisk nivå: *De operasjonslederne som har en viss nærhet til, eller har hatt veldig nærhet til ordenstjenesten og kanskje særlig de som har hatt nærhet til spesialavdelingene, som har god taktisk innsikt da, de har en veldig mye mer sammenfallende situasjonsforståelse.* Spesielt peker taktisk nivå på at operasjonsleders deltakelse på sentralisert trening er positivt for felles situasjonsforståelse. Informantene på taktisk nivå fremstiller at det handler om å følge med i tiden, og se hva som rører seg i Oslos gater og blant politibetjentene på det taktiske nivå, jf. uttalelsen:

”Jeg tenker at noen operatører, operasjonsledere er veldig flinke til å være med ut på taktisk trening – sentralisert trening. Ser mannskapene trene (...) mens andre danner seg et bilde av det som kommer fra visepolitimester og politimester – i en teoretisk, akademisk pakke, for å si det rett ut. Og der blir situasjonsforståelsen ulik.”

Politibetjent, taktisk nivå.

Erfaring er ikke nok, og jeg får signaler om at erfaringen må være så fersk som mulig. Spesielt taktisk nivå er opptatt av dette. Det kan ifølge dem oppstå en såkalt skill-fade, hvor operative ferdigheter svinner eller reduseres i takt med tiden siden operativ tjeneste, jf. uttalelsen fra en informant på taktisk nivå: *De som jobber ute har mer trening, de har mer erfaringsgrunnlag. Selv om du kanskje det har vært operative folk som sitter inne, så er det den ”skill-fade’en”.. den er jo stor!* Også informanter på operasjonelt nivå forklarer at

situasjonsforståelsen vil være annerledes etter lengre tid ”inne”, og at det blir mer vanskelig å sette seg inn i situasjonen. Man hverken ser eller hører det som skjer på stedet, jf. sitatet:

”Men jeg tror mye skyldes kanskje lang fartstid inne. Ting endrer seg ute. Man glemmer. Jo lenger man er vekk fra kanskje, la oss kalle det å være i felten, jo mer fantasi.. Hva skal man si? Jo vanskeligere er det å sette seg inn i situasjonen hva du faktisk møter. Du glemmer på en måte mørket, lukten, lydene, rop og skrik. Det usikre. Minnet om egen operativ erfaring svinner liksom etter hvert. ”

Operasjonsleder.

På bakgrunn av dette får jeg indikasjoner om en noe ulik tilnærmingen til oppdrag mellom nivåene. Dette merker både operasjonelt og taktisk nivå. Taktisk nivå ønsker en mer offensiv tilnærming, og opplever at Operasjonssentralen i noen tilfeller blir vel defensiv. *Jeg har opplevd at (...) Operasjonssentralen (...) innimellom velger nærmest metode for oss som er alt for defensiv til det vi ønsker, og sånn som vi ønsker å løse det. Og det er jo der jeg mener vi ikke er helt samstemt.* I verste fall kan dette ifølge noen informanter på taktisk nivå være farlig for patruljene: ”I den kretsen vår, er nok det lille geografiske området i Norge der det skjer flest av de type oppdrag (...) der du må bare nærmest ”gutse inn”. Og (...) det er helt åpenbart at her kommer politiet til å sette seg selv i en veldig risiko, hvis ikke valget fra Operasjonssentralen er offensiv for å si det sånn.”

Jeg merket under mine intervjuer at situasjonsforståelse og oppfattelse av risiko fløt litt over i hverandre. Dette kommenterte også mine informanter. I det videre vil jeg skrive litt mer om risikooppfattelse og noen tanker rundt risikopersepsjon som informantene delte med meg.

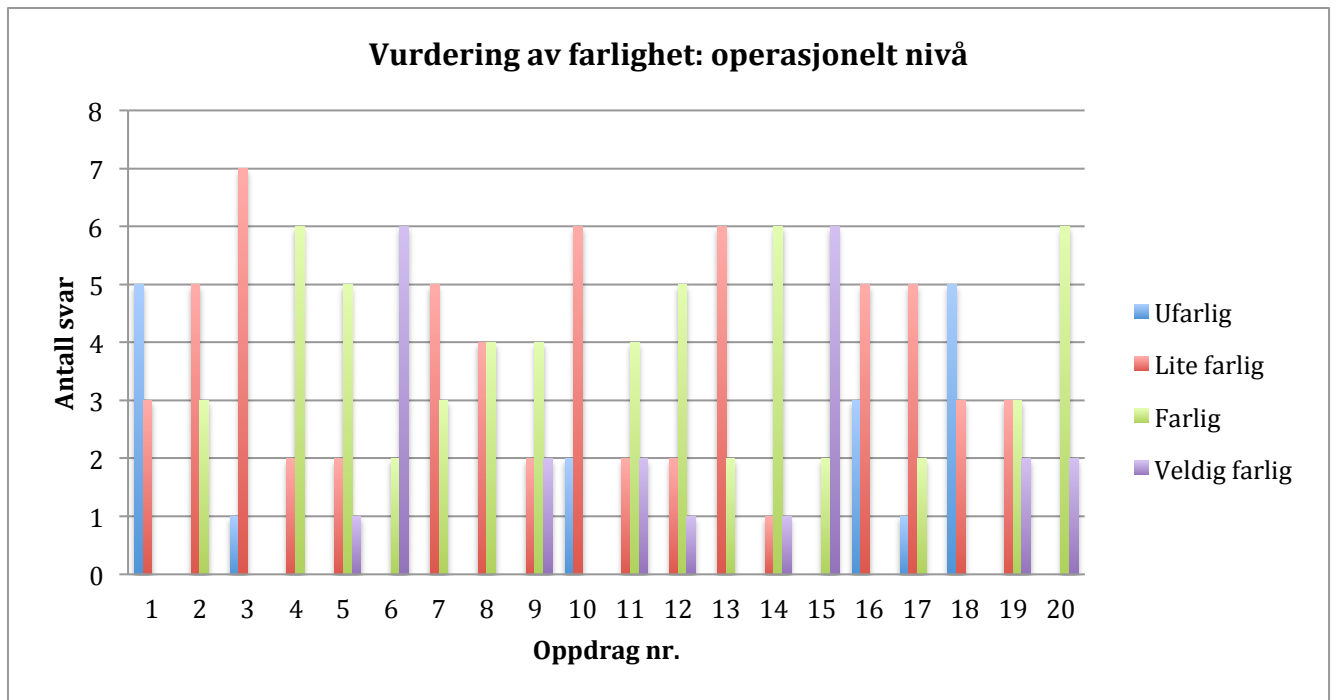
5.3.4 Oppfattelse av risiko / risikopersepsjon

Under intervjuene fikk informantene utlevert et skjema med 20 ulike tenkte oppdrag, se tabell 4. Alle oppdragene var ment å være initiert av 01. Informantene fikk vite at de ikke fikk mer informasjon om oppdragene enn det som stod skrevet. De fikk deretter beskjed om å klassifisere dem etter hvor farlig *de* oppfattet dem. De fikk velge mellom fire ulike farlighetsgrader: ufarlig, lite farlig, farlig og veldig farlig.

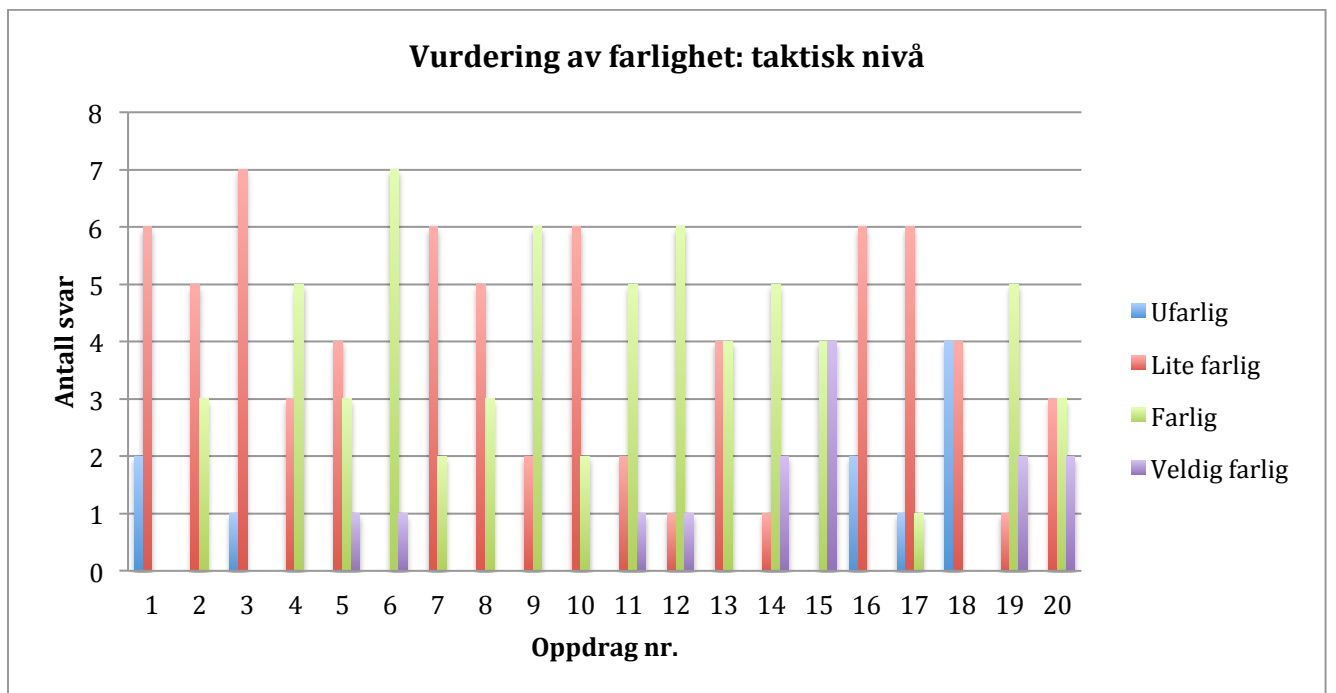
Oppdrag nr.:	Beskrivelse av oppdrag:
Oppdrag 1	Tyveri/naskeri fra butikk. ID-kontroll.
Oppdrag 2	Ordensforstyrrelse offentlig sted: Slåsskamp mellom 3-4 personer.
Oppdrag 3	Ordensforstyrrelse offentlig sted: Beruset person som roper og skriker.
Oppdrag 4	Ordensforstyrrelse ved institusjon – eks. Kirkens bymisjon. Tidligere voldshistorikk på mistenkte, også mot politiet.
Oppdrag 5	Person observert med kniv.
Oppdrag 6	Person observert med skytevåpen.
Oppdrag 7	Husbråk med vold: 1 kvinne og 1 mann. Begge ukjente for politiet fra tidligere.
Oppdrag 8	Husbråk med vold: 1 kvinne og 1 mann. Begge ukjente for politiet. Registrert et jaktvåpen på adressen.
Oppdrag 9	Husbråk med vold: 1 kvinne og 1 mann. Begge godt kjent i politiets registre. Tips i politiets systemer om at voldelig part tidligere har vært i besittelse av skytevåpen.
Oppdrag 10	Bistand helsevesen - avhenting av psykisk syk person. Ingen uttalelser om å skulle skade seg selv eller andre i dag. Ingen tidligere historikk hos politiet.
Oppdrag 11	Bistand helsevesen - avhenting av psykisk syk person, alene. Grov voldshistorikk, også med kniv. Ingen indisier om at personen i dag ønsker å skade seg selv eller andre.
Oppdrag 12	Person som har skadet seg selv med kniv.
Oppdrag 13	Søk etter gjerningsperson: Ran av person – bruk av vold, ingen våpen vist frem.
Oppdrag 14	Søk etter gjerningsperson: Ran av person – trusler med kniv.
Oppdrag 15	Søk etter gjerningsperson: Ran av person – trusler med skytevåpen.
Oppdrag 16	Legemsfornærmelse. Begge parter på stedet.
Oppdrag 17	Legemsbeskadigelse (uten bruk av våpen/slagvåpen). Begge parter på stedet.
Oppdrag 18	Melding om mistenkelig dødsfall.
Oppdrag 19	Person observert med øks i Oslo sentrum.
Oppdrag 20	Ordensforstyrrelse: Det er trukket kniv. Kniven er ikke aktivt brukt, og vedkommende som trakk kniven har trukket seg litt ut av situasjonen.

Tabell 4: Oversikt over oppdrag til vurdering av risiko / farlighet.

Under gjennomgangen av oppdragene, etterlyste informantene både på operasjonelt og taktisk nivå mer informasjon. Jeg fikk vite at konteksten var nødvendig for å foreta en korrekt vurdering av risikoen. En kniv, et våpen, legemsfornærmelse? Hva viste søkene på person? Var melder på stedet fremdeles? Hvordan oppførte personen(e) seg? Var det mange der? Spørsmålene var mange, fra begge nivåer. Oppdragene hadde store usikkerhetsmomenter, og en operasjonsleder uttalte: *Det er nesten for korte forutsetninger vet du. Det kan bikke litt begge veier. Omstendighetene avgjør.*

Figur 10: Vurdering av farlighet: operasjonelt nivå. X-aksen viser til oppdragsnummer, mens y-aksen referer til antallet som har angitt den spesifikke farlighetsgraden for oppdraget (delt inn i fargekodene til høyre i figuren).

Figur 11: Vurdering av farlighet: taktisk nivå. X-aksen viser til oppdragsnummer, mens y-aksen referer til antallet som har angitt den spesifikke farlighetsgraden for oppdraget (delt inn i fargekodene til høyre i figuren).

Generelt fant jeg at det var noenlunde overensstemmelse mellom taktisk og operasjonelt nivå på avkrysningen av farlighetsgrad på de 20 oppdragene jeg valgte å ha med. I den grad det var

noen tendenser, vurderte operasjonslederne oppdragene til å være litt mer farlige enn politibetjentene på det taktiske nivå vurderte dem til.

Slik resultatene foreligger, jf. figur 10, vurderte operasjonelt nivå oppdrag 15 (Søk etter gjerningsperson: Ran av person – trusler med skytevåpen) og oppdrag 6 (Person observert med skytevåpen) til å være mest farlig. Seks operasjonsledere vurderte oppdragene til å være veldig farlig, mens to vurderte dem til å være farlige. Det var også enighet om at oppdrag 20 (Ordensforstyrrelse: Det er trukket kniv. Kniven er ikke aktivt brukt, og vedkommende som trakk kniven har trukket seg litt ut av situasjonen.) hadde en viss faregrad: seks vurderte oppdraget som farlig, mens to operasjonsledere anså oppdraget som veldig farlig. På de neste oppdragene med en viss faregrad, var det litt mer splittet oppfattelse. Oppdrag 9 (Husbråk med vold: 1 kvinne og 1 mann. Begge godt kjent i politiets registre. Tips i politiets systemer om at voldelig part tidligere har vært i besittelse av skytevåpen.) ble vurdert fra lite farlig (to) til farlig (fire) og veldig farlig (to). Det samme gjaldt oppdrag 19 (Person observert med øks i Oslo sentrum.): Lite farlig (tre), farlig (tre) og veldig farlig (to).

Figur 11 viser at taktisk nivå også vurderte oppdrag 15 til å være blant de mest farlige, fire politibetjenter anså oppdraget som farlig, og fire som veldig farlig. Oppdrag 6 ble også trukket frem, hvorav sju svarte at oppdraget var farlig, og én mente oppdraget var veldig farlig. I de neste oppdragene, som av enkelte ble vurdert som farlig / veldig farlig, varierte vurderingene i større grad mellom politibetjentene. Oppdrag 19 ble vurdert som lite farlig (én), farlig (fem) og veldig farlig (to). Den samme vurderingen ble gjort på oppdrag 14 (Søk etter gjerningsperson: Ran av person – trusler med kniv.), hvor det ble vurdert som lite farlig av én, som farlig av fem og veldig farlig av én. Oppdrag 20 ble vurdert som lite farlig av tre, farlig av tre og veldig farlig av to politibetjenter på taktisk nivå.

Det var en felles oppfatning mellom nivåene om at de minst farlige oppdragene var oppdrag 1 (Tyveri/naskeri fra butikk. ID-kontroll), oppdrag 18 (Melding om mistenkelig dødsfall) og oppdrag 16 (Legemsfornærmelse. Begge parter på stedet.)

Resultatene fra oppdragsvurderingene viser tendenser til små avvik i risikovurdering. Totalt krysset taktisk nivå færre ganger på ”ufarlig” (10 kryss) enn det operasjonelt nivå gjorde (17 kryss). Ut fra kommentarer underveis oppfatter jeg dette dithen at de fleste informantene på taktisk nivå svært sjelden vurderer en situasjon som ufarlig, og at de har tilegnet seg en

tankemåte og en arbeidsmetodikk med stort fokus på sikkerhet, og til tider også en verstefallstanke, hvor alle oppdrag *kan* eskalere. En av politibetjentene på taktisk nivå uttalte: *Jeg har en sånn der.. egesikkerhetsfokus og en "mindset" på jobben som gjør at ingenting er ufarlig. Alt har (...) en liten risiko, og du skal hele tiden være alert. Du skal ikke være på grønn beredskap noen gang når du er i politiet (...)* Så jeg kommer aldri til å krysse noe på ufarlig her, tror jeg. Samtidig krysset taktisk nivå også færre ganger på "veldig farlig" (14 kryss), enn det operasjonelt nivå gjorde (23 kryss).

Resultatene viser altså en liten tendens til at operasjonelt nivå varierer sin vurdering av farlighetsgrad i litt større grad, mens taktisk nivå plasserte de aller fleste situasjonene mellom "lite farlig" og "farlig". Flere informanter på taktisk nivå kommenterte sin jevne avkrysning, og begrunnet dette med at de alltid tok høyde for at oppdraget kunne være mer eller mindre alvorlig enn det som ble lest ut som. En av politibetjentene på taktisk nivå uttalte: *Jeg ligger sånn midt på jeg. Jeg tenker sånn at i utgangspunktet at det midt mellom lite farlig / farlig, og så jobber jeg ut fra det. Men så tar jeg høyde for at det kan gå den veien, eller den andre veien mens en annen uttalte Jeg kunne (...) bare krysset av felles egentlig – uten å kategorisere dem noe mer (...) for jeg må alltid ta høyde for at det kan være et eller annet, noen overraskelser, for min egen del. Det er sånn jeg jobber ute. Altså, det minste oppdraget kan faktisk ende med noe..*

"Vi ser veldig mye, vi opplever veldig mye, vi vet at det er vi som må gå inn i eventuell situasjon hvis den skulle finne på å eskalere. Så vi vil jo antageligvis skyve den pilen i farligere retning enn det man kanskje vil gjøre når man sitter inne, og sitter trygt og godt inne i 3.etasje, ikke sant?"

Politibetjent, taktisk nivå.

Sitatet over er et godt utgangspunkt for presentasjon av resultatene om risiko og risikopersepsjon fra den frie tale under intervjuene. Jevnt over oppfatter jeg at informantene på taktisk nivå er mer bekymret for risikoen de utsettes for i sin tjeneste, og at de samtidig har en bekymring for om Operasjonssentralen forstår hva de erfarer ute på gata. I intervjuene nevner og beskriver flere av informantene farlige oppdrag, og forteller om hvordan små situasjoner kan eskalere til alvorlige hendelser med fare for liv og helse – både for

tredjeperson, gjerningspersonen selv, men også for politiet. De trekker frem usikkerheten, og at ingen kan spå hva som vil skje i fremtiden. Noe blant annet dette sitatet fra en av politibetjentene på taktisk nivå tyder på: *Hvordan vet vi at vi ikke blir møtt med kaffe, te og AG-3 når vi kommer frem?*

Jeg oppfatter unison enighet mellom nivåene om at lang fartstid inne på Operasjonssentralen kan vanskeliggjøre den samme oppfattelsen av risiko som patruljene ute har. En informant på taktisk nivå uttalte: *Du vet ikke noe konkret om risikoen før du på en måte treffer gjerningsmannen og kan se ham i øynene, og gjøre en bedømmelse av vedkommende der og da.* Det er mer vanskelig å sette seg inn i situasjonen for operasjonsleder, og den ”usikre” faktoren er ikke like tydelig på kroppen. Operasjonsleder vil ikke føle risikoen direkte eller se gjerningspersoner. Han/hun vil ikke få med seg risikoutviklingen generelt og heller ikke sanse risikoen underveis i det spesifikke oppdraget. En av operasjonslederne uttalte:

”Jeg tror mye skyldes kanskje lang fartstid inne. Ting endrer seg ute. Man glemmer. Jo lenger man er vekke fra kanskje, la oss kalle det å være i felten, jo mer fantasi.. Hva skal man si? Jo vanskeligere er det å sette seg inn i situasjonen hva du faktisk møter. Du glemmer på en måte mørket, lukten, lydene, rop og skrik. Det usikre. Minnet om egen operativ erfaring svinner liksom etter hvert.”

Flere informanter på taktisk nivå peker på at selv om de opplever stadig mer likhet mellom operasjonslederne, fremdeles erfarer en del ulikheter med tanke på operasjonsledernes risikovurdering, taktiske disposisjoner og tilbøyelighet til å gi bevæpningsordre. Flere på taktisk nivå peker på aspekter som operativ forståelse, og tiden siden operasjonsleder selv var operativ, jf. sitatet fra en politibetjent: *”Innimellom kan det virke som enkelte der inne kanskje ikke forstår alvoret. Kanskje de ikke har den samme operative forståelsen. Altså, man gjør seg noen tanker om hvor mye vedkommende egentlig har vært ute i gata. Forstår de ikke?”*

Jeg får indikasjoner om at taktisk nivå anser risikovurderingen til å avvike spesielt i tilfeller hvor de etter anmodning ikke får bevæpningsordre. Patruljene ute er som oftest svært uenige i disse avgjørelsene, og flere sier at det fører til usikkerhet, en følelse av at operasjonelt nivå ikke stoler på de vurderingene som blir gjort ute, samt en slags ”knebling” av det taktiske og operative spillerommet. Igjen referer taktisk nivå til usikkerheten som er forbundet med hvert oppdrag jf. sitatene under fra to politibetjenter på taktisk nivå:

”(…) noen ganger så føles det som de som sitter inne vurderer risikoen mot at politiet skal skade gjerningsmann eller uskyldig tredjeperson som større enn at politifolk skal blir skada. Det går litt på den holdningen.. Stol på oss! Vi trener! Vi veit hva vi gjør! Vi har kontroll på våpenet! Vi har kontroll på det taktiske.”

”Da føler jeg meg egentlig veldig, veldig utrygg. Jeg stoler ikke på at vurderingen som blir gjort er korrekt, fordi at.. jeg har ikke noe tro på at en eller annen operasjonsleder eller politimester klarer å se i krystallkula og vite hva vedkommende har til hensikt å gjøre med det våpenet eller kniven som han har.”

Kniv oppfattes som et spesielt aktuelt tema. Resultatene viser en tendens til at taktisk nivå oppfatter størst avvik mellom nivåene i situasjoner som involverer kniv. Flere trekker frem stor forskjell mellom nivåene, men også innad på Operasjonssentralen. I den frie talen i intervjuene, blir kniv beskrevet som veldig farlig av taktisk nivå. De understreker allikevel at det ikke *trenger* å være farlig, men de føler at fare- og skadepotensialet er så stort, at når de ber om bevæpning, så blir det feil å ikke få det: *”(…) jeg har en oppfatning av tjenestemenn ute, at når vi ber om bevæpning, så er det begrunnet. Og man har blitt veldig flinke også til å løse oppdrag med våpen i hylster for eksempel.”* De trekker også fram verstefallsteori, og det usikre momentet i disse situasjonene som kan utvikle seg svært raskt, jf. sitatet til en politibetjent under:

”Og så er det dette her med farepotensialet som går på at for oss så er det med skytevåpen et viktig verktøy. Og vi tenker veldig ofte verstefallsteori, at situasjonen kan forandre seg veldig kjapt, og idet vi har forlatt bilen, så er det vanskelig å få tak i det skytevåpenet etterpå. Hvis en person ”rusher” oss med kniv.. Lettskjold, batong, pepper.. Veldig vanskelig å stoppe med det.”

Et interessant moment i så tilfelle er at operasjonelt nivå under gjennomgang av de tenkte oppdragene vurderte oppdraget ”person observert med kniv” som mer farlig enn det informantene på taktisk nivå gjorde. Det er gjennomgående en bekymring blant operasjonslederne om at deres vurdering av risiko kan gå ut over kollegene på taktisk nivå, og at de derfor på oppdrag ønsker å gi en liten ”slakk”, og være mer tilbøyelige til å gi bevæpningsordre under forhold flere av dem omtaler som ”i gråsonen”.

Intervjuene peker i retning av at taktisk nivå har en tendens til å se lenger fram i oppdraget, og at de igjen har fokus på usikkerhet, og den raske utviklingen og endringen et oppdrag kan ha, jf. sitatet: *situasjonen kan forandre seg veldig kjapt, og idet vi har forlatt bilen, så er det vanskelig å få tak i det skytevåpenet etterpå.* Det synes å ha sammenheng med ønsket om å ha med skytevåpen ”for sikkerhets skyld”, jf. sitatet til en av informantene på taktisk nivå: *(...) og vi ønsker å ha det for å sikre oss selv. Han vifter ikke mot oss, men for sikkerhets skyld.* Jeg oppfatter at de anser det å ha våpen med seg som et mulig handlingsalternativ, i en raskt skiftende situasjon. ”For sikkerhets skyld” er også et uttrykk flere på operasjonelt nivå har lagt merke til. Under mine intervjuer, blir det tatt opp flere ganger at ”for sikkerhets skyld” ikke er en hjemmel, og at de på bakgrunn av dette ikke kan gi bevæpning. Det er ikke fordi operasjonslederne ikke ønsker å lytte til det taktiske nivå, men rett og slett fordi de ikke føler de har noen hjemmel for å gi bevæpningsordre. Det må ligge en mer konkret begrunnelse og plan bak. Intervjuene gir indikasjoner om at operasjonelt nivå er opptatt av at hjemmelen for å gi bevæpningsordre skal være tilstede, og i større grad ser på faktum som foreligger her og nå, jf. sitatet under:

”Det er det argumentet som kommer: ”For sikkerhets skyld”.. ”For sikkerhets skyld så ønsker vi bevæpning.” Den hjemmelen finner jeg ikke noe sted. Det er ingen hjemmel som heter ”for sikkerhets skyld.” Derfor er det viktig å følge instruksverket vårt.”

Flere operasjonsledere peker på at kniv ikke nødvendigvis er synonymt med farlig, og de henviser i tillegg til det faktum at politiet er trent til å pågripe personer, ubevæpnet. Risikoen handler om helheten i oppdraget, og den informasjonen som politiet sitter med. Flere viser til at risikoen kan bli vurdert ulikt mellom nivåene på bakgrunn av den informasjonen som blir formidlet videre, og at det kan oppstå ulik situasjonsforståelse og ulik vurdering av risiko, jf. sitatet fra en operasjonsleder nedenfor:

”(...) Og da er jo min vurdering at IP-treninga i Oslo politidistrikt er på et sånt nivå at tjenestemenn er trent i å løse oppdrag ubevæpnet, når det er en situasjon (...) hvor det er observert kniv, som ikke er brukt eller noe slikt noe. Der kan vi får et lite misforhold. Ved at det går litt på misforståelser, hvor patruljen ute ikke har fått full informasjon, eller at de tolker situasjonen annerledes enn det jeg har gjort. Altså ulik situasjonsforståelse.”

Flere av informantene på taktisk nivå viser til at de overhode ikke er blinde for at det kan være informasjon de ikke får. De peker på at grunnen kan være dårlig, eller mangel på, kommunikasjon. De har forståelse for at deres risikooppfattelse på bakgrunn av dette kan være feil, og at bevæpningsordre dermed ikke er på sin plass, jf. sitatet fra en politibetjent: *Det går litt sånn på bakgrunn av at noen ganger så sitter jo kanskje Operasjonssentralen på informasjon som man ikke har gitt ut, som er vanskelig for oss i bilen å forstå.*

Videre finner jeg en felles oppfatning mellom operasjonelt og taktisk nivå om at det er ulikheter mellom patruljene når det gjelder tilbøyeligheten til å anmode om bevæpningsordre. Begge nivåene mener at erfaring er avgjørende for tilbøyeligheten. De med kort erfaring oppfattes som usikre, både på situasjon, men også omkring rutiner og regelverk. Mange av informantene mener ferske politibetjenter muligens oppfatter situasjonene mer farlige, og informanter på operasjonelt nivå erfarer at de anmoder om bevæpningsordre både raskere og oftere enn en mer erfaren patruljeledere, jf. sitatet: *Det er litt med trygghet, litt med rutine, erfaring. Trygghet er alfa omega, og en politibetjent på taktisk nivå uttalte: Blir du sent på noe du er usikker på, så vil du veldig gjerne ha mest mulig oppbakking. Altså er du kjemperedd, så vil du helst ha ti mann fra beredskapstroppen bak.. som ”dette går bra gutten min”. Det er klart det. Så jeg tror trygghet betyr veldig, veldig mye, mens en operasjonsleder beskrev det på denne måten: (...) Veldig uerfarne tjenestemenn / kvinner, det merker jeg med en gang. Omtrent fra du har sagt adressen, så kommer det spørsmål om alt mulig rart – og bevæpning. Og det er fordi de ikke kjenner systemet. For normalt, så kommer det herfra umiddelbart.*

Til tross for at resultatene avdekker en del ulikheter, sees også klare indikasjoner på en bedring vedrørende avvikene. Begge nivåene peker på en positiv utvikling de siste årene. Til tross for at operasjonelt nivå kanskje ikke føler risikoen direkte, kommenteres det fra taktisk nivå at operasjonslederne stort sett gjør en god jobb for å gi dem best mulig arbeidsforhold – og forsøker å se risikoen i lys av operative styrkenes ståsted. Flere operasjonsledere nevner mer eller mindre motvillig den berømte ”verktøykassen” – det vil si alt utstyret, inkludert skytevåpen, som politiet kan trenge, både med tanke på egensikkerhet, og for å få det taktiske spillerommet de trenger, jf. sitatet fra en operasjonsleder under:

”(...) Da tenker jeg egensikkerhet, at du har med dette med verktøykassen. (...) At de personene som skal jobbe på stedet der, (...) har tilgang til verktøyene de eventuelt skulle

trengte. Det er viktig. For det kan ikke være sånn, vi kan ikke (...) gi folk ordre om å gå inn der og gjøre en jobb, uten å gi de.. at de har med verktøyene de kan trenge.”

Jeg oppfatter at operasjonslederne er videre svært opptatt av at dersom de er i tvil, skal tvilen komme kollegaene på taktisk nivå til gode – det er tross alt de som skal gjøre jobben. Operasjonslederne viser et høyt fokus på sikkerheten til patruljene, og flere uttrykker at en av deres største frykt er å fatte en beslutning om går ut over kollegaer: *Er jeg i tvil, så er det bedre at den tvilen kommer tjenestemennene til gode. Det er bedre at de møter en person som faktisk var ubevæpnet og at politiet var bevæpnet, enn omvendt.*

6.0 Drøfting

Jeg vil i dette kapitlet drøfte mine funn med de perspektiver som er presentert i teorikapitlet. Jeg vil ta utgangspunkt i problemstillingen, og den videre drøftingen vil bygges opp rundt de fire forskningsspørsmålene:

- Hva slags beslutningsmetode kreves i relasjon til bevæpningssituasjoner?
- Hvordan påvirker beslutningsmyndighet / fullmakt bevæpningssituasjonen?
- Hvordan påvirkes antall bevæpninger av situasjonsforståelse på de ulike nivåene?
- Hvordan påvirkes antall bevæpninger av oppfattelsen av risiko på de ulike nivåene?

6.1 Hva slags beslutningsmetode kreves i relasjon til bevæpningssituasjoner?

Den analytiske, rasjonelle beslutningsprosessen bygger på teorien om rasjonelle valg (TRV), og beskriver hvordan beslutninger ideelt sett skal fattes for å oppnå et optimalt resultat (Eid og Johnsen, 2005). Analytiske, rasjonelle beslutninger forutsetter klare mål, god oversikt over situasjonen, kjennskap til relevante fakta, samt tid til å fremskaffe informasjon og vurdere ulike alternativ opp mot hverandre. Det beste alternativ blir valgt, fordi det er det beste. (Eid og Johnsen, 2005). Når det kommer til bevæpningsspørsmålet er politiets instruks bygd opp slik at det er politimester (politisjef) som skal fatte beslutninger om bevæpning, jf. våpeninstruksen § 10, 1.ledd: *Politisjef kan for det enkelte tilfelle gi ordre om bevæpning med skytevåpen av politimann når...* Deretter beskrives det ulike faktorer som skal være oppfylt, og som dermed er bakgrunn for beslutningene. Faktorene som må være tilstede er enten a) opplysninger om at tjenestemann i oppdrag vil stå overfor bevæpnet person, b) oppdraget fremstår som særlig farlig for politiet eller c) at bevæpning av andre grunner anses som nødvendig. I praksis fungerer dette ved at operasjonsleder fortar vurderinger, både med tanke på trussel, mannskaper og eventuelt hvilke våpen styrkene bør utstyres med. Dette fremlegges for politimester. Politimester kan deretter komme med innspill, og har det avgjørende ordet. Politiets bevæpningslovverk synes å bygge på tanken og oppfatninger om en analytisk, rasjonell beslutningsprosess, hvor politimester er tenkt å fatte en beslutning basert på all tilgjengelig informasjon. Oppgaven hans / hennes blir, basert på all informasjonen, å vurdere om vilkårene i instruks og lovverk er oppfylt. Altså en ideell beslutningsprosess.

Ved det såkalte innsamlingsparadokset må man overveie behovet for mer informasjon – og den tiden dette tar, opp mot behovet for raske beslutninger (Aakvaag 2008). TRV har som bakgrunn at det foreligger tid til å fremskaffe informasjon og vurdere ulike alternativ opp mot hverandre. Opplysninger fra mine resultat viser tendenser til at dette ikke er tilfelle ved akutte bevæpninger. Beslutninger må fattes raskt, og ofte på bakgrunn av begrenset informasjon. Innsamlingsparadokset til Aakvaag (2008) gjør seg gjeldende, og tendensene viser at operasjonsledere ofte hverken har tid til å vente på mer informasjon, eller å informere oppover i systemet – som det ifølge våpeninstruksen skal gjøres, jf. sitatet under:

”(...) I vår beslutningstaking, så kan man ikke sette seg ned i en gruppe og diskutere om.. for eller mot bevæpning. Man må på bakgrunn av de opplysningene man har, ta en beslutning. Og når man da har bare sekunder på å bestemme seg, kan det hende man har veldig, veldig lite opplysninger. Så du kan godt kalle det at det er uoversiktlige situasjoner. Men det må være *nok* informasjon for meg igjen, til å sett den inn i båsen ”vi kan stå overfor en bevæpnet person”, ergo bevæpningsordre gis.”

Operasjonsleder.

Analytiske, rasjonelle beslutninger blir altså fattet på bakgrunn av all tilgjengelig informasjon, og i tillegg tilstrekkelig informasjon (Aakvaag, 2008). Avgjørelsene bygger på god oversikt og god tid. Mine resultater tyder imidlertid på at politihverdagen og situasjoner hvor bevæpningsordre kreves akutt, heller er preget av dårlig oversikt, jf. sitatet fra en av operasjonslederne: *De akutte oppdragene, for å ta dem, kommer som regel med en logg med meget mangelfull informasjon, og dårlig tid, jf. sitatet til en av politibetjentene: (...) Du må kanskje redde liv, eller inn og sjekke at ting står bra til. Så du har litt dårlig tidsperspektiv på det*”. I tillegg oppfatter jeg at situasjonene hvor bevæpningsspørsmålet gjør seg gjeldende oppstår svært raskt, og at de er i stadig endring. Disse kjennetegnene kan sees i sammenheng med raskt brennende krise, jf. Rosenthal m.fl. (2001), hvor slike kriser beskrives som akutte, og med rask utvikling. De største utfordringene i slike kriser er nettopp tidspress og rask beslutningstaking, og man må operere fleksibelt og være adaptiv (Rosenthal m.fl., 2001). En beslutningsprosess som synes å stemme godt overens med disse nevnte karakteristika er Naturalistic Decision Making og Recognition-Primed Decision, som beskriver en prosess hvor man i operative situasjoner må iverksetter tiltak og handling samtidig som man forsøker å analysere situasjonen og hvor man må være kreativ og faglig dyktig, og tilpasse seg situasjoner i stadig endring (Brun og Kobbeltvedt, 2005). Dette støttes av Klein (1989), som

viser til at man på bakgrunn av mangel på tid, ikke klarer å oppnå en total oversikt, og at man innen operative disipliner heller bør se i retning av Naturalistic Decision Making (NDM).

Resultatene viser en tendens til at operasjonslederne fatter § 10, 2.ledd-avgjørelser raskt, basert på erfaring, men at det ofte er nøkkelord som utløser beslutningene om bevæpningsordre, jf. sitatet: (...) *det må være nok informasjon for meg igjen, til å sett den inn i båsen "vi kan stå overfor en bevæpnet person", ergo bevæpningsordre gis*, samt sitatet fra en operasjonsleder som sa: *Det kan bli nevnt nøkkelord som våpen, kniv – det er i alle fall gode nøkkelord*. Spørsmålet om bevæpningsordre fra operasjonelt nivå kan således sees i sammenheng med SOP - Standard Operating Procedures, og iverksett-aksjon-beslutning (Eid og Johnsen, 2005). Denne type beslutning er en strukturert og prosedyrestyr beslutning, hvor signaldeteksjon er avgjørende for handlingen. "Handlingen" er for disse tilfellene å gi bevæpningsordre, mens "signaldeteksjonen" er at nøkkelordene som for eksempel kniv og våpen er nevnt. Bevæpningsordre kan sees som en betinget handling, hvor handlingen utføres dersom betingelsene vurderes å være tilstede, som en standardprosedyre.

Når det gjelder situasjoner som genererer spørsmål om bevæpningsordre, har operasjonsledere en spesiell rolle. De arbeider på operasjonelt nivå, og skal i minst mulig grad blande seg i taktiske disponeringer og valg. De har selvsagt ting de skulle ha sagt, men opp mot bevæpningsspørsmålet, har de to alternativer: å gi, eller å ikke gi bevæpningsordre. RPD-modellen bygger blant annet på at et handlingsalternativ velges iverksatt uten at alternativet blir sammenlignet med andre alternativer. Det blir valgt ut fra oppfatningen om at det vil fungere. RPD bygger allikevel på tanken om at et visst antall handlingsalternativer finnes. Disse må eventuelt prøves, dersom det første handlingsalternativet ikke fungerer. På denne måten, kan man si at mine resultater ikke er helt i tråd med den RPD-modellen hva gjelder operasjonsleders beslutninger. Operasjonslederne har kun to handlingsalternativer. Allikevel viser operasjonsledere unisont til at erfaring er viktig. Dette ble blant annet uttalt fra en av operasjonslederne med tanke på bakgrunn for sine beslutninger: *Så jeg tror nok jeg spiller veldig mye på (...) egen erfaring. Kall det gjerne sunn fornuft, egenerfaring, egne opplevelser ute. Jeg har kjørt patrulje ute ca. 20 år, så jeg har liksom vært borti en del forskjellige, hva skal man si for noe.. settinger, forskjellige situasjoner."*

Mine resultat viser en unison enighet fra informantene på begge nivåer om at beslutninger om egenbevæpning, anmodning om og beslutningen om bevæpningsordre fattes på bakgrunn av

erfaring. En av informantene på taktisk nivå uttalte blant annet dette om hva som påvirket informantens beslutninger: *Det er kanskje summen av erfaringer, den forståelsen for politiarbeidet, kombinert med rammeverket vårt som er lovene som vi opererer innenfor. Og så er det taktikken som man trenes opp til, ikke sant.* Innen NDM trekker Klein (1989) frem nettopp at man i en naturlig setting vil reagere og handle på bakgrunn av tidligere *erfaring*. Erfaring trekkes frem som essensielt i denne formen for beslutningstaking.

RPD-modellen er en mer intuitiv, erfaringsbasert beslutningsprosess som passer godt under forhold med knapphet på tid (Klein, 1989). Under slike former for beslutninger, velges et handlingsalternativ iverksatt – alternativet blir ikke sammenlignet med andre alternativer, men ut fra oppfatningen om at det vil fungere. Som nevnt, bygger RPD allikevel på tanken om at et visst antall handlingsalternativer finnes. Disse må eventuelt prøves, dersom det første handlingsalternativet ikke fungerer. Innen ordenstjenesten, har patruljerende politi en rekke handlingsalternativer, jf. maktpyramiden. Tilstedeværelse, verbale kommunikasjonsteknikker, verbal makt, transport- og pågripelsesteknikker, pepperspray og gassvåpen, langkølle og teleskopbatong, slag og spark og til slutt skytevåpen er handlingsalternativer som er ”tilgjengelig”. Politiloven § 6 er klar og tydelig på forholdsmessighet – at politiet ikke skal ta i bruk sterkere midler enn nødvendig. Resultatene indikerer at politibetjentene ønsker bevæpning, på bakgrunn av å ha det som handlingsalternativ, som de senere kan bruke i sin beslutningsaktning. De bestemmer seg ikke for å bruke det, men ønsker å ha det med seg som et handlingsalternativ. Flere viser til at å ha våpen, ikke er sammenfallende med å bruke det, og en politibetjent uttalte: *”(...) jeg har en oppfatning av tjenestemenn ute, at når vi ber om bevæpning, så er det begrunnet. Og man har blitt veldig flinke også til å løse oppdrag med våpen i hylster for eksempel.”*

Videre er et poeng at Recognition-Primed Decision kjennetegnes av feed-forward loops med mental simulering og feed-back loops hvor effekten av de valgene som er foretatt blir vurdert på nytt (Njå og Rake 2008). De som er i best posisjon til å kontinuerlig vurdere situasjonen er politibetjentene på taktisk nivå. De leser situasjonen kontinuerlig, og får med seg den raske utviklingen og effekten av det middel de eventuelt forsøker å bruke, jf. maktpyramiden. Dersom lavere nivåer på maktpyramiden ikke fungerer, kan en raskt eskalerende situasjon fort gjøre det nødvendig med skytevåpen, jf. sitatet fra taktisk nivå: *situasjonen kan forandre seg veldig kjapt, og idet vi har forlatt bilen, så er det vanskelig å få tak i det skytevåpenet etterpå.*

Som jeg har forsøkt å vise i dette avsnittet tilsier karakteristika ved situasjoner med bevæpningsspørsmål, at den beste egnede beslutningsmetoden trolig er Naturalistic Decision Making (NDM) og Recognition-Primed Decision (RPD). Situasjonen har samme kjennetegn som en krise, og det er unison enighet blant informantene om at situasjonene krever akutte beslutninger, i dynamiske omgivelser. De eneste, som er i posisjon til å fatte beslutninger etter NDM og RPD, er i mine øyne politiet på taktisk nivå. De vil være tilstede, og er de eneste som vil oppleve direkte feed-back på de tiltak som besluttes iverksatt.

6.2 Hvordan påvirker beslutningsmyndighet bevæpningssituasjonen?

Det norske krisehåndteringssystemet bygger på prinsippene om nærhet, likhet, ansvar og samvirke (Meld. St. 29 (2011–2012) Samfunnssikkerhet). Uønsket hendelser og kriser skal håndteres på lavest mulig nivå, da disse kjenner krisen best og er best egnet til å håndtere den – desentralisert beslutningsmyndighet, jf. nærhetsprinsippet. Organiseringen skal være med mulig lik også under uønskede hendelser, og ansvarsforholdene internt skal ikke endres jf. likhetsprinsippet og de som har ansvar for et område skal også ha ansvar for denne utøvelsen ved uønskede hendelser, jf. ansvarsprinsippet (Meld. St. 29 (2011–2012) Samfunnssikkerhet). Normal oppdragsløsning i politiet gjennomføres uten involvering fra politimester, og også uten de store innvendinger fra operasjonelt nivå. Når det derimot oppstår en situasjon med spørsmål om bevæpningsordre blir situasjonen endret, jf. at det etter våpeninstruksen § 10 er politisjef (politimester) som skal fatte beslutningene, deretter følger stedfortreder, jourhavende og vaktsjef. Man går således bort fra nærhet og likhetsprinsippet.

‘t Hart m.fl. (2003) beskriver at tendensen innenfor politiet og andre operative styrker er en såkalt kommando og kontroll-tilnærming. Dette referer til at ledelse forekommer etter rang, og de viser videre til at politiet ofte opererer under en såkalt militær modell med pyramidalsk kommandostruktur, hvor hierarkiet står sentralt. Denne beskrivelsen av politiet, stemmer godt overens med resultatene fra dette prosjektet. For det første har Oslo OPS rett til å lede og til å gi ordre, og det er operatør eller operasjonsleder som gir ordre om løsning av oppdrag. Dersom det er uenighet om oppgaveløsningen, er det operasjonsleder som tar avgjørelsen. Når det gjelder bevæpninger og bevæpningsordre, er dette også organisert hierarkisk. Hovedregelen er at det er politimester som skal fatte bevæpningsordre, jf. våpeninstruksen § 10. Beslutningsmyndigheten følger deretter en fast rekkefølge via stedfortreder, jourhavende, vaktsjef og til slutt politimannen selv, jf. våpeninstruksen § 11.

Kruke (2012) understreker at nærhetsprinsippet gir føringer for kriseledelse i kriseområdet, for informasjonsutveksling i organisasjonen og ikke minst for lokalisering av beslutningsfullmakt. Kruke (2012) trekker videre frem beslutningsparadokset, som viser til beslutningstaking i kriser ikke er optimal: ”*Jo mer komplekst et problem er, jo høyere i organisasjonshierarkiet tenderer beslutninger til å fattes. Jo mer komplekst et problem er, jo nærmere problemet må man være for å forstå det*”. Mine resultater peker på en union oppfatning om at de som er nærmest problemet, er taktisk nivå. Det er de som ser og opplever situasjoner, som raskt endres. En av informantene uttalte blant annet: *Vi står oppi noe og ser en trussel, eller opplever trusselen*. Derimot peker mine resultater på at de som fatter beslutningene, ikke er de som er nærmest problemet, men heller er plassert høyere opp i hierarkiet, lenger bort fra problemet. En politibetjent uttalte at de *sitter trygt og godt inne i 3.etasje*.

Resultatene fra mine undersøkelser viser i tillegg en tendens til en felles oppfatning mellom nivåene om at dagens ordning og lovverk ikke er ideell. Det blir stilt spørsmål ved funksjonen til politimester og / eller visepolitimester, samt trukket frem den ekstra belastning og den tiden varslingen stjeler i en ellers hektisk hverdag. Ordningen blir ansett som svært gammeldags, og flere informanter stiller spørsmål ved om politimester eller visepolitimester er i stand til å trekke korrekte avgjørelser, både med tanke på fysisk tilstand, men også på bakgrunn av manglende politifaglig, taktisk og operativ kunnskap. Dette er ikke i tråd med nærhetsprinsippet, hvor uønsket hendelser og kriser skal håndteres på lavest mulig nivå, hvor også mannskapene kjenner krisen best og således også er best stilt til å håndtere den, jf. desentralisert beslutningsmyndighet (Meld. St. 29 (2011–2012) Samfunnssikkerhet). Flere operasjonsledere trekker frem at de ikke ringer for å *be* om bevæpning, men fordi det står i regelverket. En av dem uttalte: *Jeg ser ikke poenget, for å være ærlig. Grunnen til at det gjøres er at det står i instruksen. Jeg ringer aldri bakvakten for å spørre om bevæpning. Da er jeg ganske klar på at der skal det være bevæpning.*” mens en annen operasjonsleder sa:

”(...) i hvilken grad er faktisk vedkommende i stand til å absorberer og vurdere? (...) Du blir vekket om natta (...) så får du masse informasjon, og så skal du vurdere det, og så skal du gi et svar. Når vi ringer bakvakta, så er det ikke fordi vi er usikre. Vi ringer fordi vil vi ha bevæpning. Jeg ringer ikke for å spørre hva bakvakta mener. Det er for at han godkjenner det.”

Lovverket tilsier at beslutningene i slike tilfeller skal fattes av politisjef, altså politimester, jf. våpeninstruksen § 10. Komplekset blir som nevnt da at politimesteren ikke er nærme problemet, og således ikke vil forstå det, jf. Krukes beslutningsparadoks om at jo mer komplekst et problem er, jo nærmere må du være for å forstå det. Situasjonene er preget av kjennetegnene tilsvarende en raskt brennende krise, med en rask og skiftende utvikling. Dette tilsier at man bør gå bort fra den alminnelige hierarkiske/byråkratiske beslutningsstigen, og heller operere fleksibelt og adaptivt.

Formell desentralisering foreligger når lovverket er lagt opp til en forhåndsplanlagt desentralisering av beslutningsmyndighet. Dette er spesielt aktuelt der det kan forventes høy sårbarhet, og hvor kommunikasjonslinjene kan bli forstyrret, jf. 't Hart m.fl., 1993. Taktisk nivå har full anledning til å foreta egenbevæpning etter våpeninstruksen § 11: *Politimann som i det enkelte tilfelle er avskåret fra å innhente foresattes bevæpningsordre kan, når situasjonen gjør det helt nødvendig, bevæpne seg selv eller andre politimenn som er underordnet ham.* Og operasjonsleder har anledning til å gi bevæpningsordre etter våpeninstruksen § 10, 2.ledd: *Når politisjef ikke er tilgjengelig og forsinkelsen kan føre til tap av menneskeliv eller alvorlig personskade, (...) kan vaktstjef gi bevæpningsordre.* Jeg anser allikevel ikke lovverket til å være lagt opp til formell desentralisering av beslutningsmyndighet, da hovedregelen er at det er politimester som skal avgjøre spørsmål om bevæpningsordre.

't Hart m.fl. (1993) nevner at en form for reaksjonsmønster som kan oppstå under ekstraordinære hendelser er såkalt situasjonsbasert respons, hvor mannskaper oppfatter ekstrem trussel og tidspress. Dette kan føre til at de føler seg forpliktet til å bryte formelle beslutningsstrukturer. Mine resultater viser at situasjonsbasert respons synes å gjøre seg gjeldende hos politiet i situasjoner med bevæpningsspørsmål. Eksempelvis viser flere politibetjenter på det taktiske nivå til at de i situasjoner som de anser som svært tidskritisk, og potensielt svært farlig, går bort fra den hierarkiske beslutningsstigen, og heller fatter beslutning om egenbevæpning. En politibetjent uttalte dette om situasjoner med egenbevæpning:

”Altså det haster. Da har vi ikke tid til å innhente det. Da er det pågående situasjon. De gangene jeg har gjort det, har det vært pågående, dødelig vold. Og da har jeg ikke tid til å

gjøre det. (...) Du informerer om hva du gjør, og så handler du og gjør et eller annet i situasjonen.”

Resultatene mine viser også at en årsak til egenbevæpning, er at sambandsnettene er sprenget. Tett trafikk og sprenget samband kan således sees som medvirkende årsak til at de formelle beslutningsstrukturer, på grunn av overbelastning, blir brutt. En politibetjent uttalte dette om samband og mulighet for å formidle inn til Operasjonssentralen: *Ja, det er jo ofte den kapasiteten på sambandet da.. kan jo blokkere dette her ganske greit. Det kan det. Det er den største utfordringa.*” Dette kan sees i sammenheng med uformell desentralisering av beslutningsmyndighet, som er en form for reaksjonsmønster og beslutningstaking som kan finne sted innenfor operative yrker, når nivået som skal foreta seg noe føler tidspress, og / eller det er overbelastning på nivået hvor beslutninger normalt skal fattes (’t Hart m.fl., 1993). Dette fører til at beslutninger fattes på lavere nivå enn det lovverk og instruksjoner er lagt opp til.

Tendensen til uformell desentralisering av beslutningsmyndighet, grunnet tidspress og / eller overbelastning på nivået hvor beslutninger normalt skal fattes, jf. ’t Hart m.fl., 1993, synes også å gjøre seg gjeldende på operasjonelt nivå. Tiden trekkes igjen fram som essensiell årsak til dette, og for at operasjonsleder selv fatter beslutninger etter § 10, 2.ledd, jf. sitatet fra en operasjonsleder nedenfor:

(...) Fra vi får en melding til første patrulje er rett ved eller på stedet, så går det ofte bare minutter, noen ganger bare sekunder. (...) Her er det avstandene som vil spille veldig mye inn på tidsperspektivet. Så jeg nøler ikke med å gi bevæpning når jeg da ut ifra den der totalvurderingen synes at her må vi ha bevæpning. (...) Jeg er veldig motstander av å stoppe, fryse på en måte den situasjonen for lenge, for det er antageligvis publikummere, eller andre som på en måte ønsker eller kan kreve at politiet handler.”

Resultatene peker videre i retning av at selv om tiden praktisk talt er tilstede, er det flere operasjonsledere som allikevel ikke varsler, spesielt på natten. En av operasjonslederne uttalte dette ved spørsmål om hvordan vedkommende oppfatter ordningen med å ringe bakvakt på natta: *”Åh, håpløst... Helt håpløst! Så det har jeg slutta med. Jeg gjør ikke det lenger.”* Resultatene indikerer at operasjonsledere i større grad er bevisst muligheten i § 10, 2. og i større utstrekning argumenterer for tidsaspektet, og at det ikke er noe god idé å bruke tid i telefon med bakvakta. En operasjonsleder sa følgende: *Det er veldig dumt å sitte i telefon med*

bakvakta når vi har en skarp situasjon gående og operatørene maser og... ikke sant. Så jeg tror ofte vi tar en veldig selvstendig avgjørelse nå, og orienterer bakvakta i ettertid. Dette kan sees i sammenheng med uformell desentralisering av beslutningsmyndighet, grunnet tidspress og / eller overbelastning på nivået hvor beslutninger normalt skal fattes, jf. 't Hart m.fl., 1993. Dog har grensen for hva som er å anse som tidspress kanskje blitt lavere enn den var tidligere. Et mulig resultat av dette, kan være økt antall bevæpning, jf. tallmaterialet fra skyggeregnskapet, se figur 6.

Som jeg har forsøkt å vise er det en enighet mellom nivåene om at taktisk, men også operasjonelt nivå er de som er nærmest krisen, og at beslutningsmyndigheten bør senkes deretter. Dette vil lette beslutningsprosessen, og føre til at bevæpningsordre i enda større grad blir gitt der det er behov for det. I dag synes bevæpningstallet å øke i stor grad på grunn av en større bevissthet rundt våpeninstruksen § 10, 2.ledd og uformell desentralisering. Til tross for en viss enighet mellom nivåene om hvor beslutningsmyndigheten bør være, indikerer resultatene allikevel at det i enkelte tilfeller kan oppstå frustrasjon på taktiske nivå. Dette skyldes, slik jeg leser resultatene, en oppfatning av ulik situasjonsforståelse mellom operasjonelt og taktisk nivå, noe som bringer meg over på neste forskningsspørsmål.

6.3 Hvordan påvirkers antall bevæpninger av situasjonsforståelse på de ulike nivåene?

Jeg vil starte med å ta utgangspunkt i oppdrag initiert fra 01, Oslo OPS. Det første elementet innen situasjonsforståelse (nivå 1) dreier seg som om oppfatning av et element i omgivelsene. Altså dets tilstedeværelse, attributter og dynamikker (Endsley, 1995). I starten av et oppdrag, vil Operasjonssentralen og operasjonsleder sitte med denne informasjonen. Operasjonsleder vil bli klar over elementer via sambandsoperatør som forklarer hva innringer sier om en situasjon. Ansatte ved Operasjonssentralen vil videre gjøre søk og dermed kan operasjonsleder og operatører danne seg et bilde av situasjonen, og nivå 1 av situasjonsforståelsen, jf. sitatet fra en operasjonsleder: *I starten kanskje, kan vi sitte på masse informasjon, søk og alle våre meldingsmottak og alt mulig sånn. Og da har de et vakuum, eller kanskje ikke vakuum akkurat, men de har mindre opplysninger.* Ved oppdragene initiert fra 01, er de ansatte på taktisk nivå avhengig av operatører ved 01 og samband for å selv oppfatte elementene og nivå 1 av situasjonsforståelsen. Uten dette, vil det oppstå det en operasjonsleder nevner som ”et vakuum”. Flere på taktisk nivå beskriver at de forstår

situasjonen og tilstedeværelse av elementet på bakgrunn av den meldingen og beskrivelsen som innledningsvis leses ut fra Operasjonssentralen, en politibetjent uttalte blant annet dette om den første beskrivelsen og situasjonsforståelsen på bakgrunn av 01: *Det går mer i, altså.. beskrivelsen fra 01 når de leser ut om en persons oppførsel. Så vil du gjerne liksom danne et grunnlag (...) man får liksom et bilde av det 01 beskriver, og så vil man ofte da gjøre en vurdering.*

Nivå 2 innen situasjonsforståelse handler om ”forståelse av den nåværende situasjon” hvor man forsøker å forstå elementenes innvirkning sett i lys av de mål som er satt (Endsley, 1995). Politiets hovedmål er fremsatt i politiloven §§ 1 og 2: Politiet skal blant annet fremme og befeste borgernes rettsikkerhet, trygghet og alminnelige velferd for øvrig. De skal også beskytte person, eiendom og fellesgoder, den alminnelige tryggheten i samfunnet, samt at de skal yte borgerne hjelp og tjenester i faresituasjoner. Opp mot denne forståelsen blir det tydelig at både operasjonsledere og politibetjenter blir farget av politibetjentene som jobber som sambandsoperatører ved Oslo OPS. Hans / hennes tonefall og valg av ord, vil gi en indikasjon på hvordan elementet (trusselen) har innvirkning de overordnede målene, og i hvilken grad oppdraget er farlig eller ufarlig, haster eller er noe ”som kan tas ved anledning”. ”Jeg er avhengig av det operatøren skriver i loggen og det han muntlig formidler til meg. Så jeg er avhengig av at operatøren tar imot en så god melding som mulig for at jeg skal klare å forstå hva dette dreier seg om”, sa en av operasjonslederne, mens en av politibetjentene på taktisk nivå uttalte det på denne måten:

”Si at du sitter i en bil, og så er du på veg til et eller annet. Så får du først en situasjonsforståelse fra 01, så vil du kanskje oppleve at operatøren starter med å bare ”ja.. dra.. og sjekk.. en kar..”. Da vil du bli påvirket. Eller om han er veldig høyt oppe og ”DU MÅ DRA DIT OG SJEKKE!!!!”. Da vil du oppleve at du høyner beredskapen.”

Nivå 3 er det siste nivået blir forklart som evnen til å tilpasse sine handlinger på bakgrunn av de nevnte elementene (Endsley, 1995). Operasjonsleder kan tilpasse sine handlinger ved blant annet å gi / ikke gi bevæpningsordre, gi prioritet på samband til patruljer eller sende mange patruljebiler på oppdraget. De som kanskje er i en bedre posisjon til å oppnå det høyeste nivået innenfor situasjonsforståelse, som oppstår gjennom kunnskap om (nivå 1) og forståelse av dynamikken elementene har for den spesifikke situasjonen (nivå 2) (Endsley, 1995) er taktisk nivå. Situasjonsforståelse handler om nåtid, og et viktig element er å *forstå*

dynamikken og utviklingen i hver enkelt situasjon. Etter at oppdraget er lest ut, og patruljene ankommer stedet, vil det forekomme et skifte av hvem som innehar mest informasjon om oppdraget. For det første, kan det hende både nivå 1 og nivå 2 av situasjonsforståelsen blir endret for patruljene som kommer til stedet. En politibetjent på taktisk nivå sa det på denne måten: *Du har jo alltid de tilfellene hvor vi står oppi noe og ser en trussel, eller opplever trusselen – og vi kanskje ikke klarer å formidle den godt nok fordi vi allerede er i situasjonen. Mens 01 sitter på informasjonen de har fra melder.* Taktisk nivå velger deretter å handle på bakgrunn av sin nivå 1, 2 og 3 situasjonsforståelse, elementene de observerer og erfarer. Samtidig sitter operasjonsleder med en ”foreldet” situasjonsforståelse. En operasjonsleder på taktisk nivå beskriver at det i så tilfeller kan oppstå et avvik mellom situasjonsforståelsen på de to nivåene. Det oppstår en situasjon hvor Operasjonssentralen ikke henger med vedrørende situasjonsforståelsen, og jeg får vite at noen ganger forstår ikke operasjonslederne patruljenes handlinger, jf. uttalelsen fra en operasjonsleder:

”Og så skrider oppdraget fram. De kommer til stedet (...) Og da sitter vi fremdeles med vår litt aldrende situasjonsforståelse, mens *de* har en helt fersk og oppdatert en, som kanskje er ganske annerledes enn den vi sitter på, men med mindre den tilfaller oss på et eller annet vis, så sitter vi jo i vår situasjonsforståelse og skjønner ikke helt hvorfor de gjør som de gjør.”

Og det er akkurat her jeg tenker kjernen rundt bevæpningsordre foreligger. Jeg får signaler fra begge nivåene om at det fort oppstår ulik situasjonsforståelse, nivå 1 (”oppfatning av et element i omgivelsene”) og kanskje spesielt nivå 2 (”forståelse av den nåværende situasjon. Dette kan føre til og det oppstår avvik mellom nivåene i forhold til tanker om hva som må gjøres for å tilpasse sine handlinger etter omstendighetene (situasjonsforståelse nivå 3), for mitt prosjekt: spørsmål om bevæpningsordre eller ikke bevæpningsordre. Ulikhetene kan som nevnt over oppstå, ved at patruljene oppfatter situasjoner på stedet ” her og nå”, og ikke får formidlet den tilbake til 01. Men de kan også oppstå ved at operasjonsledere ikke får formidlet situasjonen og situasjonsforståelsen godt nok ut til patruljene, og at man således får et misforhold. Av eksempler på at Operasjonssentralen og Operasjonssentralen blir misforstått i forhold til situasjonen, trekkes det av flere operasjonsleder fram bruken av nettbrett i patruljebilene. Gjennom nettbrett har patruljene blant annet tilgang til Oslo politidistrikts PO-logg, og kan følge med på oppdrag som loggføres fra Operasjonssentralen. I loggen foreligger kun skriftlig informasjon, og at oppfatninger og meninger fra operatør ikke loggføres, jf. det en operasjonsleder sa: *Operatørene de skriver fakta. ”Mann observert med våpen” (...) men*

de skriver ikke den følelsen de får – den vurderingen de gjør som politifolk da, når de snakker med melder. Den skriver de ikke ned, men ofte så kan de si den i rommet. Det trekkes også frem utfordringene med at operatører skriver i ”sanntid”, og at det som sies loggføres, selv om oppfatningen av situasjonen endres. Man kan ikke redigere loggen i ettertid, jf. sitatet fra operasjonsleder:

”Så vi har hatt noen PO-logger som det ser ut som det er pågående skyting – altså skyting pågår, mens vi snakker med gjerningspersonen, men så vipper operatøren av seg hodesettet og sier: ”Vet du hva? Dette her er psykiatri. Dette her skjer ikke. Han sitter og finner på dette..” Men det som står i PO-loggen er ”skyting pågår.”

I disse situasjonene, er det operasjonelt nivå og operasjonsleder som sitter med best forståelse av situasjonen, og patruljenes forslag om bevæpningsordre – basert på deres situasjonsforståelse, vil ikke være korrekt.

Faktorer som kan begrense situasjonsforståelsen er manglende oppmerksomhet og liten arbeidshukommelse (Endsley, 1995). Ved hjelp av minnet vil erfarne mennesker klassifisere informasjon: forstå situasjonen, gjøre valg, tolke og forstå situasjonen på nytt, samt søke mer informasjon (Njå og Rake, 2008). Som nevnt tidligere i drøftingen, innehar operasjonslederne mye kompetanse og de fleste har lang fartstid og erfaring fra operativ tjeneste. Det blir poengtert fra flere informanter på taktisk nivå at lang erfaring ikke nødvendigvis er nok. Erfaringen må være fersk, og den erfaringen og arbeidshukommelsen er det ofte taktisk nivå som innehar. Flere politibetjenter på taktisk nivå refererer til at de som jobber på Operasjonssentralen kan få en såkalt operativ ”skill-fade”, hvor ferdighetene svinner / reduseres i takt med tiden, jf. uttalelsen: *”De som jobber ute har mer trening, de har mer erfaringsgrunnlag. Selv om du kanskje det har vært operative folk som sitter inne, så er det den ”skill-fade’en”.. den er jo stor!”* Jeg fikk videre signaler om at lik situasjonsforståelse mellom nivåene er lettere dersom operasjonsleder har en form for nærhet til ordenstjenesten, enten tid siden arbeid på ordenspatrulje, lang erfaring og fartstid på taktisk nivå, eller et sterkt engasjement og interesse for feltet, jf. uttalelsen: *De operasjonslederne som har en viss nærhet til, eller har hatt veldig nærhet til ordenstjenesten og kanskje særlig de som har hatt nærhet til spesialavdelingene, som har god taktisk innsikt da, de har en veldig mye mer sammenfallende situasjonsforståelse.* Det blir trukket fram fra taktisk nivå at de som er best til å bevare ”arbeidshukommelsen” er operasjonsledere som deltar på sentralisert trening, hvor

de se hva som rører seg i Oslos gater og holder seg a jour på hva som skjer. De som ikke gjør dette, har større vansker med å få lik situasjonsforståelse som taktisk nivå, jf. sitatet:

”Jeg tenker at noen operatører, operasjonsledere er veldig flinke til å være med ut på taktisk trening – sentralisert trening. Ser mannskapene trene (...) mens andre danner seg et bilde av det som kommer fra visepolitimester og politimester – i en teoretisk, akademisk pakke, for å si det rett ut. Og der blir situasjonsforståelsen ulik.”

Politibetjent, taktisk nivå.

Dersom situasjonsforståelsen er inadekvat, kan det få konsekvenser for beslutningstakeren i form av å velge feil mål, gå glipp av kritiske signaler eller å utføre feil handling (Klein, 1989). Dette gjelder på begge nivåer, både taktisk og operasjonelt nivå. Informanter på operasjonelt nivå forklarer at patruljer kan overvurdere eller undervurdere en situasjon, mens taktisk nivå forklarer at det også skjer på operasjonelt nivå. Når taktisk nivå er på stedet, er det de som har den nyeste, mest oppdaterte situasjonsforståelsen, og flere informanter på taktisk nivå trekker fram at de opplever at operasjonelt nivå, på bakgrunn av sin situasjonsforståelse av og til nærmest velger tilnæringsmetoden for dem, og at den er for defensiv i forhold til hva de selv ofte ønsker, jf. sitatet: *Jeg har opplevd at (...) Operasjonssentralen (...) innimellom velger nærmest metode for oss som er alt for defensiv i forhold til det vi ønsker, og sånn som vi ønsker å løse det. Og det er jo der jeg mener vi ikke er helt samstemt. Valget av løsning kan bli ansett som feil, og flere informanter poengterer at dette i verste fall kan være farlig for patruljen ute, jf. sitatet:*

”I den kretsen vår, er nok det lille geografiske området i Norge der det skjer flest av de type oppdrag (...) der du må bare nærmest ”gutse inn”. Og (...) det er helt åpenbart at her kommer politiet til å sette seg selv i en veldig risiko, hvis ikke valget fra Operasjonssentralen er offensiv for å si det sånn.”

Politibetjent, taktisk nivå.

Som jeg har forsøkt å vise handler situasjonsforståelse om nåtid. Situasjonsforståelsen vil variere mellom nivåene, og avhenge av faktorer som fysisk lokalisering, erfaring med mer. Hvem som har den beste forståelse av situasjonen, vil også variere i løpet av oppdraget, men alfa omega for oppdragsavvikling på en trygg og effektiv måte er kommunikasjon både underveis og i ettertid, samt fokus på ulikhetene som eksisterer mellom nivåene i politiet. Et

godt tiltak for samarbeidet mellom nivåene er ”divisjonsleders time”, som er nevnt i resultatdelen. Situasjonsforståelse henger i stor grad sammen med oppfattelse av risiko. Oppfattelse av risiko blir tatt opp i neste avsnitt.

6.4 Hvordan påvirkes antall bevæpninger av oppfattelsen av risiko på de ulike nivåene?

Risikopersepsjon handler, som Olsen m.fl. (2010) har beskrevet, om at både individuelle forhold og kjennetegn ved den kulturen man er en del av vil påvirke hva som oppfattes som risiko og hvor risikofyllt noe er. Risikopersepsjon antas å påvirke atferden og hvordan mennesker forholder seg i risikosituasjoner. Ifølge Aven og Renn (2010) kan ulike kulturer ha ulik oppfatning av hva som er å anse som risiko. I denne sammenheng velger jeg å se på operasjonelt og taktisk nivå i politiet som to separate enheter. Mine funn peker mot at nivåene generelt har en forholdsvis lik vurdering av risiko, jf. figur 10 og 11. Denne tendensen kan skyldes at politiet er forholdsvis homogene. Ansatte på de ulike nivåene er har den samme faglige utdannelsen, mange av de samme kursen og har erfaringer som ligner på hverandres. Operasjonslederne har lang fartstid som patruljerende politi, og har god kjennskap til situasjoner om politibetjenter på taktisk nivå kan komme borti. På denne måten kan man si at tjenestemenn og kvinner på de to nivåene har de vokst inn i en lik kultur, en politikultur. De har således noenlunde like referanseramme for å vurdere risiko. En av operasjonslederne uttalte: *Folk har forskjellige referanserammer... Nå er vi heldige i politiet, med ganske sånn homogene.. skulle en sagt på en måte.. Vi har veldig lik referanseramme.. mange da.. med felles utdanning og alt det, så..*

Resultatene viser at de to nivåene tilhører samme grunnleggende politikultur, og derfor har forholdsvis ensartet oppfatning av risiko. Allikevel finnes det noen ulikheter – både mellom de to nivåene, men også på innad på nivåene.

Ifølge Olsen m.fl. (2010) blir trusselen oppfattet som mer risikofyllt dersom den er observerbar og med akutte konsekvenser. At den er synlig og umiddelbar, sees i sammenheng med at resultatene indikerer et taktisk nivå har en noe høyere frykt og uttalt vurdering av risiko, og at de føler større risiko mot egen person. En politibetjent uttalte: *Du vet ikke noe konkret om risikoen før du på en måte treffer gjerningsmannen og kan se ham i øynene, og gjøre en bedømmelse av vedkommende der og da.* Flere politibetjentene på taktisk nivå

forklarer at de er direkte eksponert overfor faren, mens operatører og operasjonsleder sitter trygt inne på Operasjonssentralen, skjermet fra hendelsen og den risikoen hendelsen innebærer. En av informantene på taktisk nivå uttalte:

”Vi ser veldig mye, vi opplever veldig mye, vi vet at det er vi som må gå inn i eventuell situasjon hvis den skulle finne på å eskalere. Så vi vil jo antageligvis skyve den pilen i farligere retning enn det man kanskje vil gjøre når man sitter inne, og sitter trygt og godt inne i 3.etasje, ikke sant?”.

Denne forskjellen i vurdering av risiko, kan være en årsak til at politibetjentene på taktisk nivå på bakgrunn av sin nærhet til situasjonen anmoder om bevæpningsordre, men får ”nei” fra operasjonsleder, som ikke har den samme nærheten til risikoen. En av operasjonslederne uttalte dette om forskjellen mellom nivåene med tanke på risiko:

”(…) Jeg tror mye skyldes kanskje lang fartstid inne. Ting endrer seg ute. Man glemmer. Jo lenger man er vekk fra kanskje, la oss kalle det å være i felten, jo mer fantasi.. Hva skal man si? Jo vanskeligere er det å sette seg inn i situasjonen hva du faktisk møter. Du glemmer på en måte mørket, lukten, lydene, rop og skrik. Det usikre. Minnet om egen operativ erfaring svinner liksom etter hvert. Det tror jeg kanskje kan være en viktig faktor.”

Manglende personlig kontroll over risikoen er også en faktor som påvirker oppfattelse av den. Risikoen er lettere å akseptere dersom man har (overdreven?) tro på at egen personlig dyktighet eller egnethet kan påvirke og kontrollere risikokilden og føre til lavere risiko, jf. Olsen m.fl. (2010). Resultatene viser at både taktisk og operasjonelt nivå har en oppfattelse av at yngre tjenestemenn og kvinner hurtigere ber om bevæpningsordre. De anses som mindre trygge: både på systemet og sin egen evne til å håndtere risikokilden. I tillegg påstås det at de ikke har de ikke den samme erfaringsbanken som eldre tjenestemenn. En av informantene på taktisk nivå uttalte dette som en mulig forklaring: *Blir du sent på noe du er usikker på, så vil du veldig gjerne ha mest mulig oppbakking. Altså er du kjemperedd, så vil du helst ha ti mann fra beredskapstroppen bak.. som ”dette går bra gutten min”. Det er klart det. Så jeg tror trygghet betyr veldig, veldig mye.* Mens en operasjonsleder uttalte dette om de uerfarne polititjenestemenn / kvinner: *(…) Veldig uerfarne tjenestemenn / kvinner, det merker jeg med en gang. Omtrent fra du har sagt adressen, så kommer det spørsmål om alt mulig rart – og bevæpning. Og det er fordi de ikke kjenner systemet. For normalt, så kommer det herfra*

umiddelbart.” Den manglende personlige kontrollen, usikkerheten og faktoren med manglende personlig erfaring vurderes å spille inn på yngre tjenestemenn og kvinners oppfatning av risiko, som igjen spiller inn på tilbøyeligheten til å be om bevæpningsordre. Allikevel skal det sies at tilbøyeligheten til å anmode om bevæpningsordre fra yngre betjenter, ikke nødvendigvis fører til høyere bevæpningstall i seg selv. Både taktisk og operasjonelt nivå peker nemlig på at det lettere gis bevæpningsordre til eldre og erfarne politibetjenter.

Risiko som er ukjent aksepteres mindre, enn den risikoen vi har personlig erfaring med. Mennesker frykter det ukjente, jf. Olsen m.fl. (2010). I tillegg vurderes risikoen høyere dersom man ikke vet hva som kan bli konsekvensene (Olsen m.fl. 2010) Mine resultater viser at taktisk nivå er oppmerksom på den ”ukjente faktoren”. Selv om de har erfaring fra liknende oppdrag, er hvert oppdrag unikt, og inneholder usikkerhetsmomenter og en eller annen form for ukjent risiko. En av informantene satte det på spissen og uttalte: *”Hvordan vet vi at vi ikke blir møtt med kaffe, te og AG-3 når vi kommer frem?”*

Aven og Renn (2010) har i sin definisjon av risiko med det samme usikkerhetsmomentet: *an event or a consequence in a specific setting: the consequences (outcomes) are uncertain and something of human value is at stake.* Forespørsel om bevæpningsordre kan, sett opp mot usikkerhetsmomentet, være et ønske om bevæpning *før* risikoen har materialisert seg i en akutt hendelse. Jeg ser dette i sammenheng med uttalelser om at taktisk nivå i enkelte tilfeller ønsker bevæpning for sikkerhets skyld, jf. denne uttalelsen fra en politibetjent om ønsket om bevæpningsordre: *(...) og vi ønsker å ha det for å sikre oss selv. Han vifter ikke mot oss, men for sikkerhets skyld.* Dette argumentet blir nevnt blant noen av operasjonslederne, som deretter poengterer at det ikke er finnes noen hjemmel for dette, jf. uttalelsen fra en operasjonsleder: *Den hjemmelen finner jeg ikke noe sted. Det er ingen hjemmel som heter ”for sikkerhets skyld.” Derfor er det viktig å følge instruksverket vårt. Det skal være en plan på det. Hva er tanken bak det.* Imidlertid er ikke operasjonslederne fremmed for å gi bevæpningsordre ”for sikkerhets skyld”, men poengterer at det må være en plan bak det. De ønsker å vite hva tanken er bak bevæpningsanmodningen.

I dette avsnittet har jeg forsøkt å vise at informantene på taktisk og operasjonelt nivå i stor grad er enige i sin vurdering av risiko. Allikevel synes taktisk nivå i større grad å være påvirket av personlig eksponering, erfaring og personlig mestring / kontroll i situasjon. Spesielt virker det usikre / ukjente momentet å spille inn på det taktiske nivås vurdering av

risiko. Ønsket om bevæpningsordre henger muligens sammen med ønsket om å innhente dette i forkant, før risikoen har materialisert seg i en akutt hendelse. Vurdering av risiko handler tross alt om fremtiden. På denne måten, har taktisk nivå et virkemiddel og handlingsalternativ til å spille på i en dynamisk situasjon, jf. drøftingen over med tanke på beslutningsprosess.

7.0 Konklusjoner

Formålet med masteroppgaven var å fremskaffe mer kunnskap om beslutningsprosessen rundt bevæpninger. I tillegg var målet å undersøke hvordan situasjonsforståelse, risikopersepsjon og beslutningsmyndighet eventuelt påvirker antall bevæpninger i Oslo politidistrikt, og hvilken rolle disse faktorene *faktisk* spiller. Dette ble gjort gjennom dokumentanalyse, gjennomgang av tallmateriale, samt gjennom intervjuer av informanter på taktisk og operasjonelt nivå. Intervjuene er av spesiell stor verdi, da dette gir et innblikk i politiets hverdag og de ansattes arbeidssituasjon.

Når det gjelder bevæpningsordre viser mine funn at politiet opererer etter en streng hierarkisk struktur hvor politimester etter våpeninstruksen § 10 skal fatte beslutningene. Våpeninstruksen og dens hovedregel synes å være basert på tydelige, oversiktlige situasjoner – med god tid å fatte korrekte avgjørelser. Mine undersøkelser viser imidlertid at virkeligheten er en annen. Situasjoner hvor behovet for bevæpningsordre oppstår, er heller ofte preget av et stort farepotensiale, dårlig tid og liten oversikt. De samme kjennetegnene er gjeldende for kriser, og resultatene viser til at det i slike situasjoner er nødvendig å fatte akutte beslutninger under dynamiske omgivelser. Den mest passende beslutningsprosessen i så måte, synes å være Naturalistic Decision Making og Recognition-Primed Decision, jf. Klein (1989). De som er i best posisjon til å fatte slike beslutninger er trolig politibetjentene på taktisk nivå. De er de eneste som vil oppleve direkte feed-back / tilbakemelding på de tiltak som besluttes iverksatt. Instruks og oppfatninger om virkeligheten spiller således ikke på lag.

I mitt studie fremkommer det også tydelig at politimesterens rolle i bevæpningsspørsmålene er i sterk konflikt med nærhet-, likhet og ansvarsprinsippet som det norske krisehåndteringssystemet bygger på (Meld. St. 29 (2011–2012) Samfunnsikkerhet). Mine funn indikerer at de som best forstår situasjonen og problemet er taktisk - , men også operasjonelt nivå. Beslutningsparadokset til Kruke (2012) synes å gjøre seg gjeldende: jo mer kompleks et problem er, jo høyere i organisasjonshierarkiet tenderer beslutninger til å fattes, samtidig som disse faktorene tilsier at jo nærmere må man være for å forstå det. Resultatet av dette viser seg blant annet i uformell desentralisering, og for operasjonslederne et større fokus

på våpeninstruksen § 10, 2.ledd. Det er de nærmest problemet som bør avgjøre spørsmål om bevæpningsordre, og de siste årene viser bevæpningstillene en klar økning i antall.

Mine funn tyder på at situasjonsforståelse i noe grad avviker mellom nivåene. Hvem som har best forutsetninger for forståelsen av situasjonen, vil variere i løpet av et oppdrag. Situasjonsforståelsen handler om nåtid. I starten av et oppdrag, kan ofte Operasjonssentralen og operasjonsleder sitte med viktige og nyttige opplysninger. Imidlertid kan rollene endres når patruljen kommer til stedet. Da vil taktisk nivå få ny informasjon fra omgivelsene, som danner grunnlag for en revidert situasjonsforståelse. Situasjonsforståelse handler ikke kun om å oppfatte elementene, men også om å forstå deres betydning og påvirkning for valg av handling, jf. Endsley (1995). Grunnet ulike situasjonsforståelser mellom nivåene, kan det fort oppstå noen konflikter. Og der situasjonsforståelsen er inadekvat, kan det få konsekvenser for beslutningstakeren i form av å velge feil mål, gå glipp av kritiske signaler eller å utføre feil handling (Klein, 1989). Dette er viktig å understreke at dette gjelder for begge nivåer. Mine funn tyder på en bedring, men fremdeles forekommer det situasjoner hvor taktisk nivå oppfatter operasjonsleders ”nei” på anmodning om bevæpningsordre som feil – og rett og slett som farlig. Videre funn er at det er lettere å oppnå felles situasjonsforståelse mellom taktisk nivå og de operasjonsledere med ”arbeidshukommelse”, jf. Endsley (1995). Dette vil si at erfaring må holdes ved like, og ”skill-fade” – hvor ferdigheter reduseres i takt med tiden inne på Operasjonssentralen, er en utfordring med tanke på felles situasjonsforståelse.

Situasjonsforståelse og oppfattelse av risiko henger sammen, men mens situasjonsforståelse handler om nåtid, handler oppfattelse av risiko om fremtid. Mine funn viser at oppfattelse av risiko, til tross for store likheter, også avviker i noe grad både mellom og innad på nivåene. Taktisk nivå synes grunnet sin utsatte posisjon å ha et høyere fokus på usikkerhetsmomentet og den risikoen de er direkte eksponert for. Å ha våpen med på oppdrag, synes å være et ønske om et handlingsalternativ under dynamiske og mulig eskalerende situasjoner. Disse funnene kan indikere at taktisk nivå og deres bevæpningsanmodning ”for sikkerhets skyld” skyldes et ønske om bevæpning *før* risikoen har materialisert seg i en akutt hendelse.

Mine funn peker på at avvikene i situasjonsforståelse og oppfattelse av risiko kan skyldes erfaring, fysisk lokalisering, samt manglende eller dårlig kommunikasjon mellom nivåene. Det er en oppfattelse om bedring av forholdet mellom operasjonelt og taktisk nivå de siste årene. Selv om ikke situasjonsforståelsen alltid er den samme, får jeg signaler om at

Operasjonssentralens terskel for å gi bevæpningsordre har blitt lavere, og at det er et større fokus på å forstå hverandre, og legge forholdene til rette, jf. divisjonsleders time. Denne forståelsen for hverandres nivå og arbeidsoppgaver gjelder mellom begge nivåene.

Litteraturliste

- Aakvaag, G. (2008) *Moderne sosiologisk teori*. Oslo: Abstrakt Forlag AS.
- Andersen, S. S. (2006) *Aktiv informantintervjuing*. Norsk statsvitenskapelig tidsskrift, vol. 22. (Kvalitativ metode kap.)
- Aven, T. og Renn, O. (2010) *Risk Management and Risk Governance. Concepts, Guidelines and Applications*. Berlin, Heidelberg: Springer-Verlag.
- Aven, T., Boyesen, M., Njå, O., Olsen, K. H og Sandve, K. (2011) *Samfunnssikkerhet*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Bazerman, M (1998) *Judgement in Managerial Decision Making*, New York: John Wiley & Sons.
- Blaikie, N. (2010). *Designing Social Research*. Malden: Polity Press. 2 Edition.
- Boin, A., 't Hart, P., Stern, E. og Sundelius, B. (2005) *The Politics of Crisis Management. Public Leadership under pressure*. Cambridge University Press. New York.
- Brun, W. & Kobbeltvedt, T. (2005) *Beslutningstaking i operative situasjoner*. i Eid, J. & Johnsen, B.H. red. *Operativ psykologi*. Bergen, Fagbokforlaget, s. 155-178.
- Dalen, M. (2011) *Intervju som forskningsmetode: En kvalitativ tilnærming*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Danemark et al. *Generalisering, vetenskapliga slutledningar och modeller för förklarande samhällsvetenskap*, fra Danemark et al. (1997) *Att förklara samhället*. Lund: Studentlitteratur.
- Eid, J. og Johnsen, B.H. (2005) *Operativ psykologi*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Ellefsen, B. *Triangulering – eller hvorfor og hvordan kombinere metoder?* fra Lorensen, M. (red.) (1998) *Spørsmålet bestemmer metoden. Forskningsmetoder i sykepleie og andre helsefag*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Endsley, M. R. (1995) *Toward a Theory of Situation Awareness in Dynamic Systems*. Lubbock, Texas: Texas Tech University, i *Human Factors: The Journal of the Human Factors and Ergonomics Society*, March 1995. Vol. 37 no. 1, 32-64.
- Engelstad, F. (2001) *Hjernekraft får gjerne makt: Kunnskap og makt i arbeidslivet*. (s.111-118.) i *Søkelys på arbeidsmarkedet*, 2001. Årgang 18. Oslo: Universitetet i Oslo.
- Esterberg, K. G. (2002) *Qualitative methods in social research*. Boston: McGraw-Hill.
- Finstad, L. (2000) *Politiblikket*. Oslo: Pax Forlag A/S.
- Gilje, N., Grimen, H. (2011) *Samfunnsvitenskapenes forutsetninger*. Oslo: Universitetsforlaget.

't Hart, P., Rosenthal, U. og Kouzmin, A. (1993): *Crisis Decision Making: The Centralisation Thesis Revisited*. In *Administration and society*, Vol. 25, No. 1, May 1993.

Hellesø-Knuten, K. (2003) *Belastninger og stress ved Operasjonssentralen, Oslo Politidistrikt*. (Hovedfagsoppgave i psykologi, NTNU / Trondheim.)

Hellesø-Knuten, K. (2013) *Jakten på risiko. Vurderinger, følelser og valg hos patruljerende politi*. (Doktorgradsavhandling, Samfunnsvitenskapelig fakultet, UiS / Stavanger.)

Ibsen, B. F., Greiner, T., Nigard, P. og Holst, J. (2008) *Politipsykologi. En grundbog*. København: Hans Reitzels Forlag.

Jacobsen, D. I. (2005) *Hvordan gjennomføre undersøkelser?: Innføring i samfunnsvitenskapelig metode*. Kristiansand: Høyskoleforlaget.

Johannessen, A., Tuft P.A. og Kristoffersen, L. (2005) *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*. Oslo: Abstrakt forlag A/S.

Johnson, B. R og Onwuegbuzie, A. J. (2004) *Mixed Methodes Research: A Research Paradigm Whose Time Has Come*. *Educational researcher*, vol. 33, no. 7, pp. 14-16, 2004.

Jones, P.E. og Roelofsma, P. (2000) *The potential for social contextual and group biases in team decision-making: biases, conditions and psychological mechanisms*. *Ergonomics* 2000, vol. 43 no 8.

Kahneman, D. (2012) *Tenke for og langsomt*. Oslo: Pax forlag A/S.

Klein, G. (1989) *Recognition-Primed Decisions*. *Advances in Man-Machine Systems Research* no. 5.

Kruke, B. I. (2012) *Samfunnssikkerhet og krisehåndtering: Relevans for 22. juli 2011.* 22. juli-kommisjonen Notat 7/12.

Kvale, S. (1989) *Issues of validity in Qualitative research*. Lund: Studentlitteratur.

Kvale, S. (1997) *InterView – en introduktion til det kvalitative forskningsinterview*. København: Hans Reitzels Forlag.

Lie, A. L. og Lagestad, P. (2011) *Arrestasjonsteknikk*. (2.utg.) Oslo: Gyldendal.

Lipshitz, R et.al (2001) *Focus article: Taking stock on naturalistic decision making*. *Journal of Behavioral Decision Making* no. 14 2001.

NESH (2006) *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi*. De nasjonale forskningsetiske komiteer.

Nilstad, M. og Nilsen, J. R. (2000) *Publikumsrettet politiarbeid. Generell del*. Nesbru: Forlaget Vett & Viten AS.

- Nilstad, M. (2004) *Publikumsrettet politiarbeid. Spesiell del*. Nesbru: Forlaget Vett & Viten AS.
- Njå, O. Og Rake, E. L (2008) *A discussion of decision theories applied in incident command*. International Journal of Emergency Management.
- NOU 2012:14. *Rapport fra 22.juli-kommisjonen*. Oslo: Departementenes servicesenter, Informasjonsforvaltning.
- NRK. Tilgjengelig fra <http://www.nrk.no/norge/1.11439953> [Nedlastet 15.03.2014].
- Olsen, O. E, Mathiesen, E. R. og Boyesen, M. (2010) *Media og krisehåndtering. En bok om samspillet mellom journalister og krisehåndterere*. Kristiansand: Høyskoleforlaget AS – Norwegian Academic Press.
- Politidirektoratet (2010) *Politiet i Norge*. (POD publikasjon nr. 2010/01 B) Oslo: Politidirektoratet.
- Politidirektoratet (2011) *PBSI Politiets beredskapssystem Del 1. Retningslinjer for politiets beredskap*. (POD-publikasjon nr. 2011/04.) Oslo: Politidirektoratet.
- Politi-loven (1995) *Lov om politiet av 4.august 1995*. Oslo: Cappelen Akademiske Forlag.
- Politiinstruksen (1990) *Alminnelig tjenesteinstruks for politiet*. (Fastsatt av kronprinsregentens resolusjon av 22.6.1990 med hjemmel i lov politiet av 13.mars 1936 § 29.) Oslo: Det Kongelige Justis og politidepartement.
- Rachlew, A. (2010) *Å forske på sine egne: Metodiske og etiske utfordringer knyttet til forskning på egen profesjon*. i Myklebust, T. og Thomassen G. (Red.) *Arbeidsmetoder i politiet*. (s.127-149). PHS Forskning, 2010:3. Oslo: Politi-høgskolen.
- Reiner, R. (2000) *Police research*. i King, R. D. og Wincup, E. (red) *Doing Research on Crime and Justice*. New York: Oxford University Press.
- Rosenthal, U., Boin, R. A og Comfort, L. K. (2001) *Managing Crises: Threats, Dilemmas, Opportunities*. Springfield, Illinois USA: Charles C Thomas – Publisher, LTD.
- Ryen, A. (2002) *Det kvalitative intervjuet – fra vitenskapsteori til feltarbeid*. Bergen: fagbokforlaget.
- Silverman, D. (1993) *Interpreting qualitative data: Methods for analysing talk, text and interaction*. London: Sage.
- Silverman, D. (2000) *Doing qualitative research: a practical handbook*. London: Sage Publications.
- St.meld. nr. 29 (2011-2012) *Samfunnssikkerhet*. Oslo: Justis- og beredskapsdepartementet.
- St.meld. nr. 42 (2004-2005) *Politiets rolle og oppgaver*. Oslo: Justis- og politidepartementet.

Yin, R. K. (2014) *Case Study Research. Design and Methods*. Fifth Edition. Thousand Oaks: Sage.

Våpeninstruksen (1989) *Våpeninstruks for politiet* (Gitt av Justisdepartementet 1.august 1989, med hjemmel i lov av 13.mars 1936 om politiet).

Vedlegg

Vedlegg 1: Intervjuguide, taktisk nivå

HUSK:

Hvordan påvirker situasjonsforståelse og oppfattelse av risiko på taktisk og operasjonelt nivå antall bevæpninger i Oslo politidistrikt?

- Hvordan påvirkes antall bevæpninger av situasjonsforståelse på de ulike nivåene?
- Hvordan påvirkes antall bevæpninger av oppfattelsen av risiko på de ulike nivåene?
- Hvordan påvirker beslutningsmyndighet/fullmakt bevæpningssituasjonen?

Respondenten:

Tittel:

Arbeidssted:

Erfaring:

Erfaring i nåværende stilling:

Beslutningene:

Jeg ønsker at du på generelt plan tenker gjennom situasjoner hvor du har bedt om bevæpningsordre, og situasjoner hvor du har valgt å bevæpne deg selv – uten å innhente bevæpningsordre i forkant.

1. Fortell om faktorer som taler *for* å be om bevæpningsordre? Kom gjerne med eksempler. Hva er de mest vanlige begrunnelsene dine for å be om bevæpningsordre?

Jeg lurer nå på hvordan du som regel oppfatter situasjonene hvor du velger å be om bevæpningsordre. Kommenter gjerne underveis.

2. Oppfattelse av situasjonen hvor det blir bedt om bevæpningsordre:

- Oversiktlig / uoversiktlig?
- Svært tidskritisk / tidskritisk / ikke tidskritiske?
- Ufarlig / lite farlig / farlig / veldig farlig?

(Hvis ”farlig”, ”veldig farlig”: Hvem tenker du situasjonen er farlig for?)

3. Har du noen gang bedt om bevæpningsordre, men ikke fått det? Hva tenker du om avgjørelsen?
4. Fortell om faktorer som taler for å bevæpne seg selv, uten å innhente bevæpningsordre i forkant. Hva er de mest vanlige begrunnelsene dine for å gjøre dette?

Jeg lurer nå på hvordan du som regel oppfatter situasjoner hvor du velger å bevæpne deg selv, uten å innhente formell bevæpningsordre. Kommenter gjerne underveis.

5. Oppfattelse av situasjoner hvor du velger å bevæpne deg selv:

- Oversiktlig / uoversiktlig?
- Svært tidskritisk / tidskritisk / ikke tidskriske?
- Ufarlig / lite farlig / farlig / veldig farlig?

(Hvis ”farlig”, ”veldig farlig”: Hvem tenker du situasjonen er farlig for?)

Beslutningsgrunnlag / påvirkningsfaktorer

Jeg ønsker nå å få vite mer om beslutningsgrunnlag og faktorer som kan påvirke deg og dine beslutninger:

6. Hvor henter du grunnlaget for dine beslutninger?

7. Hva påvirker deg og dine beslutninger? (Spør først generelt.)

Jeg vil nå gjennomgå noen faktorer, som tenkt sett kan påvirke beslutninger. Jeg ønsker at du tar stilling til hver enkelt av faktorene, og i hvilken grad de påvirker dine beslutninger. Kommenter gjerne underveis.

8. Jeg påvirkes av følgende faktor i følgende grad:

Faktor/Påvirkningsgrad	Veldig liten grad	Liten grad	Stor grad	Veldig stor grad
Lovverk.				
Føringer fra Politimester / Politidistrikt.				
Skriftlig fakta i PO-loggen.				
Syn- og hørselsinntrykk.				
Operatør ved 01.				
Andre patruljer på oppdraget				
Nyhetsbildet / media.				
Tidligere erfaring med liknende oppdrag.				

Dagsform / humør.				
Historikk på mistenkt i oppdraget.				
Opplevd Tidsnød.				
Opplevd press / politikk.				
(Subjektiv) oppfatning av risiko mot kollegaer / deg selv.				
(Subjektiv) oppfatning av risiko mot 3.part.				

Risikopersepsjon:

Vi har allerede vært inne på risiko og oppfatning av dette i det forrige spørsmålet. Jeg ønsker nå å gjennomgå noen tenkte oppdrag, og ønsker at du klassifiserer dem etter hvor farlig du oppfatter dem. Jeg ønsker svært gjerne at du kommenterer underveis, og du er velkommen til å komme med flere oppdrag du tenker er relevante å ha med. Det er kun snakk om oppdrag initiert av 01.

Hva er risiko?

9. Følgende oppdrag oppfatter jeg som med følgende farlighetsgrad:

Oppdrag/oppfattelse	Ufarlig	Lite farlig	Farlig	Veldig farlig
Oppdrag 1: Tyveri/naskeri fra butikk. ID-kontroll.				
Oppdrag 2: Ordensforstyrrelse offentlig sted: Slåsskamp mellom 3-4 personer.				
Oppdrag 3: Ordensforstyrrelse offentlig sted: Beruset person som roper og skriker.				
Oppdrag 4: Ordensforstyrrelse ved institusjon – eks. Kirkens bymisjon. Tidligere voldshistorikk på mistenkte, også mot politiet.				
Oppdrag 5: Person observert med kniv.				

Oppdrag 6: Person observert med skytevåpen.				
Oppdrag 7: Husbråk med vold. 1 kvinne og 1 mann. Begge ukjente for politiet fra tidligere.				
Oppdrag 8: Husbråk med vold. 1 kvinne og 1 mann. Begge ukjente for politiet. Registrert et jaktvåpen på adressen.				
Oppdrag 9: Husbråk med vold. 1 kvinne og 1 mann. Begge godt kjent i politiets registre. Tips i politiets systemer om at voldelig part tidligere har vært i besittelse av skytevåpen.				
Oppdrag 10: Bistand helsevesen - avhenting av psykisk syk person. Ingen uttalelser om å skulle skade seg selv eller andre i dag. Ingen tidligere historikk hos politiet.				
Oppdrag 11: Bistand helsevesen - avhenting av psykisk syk person, alene. Grov voldshistorikk, også med kniv. Ingen indisier om at personen i dag ønsker å skade seg selv eller andre.				
Oppdrag 12: Person som har skadet seg selv med kniv.				
Oppdrag 13: Søk etter gjerningsperson: Ran av person – bruk av vold, ingen våpen vist frem.				

Oppdrag 14: Søk etter gjerningsperson. Ran av person – trusler med kniv.				
Oppdrag 15: Søk etter gjerningsperson. Ran av person – trusler med skytevåpen.				
Oppdrag 16: Legemsfornærmelse. Begge parter på stedet				
Oppdrag 17: Legemsbeskadigelse (uten bruk av våpen/slagvåpen). Begge parter på stedet.				
Oppdrag 18: Melding om mistenkelig dødsfall.				
Oppdrag 19: Melding om mistenkelig dødsfall.				
Oppdrag 20: Person observert med øks i Oslo sentrum.				

- Kommer du på andre oppdrag jeg burde ha med?

Situasjonsforståelse:

Vi skal nå snakke om situasjonsforståelse, og din oppfatning av dette.

10. Hva er situasjonsforståelse?

11. Hva forbinder du med situasjonsforståelse?

12. Hvilke faktorer påvirker din situasjonsforståelse?

13. Hvordan kommuniseres situasjonsforståelsen din til andre nivåer i politiet?

14. Hva er utfordringen for å få til denne kommunikasjonen?

15. Har du inntrykk av felles situasjonsforståelse mellom operasjonelt og taktisk nivå? (Når er dette tilfelle, når er det ikke tilfelle?)

Nå skal fokuset være på taktisk nivå, og deretter litt på operasjonsledere og det operative nivå.

Om patruljene ute:

16. Hva oppfatter du skal til for at patruljene ute spør om bevæpningsordre?

17. Er det forskjellig tilbøyelighet for å spørre om bevæpningsordre mellom patruljene og mellom ulike stasjoner? Hva kan forklare det?

18. Har praksisen for å be om bevæpningsordre endret seg? Hvorfor/Hva kan forklare det?

OL:

19. Tror du det er forskjeller mellom ulike operasjonsledere med tanke på å gi bevæpningsordre, og hvorfor er det forskjeller?

20. Har du inntrykk av at operasjonsledere vurderer risiko ulikt? Er det noen spesielle oppdrag som utmerker seg spesielt? Hvilke?

21. Har du inntrykk av at operasjonsledere lar seg påvirke av andre? I så tilfelle av hvem og hvorfor?

Generell bevæpning:

22. Er du for eller mot generell bevæpning? (Ikke noe utgreiing her...)

Helt til slutt lurer jeg på om:

23: Er det noe jeg burde ha spurt om, som ikke er dekket av spørsmålene?

Vedlegg 2: Intervjuguide, operasjonelt nivå

HUSK:

Hvordan påvirker situasjonsforståelse og oppfattelse av risiko på taktisk og operasjonelt nivå antall bevæpninger i Oslo politidistrikt?

- Hvordan påvirkes antall bevæpninger av situasjonsforståelse på de ulike nivåene?
- Hvordan påvirkes antall bevæpninger av oppfattelsen av risiko på de ulike nivåene?
- Hvordan påvirker beslutningsmyndighet/fullmakt bevæpningssituasjoner?

Respondenten:

Tittel:

Arbeidssted:

Erfaring:

Erfaring i nåværende stilling:

Beslutningene:

Jeg ønsker at du på generelt plan tenker gjennom situasjoner hvor du har valgt å gi bevæpningsordre, og oppdrag hvor du har valgt å ikke gi bevæpningsordre.

1. Fortell om faktorer som taler *for* å gi bevæpningsordre? Kom gjerne med eksempler.

Hva er de mest vanlige begrunnelsene din for å gi bevæpningsordre?

Jeg lurer nå på hvordan du som regel oppfatter situasjonene hvor du velger å gi bevæpningsordre. Kommenter gjerne underveis.

2. Oppfattelse av situasjonen hvor det blir gitt bevæpningsordre:

- Oversiktlig / uoversiktlig?
- Svært tidskritisk / tidskritisk / ikke tidskritiske?
- Ufarlig / lite farlig / farlig / veldig farlig?

(Hvis ”farlig”, ”veldig farlig”: Hvem tenker du situasjonen er farlig for?)

3. Fortell om faktorer som taler *mot* å gi bevæpningsordre, til tross for at det er forespurt.

Kom gjerne med eksempler. Hva er de mest vanlige begrunnelsene dine for ikke å gi bevæpningsordre?

Jeg lurer nå på hvordan du som regel oppfatter situasjoner hvor du velger å ikke gi bevæpningsordre.
Kommenter gjerne underveis.

4. Oppfattelse av situasjoner hvor du velger å ikke gi bevæpningsordre:

- Oversiktlig / uoversiktlig?
- Svært tidskritisk / tidskritisk / ikke tidskritiske?
- Ufarlig / lite farlig / farlig / veldig farlig?

(Hvis ”farlig”, ”veldig farlig”: Hvem tenker du situasjonen er farlig for?)

5. Har du opplevd at patruljer har bevæpnet seg selv, uten å innhente bevæpningsordre i forkant? Hva tenker du om det?

Beslutningsgrunnlag / påvirkningsfaktorer

Jeg ønsker nå å få vite mer om beslutningsgrunnlag og faktorer som kan påvirke deg og dine beslutninger:

6. Hvor henter du grunnlaget for dine beslutninger?

7. Hva påvirker deg og dine beslutninger? (Spør først generelt.)

Jeg vil nå gjennomgå noen faktorer, som tenkt sett kan påvirke beslutninger. Jeg ønsker at du tar stilling til hver enkelt av faktorene, og i hvilken grad de påvirker dine beslutninger. Kommenter gjerne underveis.

8. Jeg påvirkes av følgende faktor i følgende grad:

Faktor/Påvirkningsgrad	Veldig liten grad	Liten grad	Stor grad	Veldig stor grad
Lovverk.				
Føringer fra Politimester / Politidistrikt.				
Skriftlig fakta i PO-loggen.				
Syn- og hørselsinntrykk.				
Operatør ved 01				
Patruljer på oppdraget.				
Nyhetsbildet / media.				
Tidligere erfaring med liknende oppdrag.				
Dagsform / humør.				
Historikk på mistenkt i oppdraget				
Opplevd Tidsnød				

Opplevd press / politikk				
(Subjektiv) oppfatning av risiko mot kollegaer				
(Subjektiv) oppfatning av risiko mot 3.part.				

Risikopersepsjon:

Vi har allerede vært inne på risiko og oppfatning av dette i det forrige spørsmålet. Jeg ønsker nå å gjennomgå noen tenkte oppdrag, og ønsker at du klassifiserer dem etter hvor farlig du oppfatter dem. Jeg ønsker svært gjerne at du kommenterer underveis, og du er velkommen til å komme med flere oppdrag du tenker er relevante å ha med. Det er kun snakk om oppdrag initiert av 01.

Hva er risiko?

9. Følgende oppdrag oppfatter jeg som med følgende farlighetsgrad:

Oppdrag/oppfattelse	Ufarlig	Lite farlig	Farlig	Veldig farlig
Oppdrag 1: Tyveri/naskeri fra butikk. ID-kontroll.				
Oppdrag 2: Ordensforstyrrelse offentlig sted: Slåsskamp mellom 3-4 personer.				
Oppdrag 3: Ordensforstyrrelse offentlig sted: Beruset person som roper og skriker.				
Oppdrag 4: Ordensforstyrrelse ved institusjon – eks. Kirkens bymisjon. Tidligere voldshistorikk på mistenkte, også mot politiet.				
Oppdrag 5: Person observert med kniv.				
Oppdrag 6: Person observert med skytevåpen.				
Oppdrag 7: Husbråk med vold.				

1 kvinne og 1 mann. Begge ukjente for politiet fra tidligere.				
Oppdrag 8: Husbråk med vold. 1 kvinne og 1 mann. Begge ukjente for politiet. Registrert et jaktvåpen på adressen.				
Oppdrag 9: Husbråk med vold. 1 kvinne og 1 mann. Begge godt kjent i politiets registre. Tips i politiets systemer om at voldelig part tidligere har vært i besittelse av skytevåpen.				
Oppdrag 10: Bistand helsevesen - avhenting av psykisk syk person. Ingen uttalelser om å skulle skade seg selv eller andre i dag. Ingen tidligere historikk hos politiet.				
Oppdrag 11: Bistand helsevesen - avhenting av psykisk syk person, alene. Grov voldshistorikk, også med kniv. Ingen indisier om at personen i dag ønsker å skade seg selv eller andre.				
Oppdrag 12: Person som har skadet seg selv med kniv.				
Oppdrag 13: Søk etter gjerningsperson: Ran av person – bruk av vold, ingen våpen vist frem.				
Oppdrag 14: Søk etter gjerningsperson. Ran av person – trusler med kniv.				

Oppdrag 15: Søk etter gjerningsperson. Ran av person – trusler med skytevåpen.				
Oppdrag 16: Legemsfornærmelse. Begge parter på stedet				
Oppdrag 17: Legemsbeskadigelse (uten bruk av våpen/slagvåpen). Begge parter på stedet.				
Oppdrag 18: Melding om mistenkelig dødsfall.				
Oppdrag 19: Melding om mistenkelig dødsfall.				
Oppdrag 20: Person observert med øks i Oslo sentrum.				

- Kommer du på andre oppdrag jeg burde ha med?

Situasjonsforståelse:

Vi skal nå snakke om situasjonsforståelse, og din oppfatning av dette.

10. Hva er situasjonsforståelse?

11. Hva forbinder du med situasjonsforståelse?

12. Hvilke faktorer påvirker din situasjonsforståelse?

13. Hvordan kommuniseres situasjonsforståelsen din til andre nivåer i politiet?

14. Hva er utfordringen for å få til denne kommunikasjonen?

15. Har du inntrykk av felles situasjonsforståelse mellom operasjonelt og taktisk nivå? (Når er dette tilfelle, når er det ikke tilfelle?)

Nå skal fokuset litt over på patruljen ute, og andre operasjonsledere.

Om patruljen ute:

16. Hva oppfatter du skal til for at patruljene spør om bevæpningsordre?

17. Er det forskjellig tilbøyelighet for å spørre om bevæpningsordre mellom patruljene og mellom ulike stasjoner? Hva kan forklare det?

18. Har praksisen for å be om bevæpningsordre endret seg? Hvorfor/Hva kan forklare det?

Andre OL:

19. Tror du det er forskjeller mellom ulike operasjonsledere med tanke på å gi bevæpningsordre, og hvorfor er det forskjeller?

20. Har du inntrykk av at operasjonsledere vurderer risiko ulikt? Er det noen spesielle oppdrag som utmerker seg spesielt? Hvilke?

21. Har du inntrykk av at operasjonsledere lar seg påvirke av andre? I så tilfelle av hvem og hvorfor?

Generell bevæpning:

22. Er du for eller mot generell bevæpning? (Ikke noe utgreiing her...)

Helt til slutt lurer jeg på om:

23: Er det noe jeg burde ha spurt om, som ikke er dekket av spørsmålene?

Vedlegg 3: Forespørsel og informasjonsskriv til informantene

Forespørsel om å delta i intervju i forbindelse med utarbeidelse av masteroppgave i Samfunnssikkerhet ved Universitetet i Stavanger.

Kort om meg: Politibetjent ansatt i Oslo politidistrikt. Ferdig utdannet fra Politihøgskolen avdeling Bodø i 2009. Jeg har siden det tjenestegjort ved Bergen sentrum politistasjon og Oslo sentrum politistasjon. For tiden arbeider jeg ved Operasjonssentralen i Oslo, men jeg har også erfaring fra ordensavdelingen, Sentralvakten i Bergen og etterforskning. Høsten 2012 startet jeg masterstudiet i Samfunnssikkerhet ved Universitetet i Stavanger, og jeg er nå inne i mitt siste semester.

I forbindelse med avslutningen av mitt studium, skal jeg gjennomføre en masteroppgave om et selvvalgt tema. Min oppgave vil omhandle beslutningsprosessene rundt bevæpningsordre og bevæpning på ulike nivåer i politiet. Hensikten med prosjektet er å se nærmere på hvordan situasjonsforståelse, oppfattelse av risiko og beslutningsmyndighet påvirker ikke-planlagte bevæpninger i Oslo politidistrikt. Dette er altså ikke en oppgave om generell bevæpning.

I min oppgave ønsker jeg å bruke Oslo politidistrikt som kilde. For å få innsikt i beslutningene om bevæpning og faktorene som påvirker disse, ønsker jeg å intervju aktører som deg – som arbeider tett på de operative og taktiske beslutningene.

Intervjuene vil hovedsakelig foregå i uke 12 og 13, og jeg vil selvsagt være tilpasningsdyktig for å få til et tidspunkt som passer deg. Jeg vil ta notater og bruke båndopptager under intervjuet. Jeg regner med at intervjuet vil ta mellom 1 – 1,5 timer. Lydfiler fra opptakene, samt de personidentifiserende opplysningene jeg får tilgang til gjennom intervjuer, vil ikke være tilgjengelige for andre enn meg og min veileder, Bjørn Ivar Kruke, ved Universitetet i Stavanger. Lydfilene vil bli slettet før prosjektet leveres.

Det er mulig å ombestemme seg med tanke på deltagelse i prosjektet når som helst, både under intervjuet og i etterkant. Dersom du ønsker å trekke deg som intervjuobjekt, vil innsamlede data du har bidratt med bli slettet. Opplysningene jeg innhenter under intervjuet vil bli behandlet konfidensielt og enkeltpersoner skal ikke identifiseres i den ferdige masteroppgaven.

Dersom du er villig til å bli intervjuet, kan du kontakte meg på e-post sigrid.ingeborg.reenaas@politiet.no, eller på telefon 916 45 702. Du kan selvsagt også ta kontakt dersom du har spørsmål om masteroppgaven eller datainnsamlingen.

.....

Samtykkeerklæring:

Jeg har mottatt skriftlig informasjon og er villig til å delta som intervjuobjekt i studentprosjektet.

Signatur Telefonnummer

Med vennlig hilsen

Sigrid Ingeborg Reenaas (sir002)

Vedlegg 4: "Skyggeregnskap" fra Oslo OPS over antall bevæpninger

Årsoversikt 2009, bevæpninger - oppdrag

	Jan	Feb	Mars	April	Mai	Juni	Juli	Aug	Sept	Okt	Nov	Des	Sum
Oppdrag totalt	70	78	69	54	48	44	28	53	44	61	54	54	657
Stasjonskrets													
Grønland	14	18	13	13	17	11	12	22	0	0	0	0	120
Majorstua	2	4	5	5	6	6	2	5	0	0	0	0	35
Manglerud	5	5	9	6	4	4	3	5	0	0	0	0	41
Sentrum	8	1	8	9	8	8	2	5	0	0	0	0	49
Stovner	11	7	10	4	6	7	5	7	0	0	0	0	57
Oslo	26	41	24	16	5	4	3	7	0	0	0	0	126
Eget oppdrag i annet distrikt	3	1	0	0	0	2	0	2	0	0	0	0	8
Bistand annet politidistrikt	1	1	0	1	2	2	1	0	0	0	0	0	8
Våpentype													
Cs-gass	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Pepperspray	1	1	1	0	2	2	0	2	0	0	0	0	9
Revolver/pistol	331	439	441	337	232	242	117	307	0	0	0	0	2446
MP5/Diemaco	103	136	75	21	24	22	3	45	0	0	0	0	429
Skarpskyttervåpen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Sprengvåpen	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Oppdragstype													
§127/§326/§350	1	0	4	0	3	0	1	0	0	0	0	0	9
Avlivning av dyr	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Demonstrasjon	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Drap/Forsøk drap/Skyteepisode	4	3	2	0	1	0	0	0	0	0	0	0	10
Innbrudd/Våpenforretning m.m.	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	2
Legemskrenkelse/Trusler	5	5	6	5	12	9	6	0	0	0	0	0	48
Narkotika/Organisert kriminalitet	8	14	20	15	7	2	1	0	0	0	0	0	67
Psykatri	1	3	2	1	1	2	2	0	0	0	0	0	12
Pågrepelse/Søk etter farlig person	19	15	18	23	19	15	13	0	0	0	0	0	122
Ran/Ransalarm	8	7	7	7	1	12	3	0	0	0	0	0	45
Ransaking	1	0	4	1	1	1	2	0	0	0	0	0	10
Statsbesøk/Sikring	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Transport/Sikring/Vakthold	22	30	6	1	3	2	0	0	0	0	0	0	64
Resultat													
Antall pågrepne	23	5	30	14	26	9	9	0	0	0	0	0	116
Beslag av våpen	4	6	10	3	7	5	7	0	0	0	0	0	42
Truet med våpen	3	2	3	3	7	3	3	0	0	0	0	0	24
Avfyrt skudd	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
Skadet motpart	2	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3
Skadet tjenestemann/-kvinne	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
	78	75	84	78	70	61	40	63	54	64	54	58	

Årsoversikt 2010, bevæpninger - oppdrag

	Jan	Feb	Mars	April	Mai	Juni	Juli	Aug	Sept	Okt	Nov	Des	Sum
Oppdrag totalt	109	56	64	51	55	52	57	59	54	70	69	60	756
Stasjonskrets													
Grønland	44	16	29	18	22	16	20	23	15	19	25	9	256
Majorstua	10	3	4	2	8	4	4	4	7	4	9	3	62
Manglerud	6	6	7	8	5	3	7	6	3	6	8	9	74
Sentrum	20	14	6	11	8	10	16	6	11	16	12	16	146
Stovner	18	8	11	4	8	7	2	11	9	13	8	10	109
Oslo	6	1	6	7	4	10	5	7	4	8	5	11	74
Eget oppdrag i annet distrikt	5	5	1	0	0	0	0	2	3	1	0	2	19
Bistand annet politidistrikt	0	3	0	1	0	2	3	0	2	3	2	0	16
Våpentype													
Cs-gass	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	2
Pepperspray	3	3	2	2	0	1	4	2	1	4	0	1	23
Revolver/pistol	812	388	411	334	340	333	296	389	330	538	642	386	5199
MP5/Diemaco	6	1	11	0	0	6	3	3	7	2	2	16	57
Skarpskytterråpen	0			0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Sprengvåpen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Oppdragstype													
§127/§326/§350	1	3	5	1	0	0	3	0	1	4	1	3	22
Avlivning av dyr	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	2
Demonstrasjon	0	1		0	1	0	0	0	1	0	0	3	6
Drap/Forsøk drap/Skyteepisode	7	1	1	2	0	0	3	5	0	1	4	0	24
Innbrudd/Våpenforretning m.m.	2	0	1	1	0	1	1	0	0	1	2	0	9
Legemskrenkelse/Trusler	10	1	6	7	5	4	7	9	7	7	5	5	73
Narkotika/Organisert kriminalitet	9	7	2	5	5	9	6	2	6	14	4	4	73
Psykatri	4	3	4	2	3	1	1	3	3	3	1	2	30
Pågrepelse/Søk etter farlig person	41	27	22	20	22	24	20	27	16	22	30	18	289
Ran/Ransalarm	24	9	15	11	8	8	14	6	12	13	20	14	154
Ransaking	5	0	4	1	1	1	1	1	2	1	1	3	21
Statsbesøk/Sikring	0	0	0	0	3	0	0	0	0	0	0	5	8
Transport/Sikring/Vakthold	6	0	1	2	4	2	1	3	5	1	1	3	29
Resultat													
Antall pågrepne	50	20	16	21	30	23	15	30	10	19	20	10	264
Beslag av våpen	19	6	8	8	9	8	8	8	6	1	5	3	89
Truet med våpen	4	2	4		1	1	4	3	6	4	3	2	34
Avfyrt skudd	0	0	1		0	1	0	0	0	0	0	1	3
Skadet motpart	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	2
Skadet tjenestemann/-kvinne	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
	109	56	64	51	55	52	57	59	54	70	69	60	

Årsoversikt 2011, bevæpninger - oppdrag

	Jan	Feb	Mars	April	Mai	Juni	Juli	Aug	Sept	Okt	Nov	Des	Sum
Oppdrag totalt	48	44	62	55	73	58	64	58	75	86	64	69	756
Stasjonskrets													
Grønland	22	17	24	24	33	22	32	24	29	27	23	32	309
Majorstua	5	5	9	4	5	5	3	5	3	8	7	4	63
Manglerud	1	4	1	11	5	4	7	8	6	8	5	9	69
Sentrum	5	9	11	6	9	13	10	7	17	11	8	12	118
Stovner	13	6	7	3	11	11	5	7	7	15	8	7	100
Oslo	1	0	4	4	7	3	4	4	9	16	7	3	62
Eget oppdrag i annet distrikt	0	1	4	2	2	0	0	1	2	0	0	1	13
Bistand annet politidistrikt	1	2	2	1	1	0	3	2	2	1	5	1	21
Våpentype													
Cs-gass	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Pepperspray	2	3	1	5	7	0	0	1	4	7	0	1	31
Revolver/pistol	338	274	378	293	511	332	330	445	377	539	452	502	4771
MP5/Diemaco	11	2	12	13	18	6	10	30	14	4	29	16	165
Skarpskyttervåpen	0			0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Sprengvåpen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Oppdragstype													
§127/§326/§350	2	0	0	2	4	0	1	1	3	0	0	0	13
Avlivning av dyr	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Demonstrasjon	0	2		1	0	0	0	0	0	0	0	0	3
Drap/Forsøk drap/Skyteepisode	0	0	2	3	5	5	1	4	6	4	2	2	34
Innbrudd/Våpenforretning m.m.	1	0	3	1	0	0	0	0	0	2	2	0	9
Legemskrenkelse/Trusler	3	3	7	14	15	5	8	3	7	8	3	13	89
Narkotika/Organisert kriminalitet	1	2	6	4	8	6	10	1	5	5	5	2	55
Psykatri	2	5	2	0	2	3	1	1	0	5	3	5	29
Pågrepelse/Søk etter farlig person	22	20	26	19	29	32	36	34	29	43	32	29	351
Ran/Ransalarm	9	11	8	7	6	5	5	8	15	12	13	8	107
Ransaking	4	0	1	0	0	0	1	0	3	1	0	1	11
Statsbesøk/Sikring	0	0	0	1	0	1	0	0	1	0	0	0	3
Transport/Sikring/Vakthold	3	1	6	2	4	1	1	5	6	5	3	8	45
Resultat													
Antall pågrepne	17	22	20	18	18	15	35	17	25	17	16	17	237
Beslag av våpen	3	4	4	4	6	6	8	12	4	6	3	5	65
Truet med våpen	3	3	1		5	2	8	2	3	1	2	0	30
Avfyrt skudd	0	0	0		0	0	0	0	0	0	0	0	0
Skadet motpart	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	2
Skadet tjenestemann/-kvinne	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	109	56	64	51	55	52	57	59	54	70	69	60	

Årsoversikt 2012, bevæpninger - oppdrag

	Jan	Feb	Mars	April	Mai	Juni	Juli	Aug	Sept	Okt	Nov	Des	Sum
Oppdrag totalt	88	61	85	82	77	62	73	107	85	91	106	89	1006
Stasjonskrets													
Grønland	43	20	39	33	28	29	20	37	37	36	39	27	388
Majorstua	3	5	3	8	7	4	6	11	4	9	11	10	81
Manglerud	8	5	5	7	7	6	7	11	2	10	8	10	86
Sentrum	15	8	16	12	13	10	20	16	15	9	15	14	163
Stovner	4	11	10	9	7	8	12	8	9	13	12	8	111
Oslo	10	8	9	10	11	5	8	22	16	12	16	18	145
Eget oppdrag i annet distrikt	2	0	1	3	4	0	0	1	1	1	0	0	13
Bistand annet politidistrikt	3	4	2	0	0	0	0	1	1	1	1	2	15
Våpentype													
Cs-gass	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Pepperspray	3	1	3	0	1	0	4	4	5	2	0	5	28
Revolver/pistol	537	456	486	528	417	353	559	806	445	554	581	524	6246
MP5/Diemaco	3	26	12	13	14	0	0	19	1	54	24	7	173
Skarpskytterråpen	0			0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Sprengvåpen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Oppdragstype													
§127/§326/§350	3	1	4	2	1	3	3	0	2	2	7	4	32
Avlivning av dyr	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Demonstrasjon	1	0		0	0	0	0	0	0	0	1	0	2
Drap/Forsøk drap/Skyteepisode	1	3	5	3	3	5	9	17	6	5	4	2	63
Innbrudd/Våpenforretning m.m.	5	2	0	1	1	0	0	0	1	1	2	0	13
Legemskrenkelse/Trusler	20	6	8	14	8	5	11	12	14	20	9	10	137
Narkotika/Organisert kriminalitet	10	4	8	6	11	2	2	10	8	6	13	16	96
Psykatri	7	3	4	3	4	1	4	4	4	2	6	6	48
Pågrepelse/Søk etter farlig person	32	26	31	36	34	36	28	47	64	41	39	34	448
Ran/Ransalarm	9	9	12	9	8	7	12	14	3	6	17	11	117
Ransaking	0	1	3	2	2	1	2	1	2	1	4	4	23
Statsbesøk/Sikring	0	1	0	0	1	0	0	0	1	0	0	0	3
Transport/Sikring/Vakthold	0	2	7	6	5	2	1	0	1	6	4	1	35
Resultat													
Antall pågrepne	25	20	16	21	24	19	26	27	17	14	11	17	237
Beslag av våpen	3	8	10	5	4	5	10	7	0	3	1	3	59
Truet med våpen	4	2	4	5	2	1	2	5	2	1	1	1	30
Avfyrt skudd	0	0	2	1	2	0	0	1	0	0	0	1	7
Skadet motpart	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Skadet tjenestemann/-kvinne	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Årsoversikt 2013, bevæpninger - oppdrag

	Jan	Feb	Mars	April	Mai	Juni	Juli	Aug	Sept	Okt	Nov	Des	Sum
Oppdrag totalt	95	98	94	104	106	112	91	96	73	92	80	83	1124
Stasjonskrets													
Grønland	46	39	50	51	41	47	33	40	30	32	32	26	467
Majorstua	2	11	6	6	15	9	7	12	12	3	6	8	97
Manglerud	9	9	9	12	6	10	13	7	4	7	9	9	104
Sentrum	9	9	11	15	10	20	12	17	12	17	10	14	156
Stovner	16	15	5	10	20	7	3	15	8	19	13	9	140
Oslo	10	13	12	10	11	16	23	4	7	12	9	16	143
Eget oppdrag i annet distrikt	1	1	0	0	1	0	0	0	0	2	1	0	6
Bistand annet politidistrikt	2	1	1	0	2	3	0	1	0	0	0	1	11
Våpentype													
Cs-gass	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Pepperspray	0	5	3	12	4	3	4	3	5	1	5	2	47
Pistol	749	877	665	913	744	782	627	825	528	570	516	513	8309
MP5/Diemaco	31	51	45	65	54	42	55	69	21	48	47	20	548
Skarpskytterråpen	0	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4
Sprengvåpen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Oppdragstype													
§127/§326/§350	1	6	9	3	5	10	3	0	7	2	5	2	53
Avlivning av dyr	0	1	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	3
Demonstrasjon	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Drap/Forsøk drap/Skyteepisode	2	7	2	5	4	1	2	0	5	4	1	2	35
Innbrudd/Våpenforretning m.m.	0	2	2	0	4	2	2	2	3	1	2	3	23
Legemskrenkelse/Trusler	13	15	13	18	15	6	16	20	13	12	9	15	165
Narkotika/Organisert kriminalitet	14	15	11	8	5	7	24	1	2	6	10	9	112
Psykatri	3	8	8	10	7	8	8	11	2	8	3	10	86
Pågrepelse/Søk etter farlig person	45	34	35	37	51	55	22	42	32	35	41	28	457
Ran/Ransalarm	12	7	9	15	11	16	11	15	6	16	3	12	133
Ransaking	3	2	3	4	1	2	0	4	1	0	2	1	23
Statsbesøk/Sikring	1	0	1	1	2	3	0	0	2	5	4	1	20
Transport/Sikring/Vakthold	0	0	1	2	0	1	1	1	0	2	0	0	8
Resultat													
Antall pågrepne	38	27	28	30	33	17	18	22	22	29	13	21	298
Beslag av våpen	12	7	7	13	10	4	5	7	2	10	2	4	83
Truet med våpen	3	2	3	4	5	0	2	3	1	4	0	2	29
Avfyrt skudd	0	0	2	1	0	0	2	0	0	1	0	0	6
Skadet motpart	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
Skadet tjenestemann/-kvinne	0	0	0	0	0	0	0	3	0	0	0	0	3